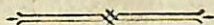

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Պ. ՊԱԼԵՅՑ ԳՐԱՏԱՆ

ՅՈՎ. Հ. ԳՍԶՍՆՃՆԱՆ

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

Գ. ԳԻՐՔ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

Մեր քաղաքում, հեշտոդուքիակի պատրաստած եւ ինքնուրոյն
հաստածներու արտադրութեան իրաւունքը վերապահուած է

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԻՍՏԱՆԻ Պ. ՊԱԼԵՅՑ

1913

491.99-8
Գ-14

1005-10

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Պ. ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏԱՆ

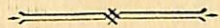
413

491.99-8

7-14

ՅՈՎ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

Գ. ԳԻՐՔ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

Մեր քաղաքում, հեկտոգրափաճ պատրաստում է ինքնուրույն
հաստածներու արտադրության իրաւունքս վերապահում է

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳՐԱՏՈՒՆ Պ. ՊԱԼԵՆՑ

1913

12 MAR 2013

8003

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

№ 144

29/69-61

Ծ Ի Ա. Ծ Ա Ն

Գ. ԳԻՐԳ

1.—ՄԵԾ ՄԱՆՉԸ

Առջի տարին դեռ շատ փոքրիկ
Մանկիկ մ'էի, բայց հիմա որ
Գրեմ, կարդալ գիտեմ աղուոր,
Մեծ մանչ մըն եմ, ա՛յ չեմ պզտիկ :

Մօրս ծուկերուն դրած սիսիկ
Կը տեսնէիմ զիս շատ անգամ,
Բայց հիմա եմ վեց տարեկան,
Մեծ մանչ մըն եմ, ա՛յ չեմ պզտիկ :

Հիմա ամեն օր հանդարտիկ
 Կերթամ. կուգամ մանկապարտեզ,
 Օրիորդս անգամ կ'ըսէ թէ ես
 Մեծ մանչ մըն եմ, ա'յ չեմ պզտիկ :

Պաշտասակիս մէջ այս կոկիկ
 Ունիմ մասիս, գիրք ու տետրակ,
 Կ'առնեմ դասեր տեսակ տեսակ,
 Մեծ մանչ մըն եմ, ա'յ չեմ պզտիկ :

— Դուք դեռ ինչե՞ր ունիք ձեր պայուսակին մէջ :
 Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Խօսքը՝ մենծիմ, ջուրը՝ պզտիկիմ :

2. — ՅԻՍՈՒՍԻՆ ՆՈՒՅՐ

Մայրիկը նստած՝ Աւետարան կը կար-
 դար : Զապէլ, վեց տարեկան աղջիկը, անոր
 մօտ կը խաղար իր պուպրիկով :

Մայրը հասաւ, այնտեղ ուր Յիսուս
 կ'ըսէ. «Կենդանիները որջ ունին և երկինքի
 թռչունները՝ բոյն. իսկ Մարդու Որդին չու-
 նի տեղ մը՝ գլուխը հանգչեցընելու» :

Փոքրիկ Զապէլ որ լսած էր այս խօս-
 քերը, ըսաւ :

— Մայրիկ, թող գայ, ես իմ բարձս
 կուտամ մանուկներու բարեկամ Յիսուսին :

— Ո՞վ է Յիսուս, ե՞րբ ապրած է աշխարհի վրայ :

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Գնա՛, մեռի՛ր. եկո՛ւր, սիրեմ :

3. — ՊԶՏԻԿ, ՊԶՏԻԿ

Պզտիկ պզտիկ տունիկը
 Աւելց պզտիկ կընիկը,
 Ելաւ պզտիկ էրեկը,
 Առաւ պզտիկ ըստակը,
 Գընեց պզտիկ հացիկը,
 Տըւաւ պզտիկ կնկանը,
 Դըրաւ պզտիկ տղապը,
 Կերաւ պզտիկ մուկիկը,
 Այլ չը մընաց հացիկը :

4. — ԵՐԵՅ ՇՈՂԻԿՆԵՐԸ

Արեւ — մայրիկէն ծնած երեք սիրուն
 ու փայլուն շողիկներ մէկդի թողլով խաղ
 ու պար, փափաքեցան վար, աշխարհք իջնել
 ու մէյմէկ օգտակար գործ կատարել :

Երեք եղբայրները միասին արագօրէն սուրացին վար, ու երբոր աշխարհին մօտեցան, այնտեղ բաժնուեցան իրարմէ:

Առաջին շողիկը ներս մտաւ տան մը դուռնէն ուր տօգոյն մանուկ մը կար: Մանուկն իսկոյն զուարթացաւ և զայն բռնել ուզեց ձեռքով: Շողին ու մանուկը միասին զուարճալի փախփխուք մը խաղացին:

Երկրորդը սողաց, մտաւ մթին սենեակ մը ուր հիւանդ կին մը կը հեար: Շողիկն իր անուշ ցոլքով անոր նիհար դէմքը շոյեց, փայփայեց: Հիւանդը մոռցաւ իր ցաւը և զուարթացաւ:

Երրորդը լռիկ եկաւ թերթերը կախած, թողնելու մօտ ծաղիկի մը քով, կամացուկ մը մտաւ անոր քնքոյշ ծոցիկը և անոր կեանք ու կենդանութիւն տուաւ: Ծաղիկը գլուխը վերցուց իսկոյն, ժպտեցաւ և պարզեց իր գոյնզգոյն թերթերը:

Երբոր իրիկունն եղաւ երեք Շողիկ-եղբայրները, գոհ և ուրախ, դարձան Արև-մայրիկին քով, և պատմեցին ինչ որ ըրին աշխարհի վրայ: Արև-մայրիկը գոհութեամբ ըսաւ:

— Լաւ գործեր կատարեր էք, ապրիք, հազար ապրիք, իմ սիրուն զաւակներս:

5. — ԿԱՆԱՋԱՐԷՏ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

Կանաչաւէս դաշին վրայ
Կանգնած էր սաւնէնիի
Տերեւալից ծառ մը:
— Ի՞նչ կայ այդ ծառին վրայ
— Շա՛ս գեղեցիկ ձիւղ մը,
Ճիւղ՝ ծառին վրայ,
Ծառ՝ հողին մէջ:

Կանաչաւէս դաշին վրայ
Կանգնած էր սաւնէնիի
Տերեւալից ծառ մը:

— Ի՞նչ կայ այդ ձիւղին վրայ.
— Շա՛ս գեղեցիկ ուս մը,
Ուս՝ ձիւղին վրայ,
Ճիւղ՝ ծառին վրայ,
Ծառ՝ հողին մէջ:
Կանաչաւէս դաշին վրայ
Կանգնած էր սաւնէնիի
Տերեւալից ծառ մը:

— Ի՞նչ կայ այդ ուսին վրայ,
— Շա՛ս գեղեցիկ բոյն մը,
Բոյն՝ ուսին վրայ
Ուս՝ ձիւղին վրայ,

Ճիւղ՝ ծառիկն վրայ,
Ծառ՝ հողիկն մէջ.

Կանաչաւէս դաշտին վրայ
Կանգնած էր սաւնձեկի
Տերեւալից ծառ մը :

— Ի՞նչ կայ այդ բոյնիկն մէջ .

— Շատ գեղեցիկ ձու մը ,

Ձու՝ բոյնիկն մէջ ,

Բոյն՝ ուսիկն վրայ ,

Ուս՝ ճիւղիկն վրայ ,

Ճիւղ՝ ծառիկն վրայ ,

Ծառ՝ հողիկն մէջ :

Կանաչաւէս դաշտին վրայ
Կանգնած էր սաւնձեկի
Տերեւալից ծառ մը :

— Ի՞նչ կայ այդ ձուիկն մէջ .

— Շատ գեղեցիկ բոյնիկ մը .

Բոյնիկ՝ ձուիկն մէջ ,

Ձու՝ բոյնիկն մէջ ,

Բոյն՝ ուսիկն վրայ ,

Ուս՝ ճիւղիկն վրայ ,

Ճիւղ՝ ծառիկն վրայ ,

Ծառ՝ հողիկն մէջ :

Կանաչաւէս դաշտին վրայ
Կանգնած էր սաւնձեկի
Տերեւալից ծառ մը :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 1. — Արս մը ունիմ, քանի հնձեմ կըլքուսնի:

6. — ԻՆՉՊէՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ԿԱՏՈՒՆ

Աշոտ, Վահէ և Արմենակ երեք եղբայրներ էին : Աշոտ և Վահէ մանկապարտէզ կ'երթային . Աշոտ ծաղիկ դասարանին մէջ էր , Վահէ՝ թողաթ դասարանին մէջ . Իսկ Արմենակ դեռ հինգ տարեկան չկար և տունը կը մնար :

Աշոտ սորվեր էր արդէն բաւական գրել ու շատ ուրախ էր : Իսկ Վահէ իր եղբոր հետեւելու համար կ'աշխատէր որ ինք ալ գրէ և մատիտը ձեռք առնելով՝ թուղթերու վրայ շէպէլէկներ կը գծէր , և ահագին թուղթ ու մատիտ կ'սպառէր :

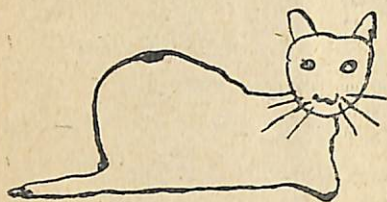
Անգամ մը երբոր Աշոտ հպարտութեամբ կը պարծենար Վահէին թէ ինք գրել գիտէ , Վահէ բարկացած գոչեց :

— Էհ , ի՞նչ կը պարծենաս կը կենաս . գրելն ալ ի՞նչ է , ես ալ գիտեմ գրել :

— Եթէ գրել գիտես , գոչեց Աշոտ աւելի բարկացած , եկ՛ուր հետդ մրցումի ելլենք , մէյմէկ բան գրենք . տեսնենք , մեզմէ ո՞րը պիտի յաջողի :

Որոշեցին գրել կատու , և իրենց իրաւարար կարգեցին պղտիկ եղբայրնին Արմենակը որ դեռ գիրի վրայ բնաւ գաղափար չունէր :

Նախ Աշոտ մատիտը ձեռք առաւ և հատիկ հատիկ գրեց կասու, իսկ վահէ ալ իր մատիտովը կրցածին չափ կատուի նմանութիւն

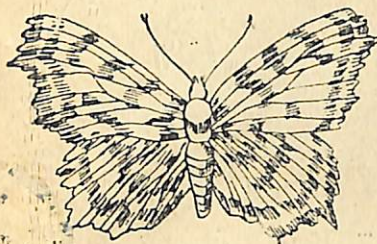
մը գծեց, պոչով, աչքերով, ականջներով, չմոռնալով նաեւ պէխէնը։ Աշոտ խնդալէն կը մարէր տեսնելով

եղբօրը գծած շէպէլէկը։ յաղթանակը ինք պիտի տանէր ապահովապէս։

Վերջապէս երկու գրուածները ներեայեցին Արմենակին որ ուշադիր նայելէ այժմ վճռեց թէ վահէին գրածը աւելի կատուի կը նմանէր քան թէ Աշոտին գրածը . . . :

— Ո՞րը կրցած էր ստուգիլ գրել կատու, Աշոտ թ վահէ։

— Գրելուն և գծագրելուն տարբերութիւնն ինչ է. գծագրելը գրել է։

7. — ԹԻԹԵՌՆԻԿՆ ՈՒ ՄԵՂՈՒՆ

Թիթեռնիկը կ'ըսէր մեղուն
Թեւերը բաց ու ցնծագին,
— Եթէ ըլլայ օդը պայծառ
Մէկտեղ խաղալ երթանք անտառ։
— Ձէ՛, չէ՛, կ'ըսէր խելօք մեղուն
Ես չեմ սիրեր մինչեւ իրիկուն
Մնալ անհող ու թափառուն,
Այլ փեթակիս գործն անպատճառ
Պէտք է ընեմ ես անդադար,
Եթէ ըլլայ օդը պայծառ։

— Ի՞նչ կ'ընէ մեղուն, ի՞նչ կ'ընէ Թիթեռնիկը։

— Դուք ի՞նչ պարտիք ընել, դուք որուն կուզէք նմանիլ։

8. — ԱՐՈՒԹԻԿՆ ՈՒ ԻՐ ԿԱՊԱՆ

Արութիկ մէկ տարեկան երախայ էր .
արդէն սենեակին մէջ կը պըշէր ամէն կողմ .
մինակը մէնամէն կ'ընէր և մեծ փափաք ունէր
քալելու :

Մայրիկը ուրախ էր . հազար գովք կը
կարդար իր Արութիկին որ շուտով տատիս
ընէ : Կը խոստանար անոր կարել տալ հրա-
շալի կապայ մը , ու տեսէք , ինչէր կ'երգէր :

Ելի՛ր , կանգնէ ու քալէ ,

Տեսնեմ պոյիդ ինչ վայլէ .

Պապան թող վարպետ բերէ ,

Արութիկիս կապայ կարէ .

Արեգակն երես ընէ ,

Լուսնկան աստառ ձևէ .

Թուխ ամպեր բամպակ դնէ ,

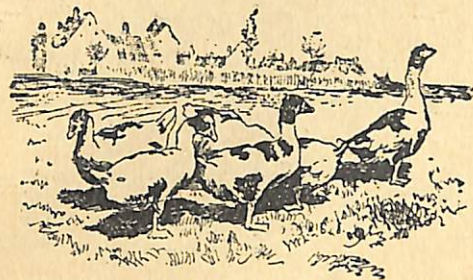
Աղեղնակ սրճէֆ քաշէ ,

Աստղներ կոճակ շարէ ,

Արութիկ հագնի , վայելէ . . . :

Շատ չանցաւ , Արութիկ սկսաւ տատիս
ընել : Մայրիկը կարել տուաւ անոր խատու-
տիկ կապայ մը ու հագցուց :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 2. — Ձեր մօր գաւակն է , բայց ձեր
եղբայր չէ , ո՞վ է ան :

9. — ՊԱՌԱՒԻՆ ՍԱԳԵՐԸ

Սագերը գնացին գետին ափունքը կեր
գտնելու , ճճիներ որսալու : Իրիկունը պա-
ռաւն առաւ գաւազանը և գնաց որ տուն
բերէ զանոնք : Սագերը պառաւը տեսնել-
նուն պէս՝ ջուրը նետուեցան և սկսան լո-
ղալ : Պառաւը կանչեց զանոնք :

Ճո՛ւ , ճո՛ւ , ճո՛ւ , շատակեր

Սև ու սպիտակ իմ սագեր ,

Հերիք որչափ լողացիք ,

Հերիք որչափ գետին մօտ

Որդեր կերաք դուք տղամօտ .

Երթանք , երթանք դէպի տուն

Ձեզի կեր տամ իրիկուն :

Չար սագերը չուղեցին ականջ տալ ,
վիզերնին երկնցուցին , կարմիր ոտքերնին

շարժեցին, լայն թեւերնին զարկին, կըրուկ-
նին բացին և դա՛, դա՛ գոռացին :

Բայց պառաւը ինչ ըրաւ՝ չըրաւ, սա-
գեբը տուն դարձուց գաւազանովը :

— Դեռ ուրիշ ինչ ջրային թռչուն գիտէք :

10. — ՓՈՔՐԻԿ ՍՆԱՓԱՌԸ

Սընափառ մը կար փոքրիկ,

Հագիւ վեց էր իր տարիք.

Օր մը քսաւ իր միտքէն.

«Մեծ պարուն մ'եմ ես արդէն»:

Վեհ ֆաղերով գրնաց ան,

Առաւ պապուն գաւազան,

Եւ հօրը մեծ գլխարկին

Մեջ քաղուեցաւ կիսովին :

Երբ դուրս ելաւ, փողոցին

Քարերն իր տակ դողացին.

Նա մեծ մարդեր քարեւեց

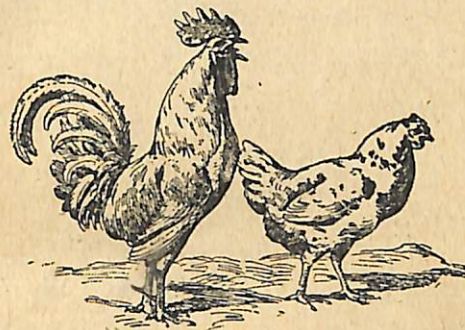
Իր տարիքովն հագիւ վեց:

Անցորդները փողոցին

Քահ քահ մըն է փրցուցին.

Ըսին. «Գլխա՛րկ պատուական

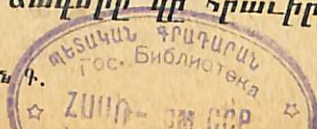
«Ո՞ւր կը տանիս աշխատանք»:

11. — ԱՔԱՂԱՂԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Աքաղաղը լայն բակին մէջ կը ճեւ
գլուխին վերեւ ոսկի կատարքը կը ճոճ
կտուցին տակ կարմիր մօրուքը կը շարժ

Անոր կտուցը թուրի պէս էր, պ
շքեղ, ռաբերը բետեր ունէին, թևերը՝
բուն շերտեր: Ճանկերով հողը կը փորէ
հաւերն ու ձագերը կը հրաւիրէ:

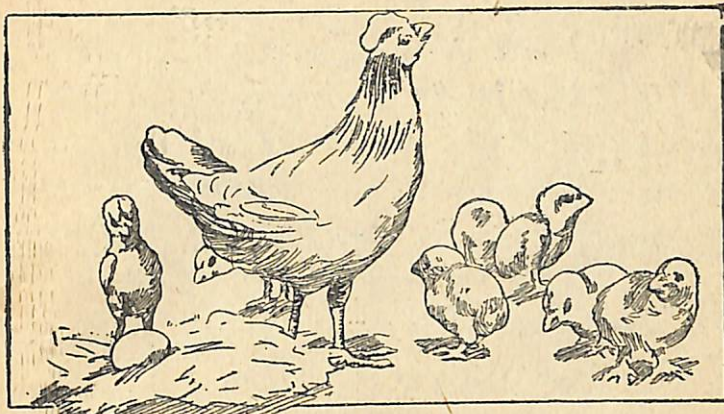

— ՃՈՒԼ, ճՈՒԼ, ճՈՒԼ, ճՈՒԼ, ճՈՒԼ, հաւիկ-
ներ, հաւ-մայրիկներ, խատուտիկներ, սևեր,
ճերմակներ, դեղիններ ու գորշեր, հաւաք-
ուեցէք ձեր քնքոյշ ձագերուն հետ, ձեզի
համար աղբը քրքրեցի, հատիկներ պատ-
րաստեցի:

Հաւ ու ձագ հաւաքուեցան, կռկռացին,
կռկռացին բայց փոխանակ ուտելու՝ իրարու
հետ կռոււրտեցան:

Սքաղաղը չսիրեց այս բանը. զանոնք
պատժել ուզեց, մէկուն գլուխէն, միւսին
գանկէն բռնեց, կտցեց, թեւերը թափե-
թափ զարկաւ, ամէնքն ալ հեռացուց, հա-
տիկներն ինք կերաւ. յետոյ տանիքին վրայ
թռաւ, թեւերը շարժեց և զիլ ձայնով կան-
չեց.

— ԿՈՒԼ-ԿՈՒԼ-ԼԻԿ-ԿՈՒԼ...:

12. — ՀԱԻ-ՄԱՅՐԻԿԸ

Կրկն՝, կրկն՝, կրկնա՛ւ...
Պարեգին մեջ օղն է տալ.
Հաւ-մայրիկին քերին տակ
Վառեակներ կան ըսպիտակ:
Թռչունի պէս նորաքել
Ճրվըռուն, նուրբ ու քերել,
Իրենց մօր շուրջն ու վրան
Կը ճրչեն ու կը քրքրան...:

Կրկն՝, կրկն՝, կրկնա՛ւ...
Պարեգին մեջ օղն է տալ.
Եւ երկինքէն կապուտակ

Լոյս կը տեղայ ջինջ, յսակ :
Խոսիմ վրայ դարարուն
Խումբը նորեկ հաւերուն
Գոյսրիկ, փափկիկ ու սիրուն
Կը յածի մօտն ու հեռուն . . . :

Կըսկը՛՛s, կըսկը՛՛s, կըսկըսա՛՛f . . .
Պարտեզին մէջ օդն է տափ .
Հաւ մայրիկն ալ գուարքագին,
Իր ձագերուն տուած հոգին,
Անոնց համար օրն ի բուն
Սիրտը սիրով տրուփուն
Անխոնջ, անդուլ, անփաստակ
Կընէ կը՛սկը՛՛s, կըսկըսա՛՛f . . . :

13. — ԽԱՂԱՍԵՐ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

Երկու փոքրիկ ու թուխ թռչուններ,
երկու հատ ալ փոքրիկ ու գորշ թռչուններ
Թառած էին ծառին վրայ : Չորս փոքրիկ
թռչունները թուխ ու գորշ հոն կ'երգէին
անուշ անուշ :

Երկու փոքրիկ ու սև բազեր, երկու
հատ ալ փոքրիկ ու ճերմակ բազեր գետա-
կին մէջ կը դառնային : Չորս փոքրիկ բա-

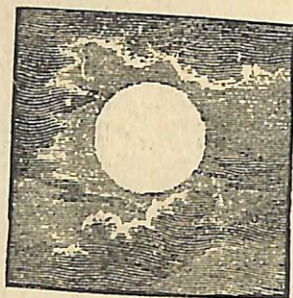
զերը ճերմակ ու սև հոն կը լողային արագ
արագ :

Երկու փոքրիկ բամպակ, գառնուկներ,
երկու հատ ալ փոքրիկ, նաշխուն գառնուկ-
ներ մարգերուն վրայ կ'արածէին : Չորս
փոքրիկ գառնուկները բամպակ ու նաշխուն
հոն կը խայտային կայտառ, կայտառ :

Երկու փոքրիկ աղջիկներ կարմիր հա-
գած, երկու հատ ալ կապոյտ հագած փոք-
րիկ աղջիկներ կը պտըտէին գետակին եզեր-
քը : Չորս փոքրիկ աղջիկները կարմիր ու
կապոյտ հագած հոն կը խաղային ուրախ,
ուրախ :

Քիչ վերջ չորս փոքրիկ թուխ ու գորշ
թռչունները յոգնեցան ու դադրեցան եր-
գելէ . յետոյ չորս փոքրիկ ճերմակ ու սև
բազերն ալ յոգնեցան ու դադրեցան լողալէ .
ի վերջոյ չորս փոքրիկ բամպակ ու նաշխուն
գառնուկները յոգնեցան ու դադրեցան խայ-
տալէ, բայց այն չորս փոքրիկ կարմիր ու
կապոյտ հագած աղջիկները չը յոգնեցան ու
դեռ կը խաղային ուրախ ուրախ :

Անոնք շատ խաղասէր էին :

14. — ԽՈՒՍԱՓՈՒԿ ԼՈՒՍՆԿԱՆ

Քոյրէս լուսնակն ուղեցի ես
 Որ նա՛ ջուրին մէջ կը խաղար ,
 Բայց քուրիկըս ծիծաղեցաւ ,
 Ձիս ծաղրելով՝ կոչեց « յիմար » .
 Ես ալ կամաց մը բռնեցի
 Դոյլին ջուրը թափեցի վար :
 Մէյմն ալ տեսնեմ որ վերն՝ հեռուն
 Ամպին քովն է գացեր , կեցեր ,
 Քար մը առի և ծառերուն

Շուքին տակէն

Ուղիղ իրեն

Նետեցի :

Ան ալ՝ դիտեմ , ինձմէ վախէն

Ծուռ , ծուռ երեսըս նայեցաւ
 Գնաց , մտաւ մէջն ամպերուն ,
 Քարին ցաւէն . . . դուրսէ լացաւ

— Լուսինը դոյլին մէջ կը մանէ՞ . . . ուրեմն ինչ
 պատահած էր . քուրիկը ինչու կը ծիծաղէր :

15. — ՓՈՔՐԻԿ ՀԵՐՈՍԸ

Հայրիկը կաղանդին շատ մը աղուոր
 խաղալիքներ առաւ վահանիկին համար :
 Ատոնց մէջ կար գորշ ձիակ մը , պզտիկ
 հրացան մը և և գեղեցիկ թուր մը : Վահա-
 նիկին ուրախութիւնը չափ չունէր :

Դրացի տունէն Հրանդն ու Արփիկը
 եկած էին վահանեց տունը և կը հիանային
 այդ սքանչելի խաղալիքներուն վրայ :

Վահանիկ հեծաւ ձիակը , կախեց հրա-
 ցանը ուսին , ձեռք առաւ թուրը , և սկսաւ

հերոսական ձեւերով շրջանն ընել սենեակին:

— Ես կտրիճ եմ, կտրիճ, կը պուռար, օձ կընայ իմ դէմն ելլել, ես չեմ վախնար թշնամիէն, թող գայ որ մէկ հարուածով գետին փռեմ....:

Այդ պահուն յանկարծ սենեակին մէկ անկիւնէն պզտիկ մուկ մը դուրս ելաւ, և շուարած՝ իսկոյն փախաւ մտաւ իր ծակը:

Մեր փոքրիկ հերոսը՝ Վահանիկ, տեսաւ մուկը, ու տեսաւ թէ չէ, վախէն լեզին պատռեցաւ, մէկզի նետեց ձի, թուր, հրացան, և սենեակէն դուրս փախաւ, սարսափի աղաղակներ արձակելով:

Վահանիկի աղաղակներէն՝ մայրիկը վագեց եկաւ, մինչդեռ ասդին Հրանդն ու Արփիկը խնդալէն կը ճաթէին:

Դէպքին լուրը տարածուեցաւ թաղին տղոց մէջ, և շատ ծիծաղ պատճառեց:

Անկէ յետոյ հերոս անունը կախեցին մեր Վահանիկին և թաղին մէջ կամ դպրոցը՝ խաղի ատեն «Հերոս Վահան» կը կանչէին զինքը:

ԱՌԱՄ. — Մե՛նձ կե՛ր, մե՛նձ մի՛ խօսիր:

16. — ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Ծափիկ ծափիկ ծիրանի,
Կարմիր խնձոր կը նմանի,
Ոսկի դեղնան մազերն ալ
Հովր թել թել կը տանի:

Լոյս լոյս աղուոր աղաւնի
Պայծառ արեւ կը նմանի,
Ծովէն կապոյտ աշուկն ալ
Դէպի երկինք կը նայի:

Ծաղիկ ծաղիկ ծիրանի,
Վառ վառ վարդի կը նմանի,
Զիւնեն ձերմակ քաթիկն ալ
Կ'ուզէ մարգրիտ մատանի:

17. — ԼԵԶՈՒԻ ԽԱՂԵՐ

Սեպուհ, Խորէն և Լուսաբեր, երեք զրացի մանուկներ կը շաղակրատէին պարտէզին մէջ: Գիտոսիկներ դարձեր էին և գիտութիւն կը ծախէին իրարու՝ հանելուկներ,

շուտասերուկներ և ուրիշ լեզուի խաղեր
առաջարկելով :

Քանի մը հանելուկներէ , շուտասերուկ-
ներէ վերջ՝ Սեպուհ ըսաւ :

— Գիտցէ՛ք նայիմ , Պոլիսին ճիշտ մէջ-
տեղը , որն է :

— Ղալաթիան է , պոռաց մէկէն խորէն :

— Չգիտցար , ըսաւ Սեպուհ :

— Կէտիկ-Փաշան է , գոչեց Լուսաբեր :

— Դուն ալ չգիտցար , Պոլիսին ճիշտ
մէջտեղը Լ գիրն է , ըսաւ Սեպուհ և աւել-
ցուց :

— Հիմա գիտցէ՛ք , նայիմ , մուխը ին-
չո՞վ կսկսի և ինչո՞վ կը վերջանայ :

Խորէն և Լուսաբեր այս անգամ շուտով
թափանցեցին խաղին հնարքին և միաբերան
գոչեցին :

— Մ ո՞վ կսկսի և ի՞նչ կը վերջանայ :

— Այս անգամ գիտցաք , ըսաւ Սեպուհ :

— Կեցէ՛ք ես ալ բան մը ըսեմ ձեզի ,
սև մատիտով կըրճաք կարմիր , կանանչ , կա-
պոյտ գրել , պոռաց Լուսաբեր , ես կընամ
սև մատիտով գրել ինչ գոյն որ կ'ուզէք :

Սեպուհ և Խորէն բաւական մտածեցին
և չկրցան խելք հասցնել :

— Այդ կարելի չէ , ըսաւ Խորէն :

— Այդ անհնարին բան է , յարեց Սեպուհ :

Լուսաբեր յաղթական խլեց գրպանէն
Սեպուհի սև մատիտը և թուղթի կտորի մը
վրայ սկսաւ գրել :

— Ահա սև մատիտով կարմիր , և գրեց
կարմիր :

— Ահա սև մատիտով կապոյտ , և գրեց
կապոյտ :

— Ահա սև մատիտով կանանչ , և գրեց
կանանչ :

Սեպուհ և Խորէն ամօթահար եղան որ
չկրցան հասկնալ այսքան պարզ բան մը :

— Դուք ալ գրեցէ՛ք սև մատիտով կապոյտ , կարմիր ,
կանանչ , դեղին , ճերմակ բաւերը և ուրիշ ի՞նչ գոյներ որ
չեւէք :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 3. — Հեռուանց կուգայ կյո՛ր փաթեցիկ ,

Իրաւ փաթեցիկ է , ի՞նչ է ,

Վըրան-գլուխն է խաւսուսիկ ,

Քուրդի ուղի՛ է , ինչ է .

Կարգալ չունի , զի՛ր կը գրէ ,

Աս ի՛նչ տեսակ գրագիր է :

Տունն որ այրի , խաղ կը կանչէ ,

Թէ որ խեղդ չէ , նապա ի՞նչ է :

18. — ՏԵՐԵԻՆԵՐՈՒՆ ՄԱՀԸ

Աշունին վերջերը՝ բարակ, կճող քամի մը բարձր սարերէն կամաց, կամաց եկաւ, իջաւ դաշտերը, սուրաց ամէն դի, մտաւ պարտէզներն ու այգիները. բոյսերուն ու ծառերուն ականջին մէյմէկ բան փսփսաց ու անցաւ, գնաց դէպի անտառը:

Քամին բարի չէր ու կ'երևի թէ աղէկ լուրեր չփսփսաց անոնց ականջն ի վար, որովհետեւ խոտերը ահուդողով սրաքիացին, կանանչ տերեւներն իրենց վախէն սկսան դեղնիլ և անտառը սարսափէն դողաց:

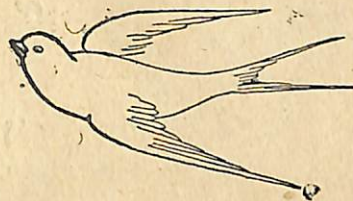
Քանի մը օր վերջ՝ գիշեր մը պաղ պաղ եղեամբ իջաւ ամէն կողմ. իր թունաւոր փռին սրակեց ծառերուն ու բոյսերուն վրայ. հիւանդացան բոլոր տերեւները և քիչ օրէն սքլեցան, չորցան, մեռան ցրտահար:

Շատ չանցաւ՝ չար քամին նորէն եկաւ, այս անգամ ուժգին թափով. իջաւ դաշտերը, մտաւ անտառը, վրձ, վրձ, սուրաց, արշաւեց ամէնդի, թափեց մեռած տերեւները, խլեց չորցած խոտերը, և փռեց աջ ու ձախ, ցրուեց սար ու ձոր:

Եւ ծառերը մնացին մերկ ու տկուղ, և դաշտերը դարձան անապատ:

— Ե՞րբ կը պատահին այս բաները

ԱՌԱՄ. — Այս օրուան նուշը, փաղուան փուշը:

19. — ՏՂԱՆ ՈՒ ԹՈՉՈՒՆԸ

Դէպ ո՞ւր կ'երթաս, նաչխո՛ւն թռչուն,
Ո՞ւր կը թողուս քու բոյնդ ու տուն,
Կեցիր, ինձի երգէ՛ երգեր,
Ապրէ՛ իմ մօտ բոլոր ձըմեռ:

— Ձեր երկրին մէջ եկաւ աշուն,
Տերեւ չմնած վրայ ծառերուն,
Ձկայ արեւ, տաք տաք օրեր,
Խնչպէս երգեմ անուշ երգեր:
Սի՛րուն մանուկ, մանո՛ւկ նաչխուն,
Ես չեմ մոռնար իմ բոյնն ու տուն
Երբ կրկին գայ տաքուկ գարուն.
Կուգամ, կ'երգեմ քեզ օրն ի բուն:

— Ո՞ր թռչունները կը գաղթեն աշունին, ո՞ւր կ'երթան:

— Ե՞րբ կը վերադառնան գաղթող թռչունները:

20. — ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԽՈՏԸ

Աննիկ և Լուսիա իրարու զրացի գեղ-
ջուկ աղջիկներ էին : Օր մը՝ մէյմէկ կողով
լեցուն պտուղ առած, միասին քաղաք կեր-
թային : Կողովները բաւական ծանր էին :

Ճամբուն վրայ Աննիկ շարունակ կը
խօսէր, կը խնդար և կատակներ կ'ընէր,
մինչդեռ Լուսիա անդադար կը մրմռար ու
կը գանգատէր :

— Ի՞նչպէս ալ կը խնդաս, ըսաւ Լու-
սիա իր ընկերուհիին, քու կողովդ ալ իմինիս
չափ ծանր է և դուն ինձմէ աւելի ուժով
չես, ի՞նչպէս ալ սիրտ ունիս խնդալու, կա-
տակելու :

Աննիկ պատասխան տուաւ և ըսաւ :

— Ես կողովիս մէջ տեսակ մը խոտ
դրեր եմ որ զայն կը թեթեւցնէ :

— Իրաւ որ, գոչեց Լուսիա, ատիկա
թանկագին և հրաշալի խոտ մը ըլլալու է.
ես ալ ունենայի և բեռս թեթեւնար, ի՞նչ
աղէկ կ'ըլլար... : Ըսէ, կ'աղաչեմ, այդ
խոտին անունն ի՞նչ է :

— Համբարոսիւն է այն խոտին անունը,
պատասխանեց Աննիկ զուարթ ծիծաղով մը,
և աւելի ուրախ՝ շարունակեց իր ճամբան :

Ա.Ռ.ԱԾ. — Համբերե՛ք՝ որ քերանդ համ գայ :

21. — ՓՈԳՐԻԿ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Ինծի կըսեն՝ «Հրեշտակ մըն ես»,
Բայց ասկէ չեմ շրիանար ես .

Գոյեւսի ձեռ մ'է ասիկա

Որուն քրնար սեղի չըկայ :

Թէեւ պզտիկ եմ՝ տակաւին՝

Կը փափափիմ ես սրտոյիմ

Սյդ ակունքին՝ սուրբ ու աղուր,

Ըլլայ իրօք արժանաւոր :

Քաղցրաբարոյ ըլլալ կ'ուզեմ,
Նաեւ զըւարթ ու ժրպատեմ,
Միշտ հրնազանդ ու բարեկիրք
Աշխատաստեւ ու գրքասիրք:

Այսպէս կրնամ երկրիս վրտան
Հրեշտակներու ըլլալ նըման,
Եւ անկէ ետք՝ երկինքն ալ
Իրաւցընէ հրեշտակ դառնալ:

22. — ՀԱՆԱԾԱԿԱՆ ԳԱՅԼԸ

Գայլը որսորդներէն և շուններէն հալած-
ուելով՝ գիւղ մտաւ լեղապատառ: Այնտեղ
հանդիպեցաւ կա-
տուին և լալագին
ըսաւ:

Կեր են, զիս պիտի բռնեն:

— Շատ լաւ, ինչո՞ւ չէ, ըսաւ կատուն
մեղքնալով, և ցոյց տուաւ Մուտոյին տունը:

— Եղբայր կատու,
կ'աղաչեմ, ինծի տեղ
ցուցուր որ պատըս-
պարուիմ, անօրէն
շունները ետեւէս ին-

— Օ՛, այնտեղ չըլլար, ըսաւ գայլը,
Մուտոյին հորթն եմ կերեր ժամանակին:

— Եթէ այդպէս է, Համբիկին տունը
տանիմ քեզ:

— Այնտեղ ալ չըլլար, անոր ալ գառն
եմ կերեր:

— Ուրեմն Փիլիկին տունը երթանք:

— Ո՛չ, ո՛չ, անոր ալ այծը կերայ ան-
ցած աշունին:

— Երէցին տունը ինչպէս է:

— Վայ ինծի, դեռ երկու օր առաջ էր
որ կերայ երէցին մաքին...:

— Դուն կրնո՞ղ ուտէիր. մլաւեց կատուն
բարկացած, ի՞նչ երեսով հապա գիւղ մտար,
գիւղացին յիմար է որ իր թշնամին պատըս-
պարէ. փշրածդ դգալդ կուգայ. դուն ար-
ժանի ես կրելիք պատիժիդ:

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Ինչ որ ցանես, նոյնը կը հնձես:

23. — ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱԶՔԵՐԸ

Ո՛վ պայծառ աստղեր, գեղեցիկ աստղեր,
Դուք Աստուած-Պապուն աչքե՞րն էք եղեր,
Որ վերէն ինծի կը նայիք շիտակ
Իբրեւ երկինքի պահապան հրեշտակ:

Ուստի հսկեցէ՛ք ինձի , կ'աղաչեմ ,
 Երբ սենեակիս մէջ լըռիկ կը ննջեմ .
 Այդ աչքերն աղուոր վերաս թող փայլին ,
 Մինչև որ զարթնում երգով սոխակին :

ՀԱՆՆԼՈՒԿ 4. — Կաթիկ տանիք , մազէ ցուիք :

24. — Գ Ի Ր Ք Ը

Չորս ու կէս տարու էր Զարեհ : Շատ
 անգամ մօրը քով կը նստէր ու կ'ըսէր :

— Մայրիկ , կ'աղաչեմ , բան մը պատմէ
 ինձի :

Մայրիկն ալ շատ աղուոր բաներ կը
 պատմէր անոր :

Օր մը քաջ Վարդանի պատմութիւնն
 ըրաւ . պատմեց թէ ինչ ազնիւ , քաջ , հայ-
 րենասէր մարդ էր , թէ ինչպէս Հայաստանը
 թշնամիներէն ազատելու համար նահատակ
 եղաւ : Զարեհ մօրը հարցուց :

— Մայրիկ , քաջ Վարդանը տեսած ես :

— Չէ , տղաս , տեսած չեմ , պատաս-
 խանեց մայրը , Վարդան շատ , շատ տարի
 կայ որ մեռած է :

— Ուրեմն ի՞նչպէս գիտես Վարդանի
 ըրածները , նորէն հարցուց մանկիկը :

— Գիրքերու մէջ կարդացի , պատաս-
 խանեց մայրը :

Ուրիշ անգամ ալ մայրը Զարեհին
 պատմեց թէ Գոլոմպոս անունով մարդ մը
 մեծ նաւերով ծովու վրայէն ամիրսներ ճամ-
 բորդեր , անծանօթ երկիր մը գտեր է . այդ
 երկրին բնակիչները վայրենի էին , մորթե-
 րին կարմիր էր , այնտեղ կային զարմանալի
 կենդանիներ , հրաշալի ծառեր անուշահամ
 պտուղներով : Մայրիկը ասանկ շատ բաներ
 պատմեց և Զարեհ բերանը բաց՝ մտիկ կ'ընէր :

Զարեհ նորէն հարցուց :

— Մայրիկ , միթէ այդ երկիրը գացած ես :

— Ո՛հ , չէ , պատասխանեց մայրը , շատ
 հեռու է այդ երկիրը :

— Այն ատեն ինչէ՞ն գիտես որ այդպիսի
 բաներ կան այնտեղ , նորէն հարցուց ման-
 կիկը :

— Գիրքերու մէջ կարդացի , պատաս-
 խանեց մայրը :

Օր մը Զարեհին մայրը դուրս ելեր էր :
 Զարեհ մինակ էր . սիրտը կը նեղանար .
 ինքնիրեն ըսաւ :

— Որովհետեւ իմ մօրս պատմածները
 գիրքերու մէջ կը գտնուին , ես ալ կրնամ
 փնտռել ու գտնել :

Շուտով գնաց , գիրք մը առաւ սեղա-

նին վրայէն ու բացաւ... բայց անոր մէջ
ճերմակ թուղթի վրայ սև նշաններ միայն
տեսաւ :

Այդ գիրքը փակեց, ուրիշ մը բացաւ,
բայց նորէն ճերմակ թուղթ ու սև գիծեր
տեսաւ :

Զարեհ բան մը չհասկնալով գիրքերը
սեղանին վրայ դրաւ, ձանձրոյթ զգաց և
մինչև մօրը գալը քնացաւ :

Երբոր մայրն եկաւ, Զարեհ արթնցաւ,
աչքերը բացաւ և անոր վագեց ըսելով :

— Մայրիկ, ինչ պէտք է ընել որ գիր-
քերուդ մէջի պատմութիւնները հասկնամ :

— Տղաս, պատասխանեց մայրը, պէտք
է կարդալ սորվիլ :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ. 5. — Սարեն գլորեցի՝ չկոտրեցաւ,
Զորեն գլորեցի՝ չկոտրեցաւ,
Քարի տակ դրի՝ չկոտրեցաւ,
Զուրը ձգեցի՝ փխտրեցաւ :

25. — ՈՐԲԻՆ ՊԱՀԱՆՁՔԸ

Որք եւմ, անտուն, անպաշտպան,
Տըւէ՛ք, խնդրեմ, ապաստան,
Տըւէ՛ք սընունդ եւ ուտում,
Ես մարդ դառնալ եմ ուզում :

Ձեւ փափափիր շրջիլ զուր,
Անգործ ընկնիլ դռնէ դուռ,
Ձրո՛ր մուրալ ու ապրիլ,
Ողորմութեան սովորիլ :

Առէ՛ք ձեր մօտ որդեգիր,
Տըւէ՛ք ձեռքիս արհեստ, գիր,
Լինիմ խելո՛ք ու ազնիւ,
Վայելեմ միշտ սէր, պատիւ :

— Ո՞վ է որքը, ի՞նչպէս կ'ըլլայ, ի՞նչպէս պէտք է
վարուիլ որքին հետ :

ԱՌԱՄ. — Որքին հաց տուող չ'ըլլար, խրատ տուող
չ'առ կ'ըլլայ :

26. — ԿԱՐԿՏԱՆԸ

— Ի՞նչ գէշ պատուեցաւ, ի՞նչ գէշ պատուեցաւ, նոր լաթ ալ չունիմ որ հագնիմ, կ'ըսէր Լուսիկը լալագին որ կապոյտ պարեգօտ մը հագած էր, ասանկ ինչպէս դպրոց երթամ:

Լուսիկ իրիկունը բացաւ մօրը կարկտանի ծրարը, կտորները քրքրեց, քրքրեց, մի կապոյտ կտոր գտաւ, և ուրախ ուրախ՝ սկսաւ կարկտել հագուստին պատուած մասը:

— Ի՞նչ կ'ընես կոր, Լուսիկ, հագուստդ պատուե՞ր ես, հարցուց մայրիկը:

— Այո՛, մայրիկ, և հիմա պիտի կարկըտեմ, պատասխանեց Լուսիկ:

— Բայց կապոյտ կտոր չկայ որ կարկըտես:

— Մայրիկ, այս մէկ կտորը գտայ:

— Ես կը կարծէի թէ կապոյտ կտոր չկայ բնաւ:

Առտուն Լուսիկը լալով կանչեց:

— Մայրիկ, մայրիկ, այս ի՞նչ գէշ բան եմ ըրեր, կապոյտ հագուստս կանանչ կըտորով կարկտեր եմ, ասանկ ի՞նչպէս դըպրոց երթամ:

— Խեղճ աղջիկս, միտքս չեկաւ որ

ճրագին լոյսին տակ կանանչ կտորը կապոյտ կ'երեւնայ, բայց հիմա ի՞նչ կրնամ ընել. ցամաք հացի փարա հագիւ կը վաստկիմ. մի՛ լար, աղջիկս, կարկտանը գոգնոցովդ ծածկէ ու գնա՛ դպրոց:

Լուսիկ մօրն ըսածին պէս ըրաւ: Զբօսանքի ատեն իր ընկերներուն հետ կը խաղար, յանկարծ տեսաւ որ Մարին իրեն կը նայի ու կը ծիծաղի: Լուսիկ ամչցաւ, և արցունքը աչքերուն՝ մէկդի քաշուեցաւ:

Սիրանոյշ տեսաւ պատահածը, յանդիմանեց Մարին և ըսաւ:

— Մարի, ինչո՞ւ կը ծիծաղիս, Լուսիկը աղքատ է, մայրը լուացարար է, ի՞նչ ընէ խեղճը, նոր լաթ չունի որ հագնի:

Մարի մտածեց, ամօթ զգաց իր ըրածէն. և քիչ յետոյ վազեց տուն, առաւ իր կապոյտ նոր պարեգօտը, բերաւ, տուաւ Լուսիկին:

ՀԱՆՆԼՈՒԿ. 6.— Մակեմ, ծակեմ, ծակը ձգեմ:

27. — ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ

Օն , տղա՛ք , առնենք
Մեր նուագարաններ ,
Ու կարգաւ զարնենք
Գեղեցիկ երգեր :

Թմբուկ ունինք մենք
Բողոքակ ու լայն ,
Քանի կը զարնենք ,
Կը հանէ բամբ ձայն :
Թըմ՛, Թըմ՛, Թըմ՛, Թըմ՛, Թըմ՛,
Թըմ՛, Թըմ՛, Թըմ՛, Թըմ՛, Թըմ՛:

Փռքրիկ ջութակնիս
Շատ լաւ լարած ենք ,
Առնենք ճպոտնիս
Երգենք ու ածենք :
Ճըզ, ճըզ, ճըզ, ճըզ, ճըզ,
Ճըզ, ճըզ, ճըզ, ճըզ, ճըզ:

Մեր չիք տաւիղներ
Կը հնչեն անուշ ,
Կը զարնենք զայն մեր
Մատերով քնքուշ :
Տին , տին , տին , տին , տին ,
Տին , տին , տին , տին , տին :

Տեսէ՛ք մեր սրբինգ
Որ լուռ չի մընար ,
Մենք զանի առինք
Սուլելու համար :
Տիւ , տիւ , տիւ , տիւ , տիւ ,
Տիւ , տիւ , տիւ , տիւ , տիւ :

Ծնծղան ցնծալով
Կ'առնենք ձեռքերնիս ,
Ուժով զարնելով
Կ'երգենք ամէնքնիս :
Ծին , ծին , ծին , ծին , ծին ,
Ծին , ծին , ծին , ծին , ծին :

Փողերնուս գող ձայն
Խանդ կուտայ մեզի ,
Մենք կը փըչենք զայն
Առանց ձանձրոյթի :
Թռու , Թռու , Թռու , Թռու , Թռու ,
Թռու , Թռու , Թռու , Թռու , Թռու :

Եկէ՛ք , ընկերներ ,
Դաշնակին վրայ
Շարժենք մեր մատներ ,
Թո՛ղ լաւ մը գողայ :
Տօ , տօ , տօ , բէ , մի ,
Փա , սօլ , լա , սի , մի :

— Ի՞նչ նուագարաններ գիտէք , ըսէ՛ք անունները :

28. — ԽԵԼԱՅԻ ՀԱՄԲԻԿ

Համբիկ մինչև յետինք անդադար հերկեց արտը. ինք յոգնեցաւ և տեսաւ որ եզերն ալ յոգներ են ու ալ չպիտի կրնան աշխատիլ:

Համբիկ դադրեցուց աշխատութիւնը, արձակեց եզերը, արօրը կապեց իշուն, ինք ալ վրան հեծաւ ու եզերն ետևը ձգած՝ ճամբայ ելաւ դէպի գիւղ:

Այս ծանր բեռին տակ կբած, խեղճ աւանակը կը տքար ու շատ դժուար կը քաշէր:

Համբիկ տեսնելով որ էշը մինչև գիւղ չպիտի կրնայ երթալ այդպէս, վար իջաւ վրայէն, քակեց արօրը անոր կռնակէն և իր ուսը զարկաւ. յետոյ նորէն ելաւ, նստաւ իշուն վրայ:

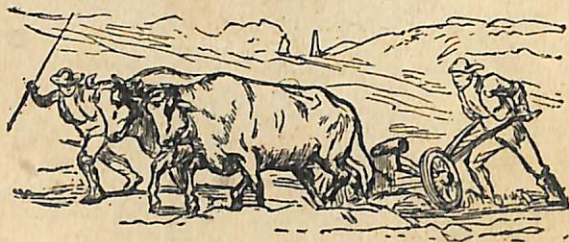
— Ա՛յ հիմա հանգիստ կրնաս քալել, կ'ըսէր, արօրը իմ շալակս առի:

— Հակբիկին ըրածը խելացութիւն էր թէ.....

— Ի՞նչ կ'ընեն արօրով... գուժանով...

— Ինչո՞ւ համար կը հերկեն արտը:

Ա.Ռ.Ա.Մ. — Արօրը մենք եզին կը ծոխ:

29. — ԾԱՌԵՐՈՒՆ ԳԱՆԳԱՏԸ

Մարդիկ մեր փայտեն
Միշտ ամեն ասեմ
Կրրակ կը վառեն
Տուն կը սափցընեն,
Կ'եփեն կերակուր,
Կ'ուտեն կուշս ու կուռ.
Բայց մեզ չեն յիշեր,
Մեզ չեն պահպաւներ,
Այլ անգործօրէն
Մեզ կը կոտորեն,
Մեզ կը փճացընեն
Կ'ոյնջացընեն:

Մեր գերաններով
Կը շինեն տուներ
Դռներ, մարափներ
Ժամեր ու վանքեր,
Մեր սախակներով
Յատուկ, առաստաղ,
Աթոռ, պահարան,
Սեղան, նստարան,
Դուռ ու պատուհան,

գլխարկը հանեց և բարեւեց կինը որ իրենց ծանօթն էր : Ես ալ գովեցի իր ընթացքը :

Պզտիկ բարեկամներս , պէտք է որ դուք ալ անոր նմանիք , որովհետեւ քաղաքավար տղայէն աւելի սիրուն բան չկայ :

Ձեզմէ մեծերը բարեւեցէք յարգանքով : Եթէ բան մը առնէք , մի՛ մոռնաք երբեք ըսել . «Շնորհակալ եմ» : Իսկ երբոր բան մը տաք և ձեզի շնորհակալ ըլլան , պատասխանեցէք . «Չարժեք , բան մը չէ» :

Երբոր գիրք մը , պտուղ մը , կամ ուրիշ բան մը ուզէք մէկէ մը , մի՛ մոռնաք աւելցընելու . «Տուէք եթէ կը հաճիք» :

Քաղաքավարութիւնը աղէկ կը թուութեան մը նշանն է : Եւ դուք հոգ տանելու էք որ աղէկ կը թուած տղաք ըլլաք :

31. — ԹԻԹԵՌՆԻԿԻՆ ՀԱՐՄՆԻՔԸ

Պարոն Թիթեռնիկը մինակ էր , կը ձանձրանար : Բարեկամները խորհուրդ տուին իրեն որ ամուսնանայ , ընկեր մը ձարէ :

— Աւանդ , դիւրին բան չէ , ըսաւ Թիթեռնիկը , քանի որ տուն տեղ չունիմ :

— Դուն մի՛ վախնար այդ բանէն , գո-

չեց անդիէն խղունջը , իմ խեցիէ տունս կուտամ քեզի :

— Ափսոս , դիւրին բան չէ , ըսաւ նորէն Թիթեռնիկը , անկողինս սաւան չունի , ոչ ալ բարձերս՝ երես :

— Ատոր համար հոգ մի՛ ըներ , պոռաց սարդը իր ոստայնին մէջէն , քեզի պէտք եղած կտաւը ես կը գործեմ :

— Ձէ , չէ , նորէն դիւրին չէ , կըկնեց Թիթեռնիկը յուսահատ , հացը ուրկէ ձաւեմ ես :

— Հացը ինձմէ՛ գիտցիր դուն , մըմնջեց մըջիւնը վեհանձնօրէն , ես առատ պարէն ունիմ :

— Բայց ի՞նչ ընեմ միայն հացը , աւելցուց Թիթեռնիկը , ցամաք հացը համ հոտ չունի :

— Այդ ալ հոգ մի՛ ըներ , ճգաց մուկը իր ծակէն , ես խոհանոց մը ունիմ ձեռքիս տակ :

— Աւանդ , շաքար ալ չունիմ , կըկնեց Թիթեռնիկը տխրօրէն :

— Դուն խօսք մտիկ ըրէ , ամուսնացիր , բզդաց մեղուն իր փեթակէն , ուզածիդ չափ կուտամ քեզի մեղրէս :

Բայց պարոն Թիթեռնիկը չէր ուզեր համոզուիլ և ըսաւ :

— Ափսոս, ջահի ալ պէտք ունիմ, ուրկէ գտնեմ ես ջահը :

— Փուճ խօսք, ձայնեց անդիէն փոսուռան, իմ լուսաւոր ջահս պատրաստ է քեզի համար :

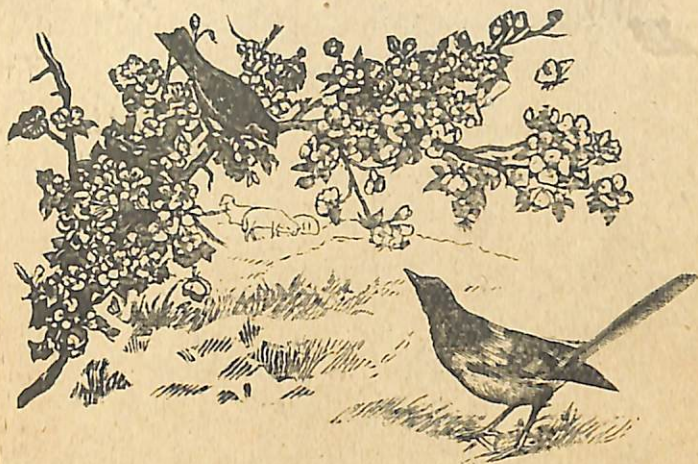
— Բայց առանց երգի, նուազի հարսնիք կրլայ, ուր էք տեսեր սուս-փուս հարսնիք, առարկեց նորէն թիթեռնիկը :

— Մենք կ'երգենք ու կը նուազենք քու հարսնիքիդ, ճոճուացին անդիէն ճպուռները միաբերան :

Պարոն թիթեռնիկին խօսքը հատաւ, համոզուեցաւ որ ամուսնանայ և գտաւ իրեն յարմար ընկերուհի մը :

Խղունջը տուաւ իր խեցիէ տունը, սարդը տուաւ իր գործած կտաւները, մըրջիւնը տուաւ հաց՝ իր ամբարէն, մուկը տուաւ կերակուր՝ իր խոհանոցէն, մեղուն տուաւ մեղր՝ իր փեթակէն, փոսուռան վառեց իր լուսաւոր ջահը, և ճպուռները եօթն օր, եօթը գիշեր երգեցին, նուազեցին միաբերան :

Պարոն թիթեռնիկին և օրիորդ թիթեռնուհիին հարսնիքը շատ փառաւոր եղաւ, շատ փառաւոր :

32. — ԿԱԶԱՂԱԿՆ ՈՒ ԱԳՌԱՒԸ

Կաշաղակը կզկըզալով
Կը թռչտէր ծառէ ծառ,
Իսկ ագռաւը՝ նստած մէկ քով
Մտիկ կ'ընէր անբարբառ :

— Ի՞նչ ես նստեր, կ'ընես մտիկ
Լուռ ու անխօս, սիրե՛լիս .
Չե՞ս հաւատար արդեօք, քո՛ւրիկ,
Բռածներուս, պատմածիս :

— Ափսոս, ջահի ալ պէտք ունիմ, ուրկէ գտնեմ ես ջահը :

— Փուճ խօսք, ձայնեց անդիէն փոսուռան, իմ լուսաւոր ջահս պատրաստ է քեզի համար :

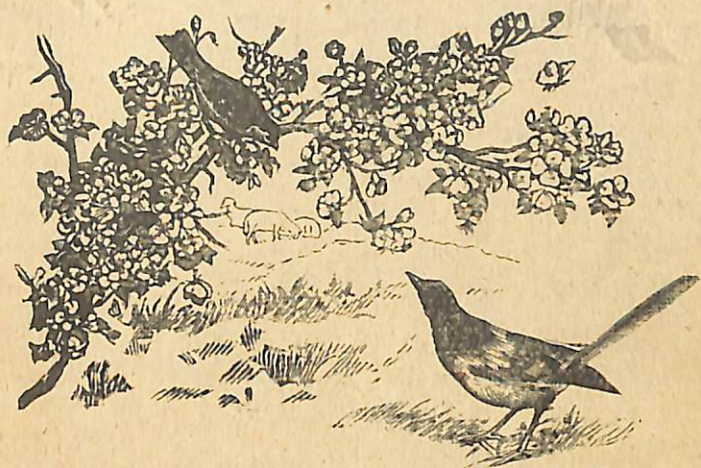
— Բայց առանց երգի, նուագի հարսնիք կըլլայ, ուր էք տեսեր սուս-փուս հարսնիք, առարկեց նորէն թիթեռնիկը :

— Մենք կ'երգենք ու կը նուագենք քու հարսնիքիդ, ճոճուցին անդիէն ճպուռները միաբերան :

Պարոն թիթեռնիկին խօսքը հատաւ, համոզուեցաւ որ ամուսնանայ և գտաւ իրեն յարմար ընկերուհի մը :

Խղունջը տուաւ իր խեցիէ տունը, սարդը տուաւ իր գործած կտաւները, մըրջիւնը տուաւ հաց՝ իր ամբարէն, մուկը տուաւ կերակուր՝ իր խոհանոցէն, մեղուն տուաւ մեղր՝ իր փեթակէն, փոսուռան վառեց իր լուսաւոր ջահը, և ճպուռները եօթն օր, եօթը գիշեր երգեցին, նուագեցին միաբերան :

Պարոն թիթեռնիկին և օրիորդ թիթեռնուհիին հարսնիքը շատ փառաւոր եղաւ, շատ փառաւոր :

32. — ԿԱԶԱՆԱԿՆ ՈՒ ԱԳՈՒՄԻԸ

Կաշաղակը կզկըզալով
Կը թռչտէր ծառէ ծառ,
Իսկ ագռաւը՝ նստած մէկ քով
Մտիկ կ'ընէր անբարբառ :

— Ի՞նչ ես նստեր, կ'ընես մտիկ
Լուռ ու անխօս, սիրե՛լիս .
Չե՞ս հաւատար արդեօք, քո՛ւրիկ,
Ըսածներուս, պատմածիս :

— Միտքս ի՛նչ ծածկեմ, ըսե՛մ քեզի,
Հաւատարմս չի գար դեռ .
Ո՛վ որ քեզ պէս շատ կը խօսի,
Դուրս կուտայ միշտ շատ սուտեր :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ. 8 — Ասդին դար, անդին դար,
Մեջը կայ անդադար :

33. — ՊԶՏԻԿ ԳԻՏՈՒՆԸ

Պօղոսիկ իրիկուան տուն կը դառնար
գպրոցէն : Ճամբան քթին տակէն անդադար
կը կրկնէր առած վերջին դասը :

— Խնձորը խնձորենիին պտուղն է,
տանձը՝ տանձենիին պտուղն է, բալը՝ բա-
լենիին պտուղն է :

Պօղոսիկ հասաւ տուն, վազեց խոհա-
նոցը ուր մայրիկը իրիկուան կերակուրը կը
պատրաստէր, բարեւեց զանի և գոհունակ
դէմքով մը գոչեց :

— Մամա, ես գիտուն եմ, ես հիմա
շատ բան գիտեմ. ես սորվեցայ թէ ո՛ւրկէ
կը քաղեն խնձորը, տանձը, բալը, նարինջը,
կեռասը : Ես գիտեմ բոլոր ծառերուն անուն-
ները . ահա ըսեմ, մտիկ ըրէ. խնձորը խըն-

ձորենիին պտուղն է, կեռասը կեռասենիին
պտուղն է, նարինջը նարնջենիին պտուղն է :

— Ապրիս, տղաս, ըսաւ մայրիկը և
գորովագին համբուրեց զանի :

Այդ պահուն մայրիկին աչքին զարկաւ
սեղանին վրայ դրուած աման մը խաղողը և
ըսաւ :

— Պօղոսիկ, գիտցիր նայիմ, խաղողը
ի՛նչ ծառի պտուղ է :

— Խաղողը խաղողենիին պտուղն է,
ըսաւ Պօղոսիկ յաղթական շարժումով մը :

Մայրիկը ծիծաղեցաւ : Իսկ Վերգինէ,
Պօղոսիկին քոյրը որ խոհանոցին մէջ մայրի-
կին կ'օգնէր, խնդալէն կը մարէր :

Վերգինէ այդ պահուն խոշոր կաղամբ
մը կը մանրէր :

— Է՛հ, պարոն գիտուն, ըսէ նայիմ,
կաղամբն ի՛նչ բանի պտուղ է, գոչեց անդիէն :

— Կաղամբը կաղամբենիին պտուղն է,
ըսաւ Պօղոսիկ, այս անգամ քիչ մը կակա-
գելով :

Մայրիկն ու Վերգինէ կրկին սկսան
քրքշալիւ ծիծաղիլ : Պօղոսիկ շուարած՝

անոնց կը նայէր զարմանքով, և չէր հասկը-
նար թէ ինչո՞ւ կը ծիծաղին :

— Պօղոսիկին պատասխանները ուղիղ էին . խաղողն
ի՞նչ բանի պատու է . կաղամկ, պտուղ է թէ բանջարեղէն .

— Պաղատու ի՞նչ ծառեր գիտէք . ի՞նչ բանջարե-
ղէններ գիտէք :

34. — Ի Շ Ո Ի Կ Ս

Պզտիկ մինիկիկ իշո՛ւկս ահա՛,
Առնուն շա՛ս կանուխ ելեր, կը զըրոյ .
Ան զիս կը կանչէ որ իր ֆովն երբամ,
Ցասֆեմ, ցասֆեմ, իր վրայ հեծնում :

Կը սիրեմ ես զինք, վասընզի անի
Խելո՛ք կը կենայ, խելո՛ք բաներ չունի .
Թէեւ պի՛նզ գրուի, ֆի՛յ մըն ալ յամառ,
Բայց երբ մտնակեմ, կը վազէ վեր վար :

Դիտե՛ք թէ ինչո՛ւ այս իմ իշուկին
Ականջներն երկար են ու ահագին .
Կեցե՛ք որ պատմեմ պատճառն ես անոր,
Պատմութիւնն հին է, բայց շա՛ս ալ աղուոր :

Կ'ըսեն թէ Աստուած յսաւ Ադամին .
«Բոչոր կենդանեաց անունն առաջին
«Դի՛ր ինչ որ կ'ուզես» : Ու անոնք կարգով
Ադամին առջեւ եկան ֆովէ ֆով :

Ու երբ կարգն եկաւ ամենէն վերջին
Դանդաղ ֆաշուածֆով այս կենդանիին,
Էշ դրաւ անոր անունը Ադամ .
Անուն մը որ չէր անյարմար, ահամ :

Հագիւ հեռացած՝ էշը մոռցեր էր
Թէ իր անունը ի՛նչ էին դրեր :
Դարձաւ, աղայեց, յսաւ Ադամին,
«Մոռցայ անունըս, ո՛հ, ըսե՛ կրկին» :

Ադամը քունեց անոր ականջէն,
Պի՛նզ պի՛նզ ֆաշելով յսաւ պոռալէն .
«Է՛շ է անունդ, Է՛շ է, հասկըցա՞ր» :
Այն օրէն ականջներն մընացին երկար :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 9. — Խորունկ հոր մը կայ, աւխարհ ինչ
որ կայ, մէջը կ'ընկնի :

35. — ՄԱՏՆԵՄԱՏՐ

Անգամ մը մատնեմատը շատ թանկագին մի մատանի դրուեցաւ : Մատանին արեւի պէս կը փայլէր, ցոլացնելով կարմիր ու կանանչ, դեղին ու կապոյտ երանգներ : Ամէն մարդ կը հիանար մատանիին վրայ :

Մատնեմատը հպարտացաւ, խորհեցաւ թէ ինք բոլոր միւս մատերէն լաւագոյնն է և յոխորտանքով ըսաւ իր ընկերներուն :

— Ձեմ հասկնար թէ դուք ինչո՞ւ համար իմ քովս էք շարուած . ի՞նչ բանի պէտք էք . տեսէք ես ի՞նչպէս կը փայլիմ . մարդիկ ինծի նայելով կը հիանան :

— Եթէ այդպէս է, հպարտ քուրիկ, ալ մենք քեզի ընկեր չենք ըլլար, գնա ապրէ ինչպէս որ կ'ուզես, ըսաւ բութը :

Բոլոր մատերը համաձայնեցան բութին և որոշեցին չօգնել մատնեմատին :

Երկու օր յետոյ մատնեմատը շատ գեղեցիկ վարդ մը տեսաւ և ուզեց քաղել : Ո՛չ մի մատ ուզեց անոր օգնել : Որչափ ալ աշխատեցաւ, չարչարուեցաւ, չկըցաւ վարդը քաղել :

— Մենք քեզի չենք օգներ, ըսաւ միջնամատը :

Երկու օր ալ անցաւ և մատնեմատը ուզեց այս անգամ բալ քաղել : Միւս մատերը նորէն չօգնեցին : Մատնեմատը ուզեց դէս ու դէն ինկաւ, շատ չարչարուեցաւ, չկըցաւ բալը քաղել :

— Մենք քեզի չենք օգներ, ըսաւ ցուցամատը :

Օր մըն ալ մատնեմատը ուզեց տիկնիկը զարդարել որ հետը խաղայ : Որչափ ալ աշխատեցաւ, չարչարուեցաւ, չկըցաւ զարդարել :

Մատնեմատը հասկեցաւ այն ատեն որ ինք մինակ բանի մը չի ծառայեր : Դիմեց միւս մատերուն որ իրեն օգնեն :

— Մենք քեզի չենք օգներ, ըսին բոլոր մատերը միաբերան :

Մատնեմատը գլուխը կախեց, մտածեց և ճանչցաւ իր սխալը : Այն ատեն նորէն դիմեց իր ընկերներուն և խնդրեց որ ներեն իրեն, և առաջուան պէս ընկեր լինին :

Մատերը ներեցին անոր : Այն օրէն վեր ձեռքի մատերը սիրով ապրեցան միասին և միշտ իրարու օգնեցին :

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Մեկ ձեռքի ծափ չի տար :

36. — ԶՈՒՐԻՆ ԵՐԳԸ

Կեցցէ՛ ջուր, կեցցէ՛ ջուր,
Որ կ'ընէ մեզ մաքուր:

Զուրին շընորհին է որ կ'ունենանք
Ոյժ, առողջութիւն և պատուական կեանք.
Մեր օրիորդը միշտ կը յորդորէ որ
Զուրն ու մաքրութիւն սիրենք ամէն օր:

Կեցցէ՛ ջուր, կեցցէ՛ ջուր,
Որ կ'ընէ մեզ մաքուր:

Պզտիկ տղայ մը՝ ուշիմ, իմաստուն,
Պէտք է որ լըւայ արտըծու առտուն
Ձեռքը, մարմինը ու դէմքը զըւարթ
Որպէս զի սիրէ զինքը ամէն մարդ:

Կեցցէ՛ ջուր, կեցցէ՛ ջուր,
Որ կ'ընէ մեզ մաքուր:

37. — ՀՈՃԱՆ ԵՒ ԻՐ ԷՇԸ

Նասրէտտին հոճան օր մը էջը հեծած
գիւղ կ'երթար. տղան ալ ետեւէն քալելով
իրեն կը հետեւէր: Ճամբան անցորդներ
հանդիպեցան հոճային. անոնցմէ մին ըսաւ:

— Հոճա, ամօթ չէ՞ որ դուն, մեծ և
ուժեղ մարդ, հեծնես էջը, և սա պզտիկ
տղան ետեւէդ քալեցնես:

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ հոճան, և
հանդարտօրէն վար իջնելով էջէն, հեծցուց
իր տղան, և ինք սկսաւ ետեւէն քալել:

Հագիւ թէ քիչ մը առաջ գնացին, և ահա
հանդիպեցան խումբ մը գեղջուկ պառաւ-
ներու որ շատախօսելով կերթային: Պա-
ռաւները հոճային նայեցան և ըսին:

— Հոճա, դուն՝ ծերունի մարդ, մեղք
չէս որ քալես և առանձին տղադ հեծցնես
էջը:

Հոճան մտածեց և իրաւացի գտաւ պա-
ռաւներուն ըսածը. ուստի ինքն ալ հեծաւ
էջը, և հայր ու տղայ իշուն վրայ՝ սկսան
յառաջանալ: Խեղճ կենդանին տքալով՝ հա-
գիւ թէ կը քալէր:

Քիչ մը անդին՝ քաղաքացի ազնուական-
ներ քաղաք կը դառնային. տեսան ու ճանչ-

ցան հոճան, — արդէն իմ չէր ճանչնար այս
զարմանալի հոճան —, և խոժոռ դէմքով մը
յանդիմանեցին զինք ու ըսին :

— Հոճա, մեղք որ կարդացող ես, դուն
խիղճ չունիս. պիտի սպաննեմ կենդանին.
Երկու հոգի կրնայ տանիլ այդ խեղճ անա-
սունք :

Հոճան ամօթահար վար իջաւ էշէն,
վար իջեցուց նաև իր տղան, և երկուքը
մէկ սկսան քալել, էշն ալ իրենց առջեւէն :

Քիչ մըն ալ այսպէս գնացին թէ չէ,
հանդիպեցան քանի մը գիւղացիներու որոնք
փայտ կը տանէին քաղաք : Գեղացիները
սկսան ծաղրել հոճան և ըսել :

— Սա յիմարներուն նայեցէք, էշը պա-
րապ թողուցեր են, երկուքը մէկ ետեւէն
կը քալեն. մարդ Աստուծոյ, թէ որ այդ
չափ կը մեղքնաս իշուկիդ, շալակդ առ որ
չյոգնիր... :

Եւ գիւղացիներն սկսան միաձայն ծի-
ծաղիլ :

Հոճան մտածեց թէ ասոնք ալ իրաւունք
ունին : Ուրիշ ճար չկար, այս անգամ պէտք
էր էշը շալկել : Հոճան այդ ալ պիտի ընէր,
բայց արդէն գիւղը հասեր էին :

— Հոճան ի՞նչ պէտք է ընէր, ամէնուն խօսքին
ալ հետեւելու էր... :
Ա.Ռ.Ա.Մ. — Հոգը՝ փաշողին, շաքը՝ մաշողին :

38. — ԹՈՄՊՈՒԼ ՄԻՆԷ

Տեսե՛ք փխսիկը քումպուլ, պիսիսիկ,
Պեխերը սուր սուր, կուրծքը սեւուրիկ,
Գետին դնելով գըրոյխը ֆնֆուլ,
Ստուերին ներսեւ կը նիւրհէ մուշ մուշ :

Ել, քումպուլ փխսիկ,
Հերիք, ֆունդ հերիք,
Քեզ իր մօտ կ'ուզէ
Քու սիրուն ֆուրիկ :

Միւսէն չի լըսեր, կը նիւրհէ սիրով,
Ձի տեսներ ֆոյրն որ կը շրջի իր ֆով.
Իր ֆունը մուշ մուշ, իր ֆունը գողսրիկ,
Կը սիրէ եւել, ո՛չ թէ ուսելիք :

Ե՛լ, թումպո՛ւղ փխսիկ,
Հերի՛ք ֆունդ, հերի՛ք,
Քեզ ի՛ր մօտ կ'ուզէ
Ի՛նչ սիրուն ֆուրիկ:

— Դիտեցէ՛ք թէ այս ոտանաւորին մէջ ո՛ր գիրը
քնաւ չկայ:

39. — ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԵՅԿՈՒԹԻՒՆ

Յուլիանէ և Մարիամ երկու քոյրեր
էին: Յուլիանէ այնքան գեղեցիկ էր որ
զինք առաջին անգամ տեսնողը կը հիանար
իր գեղեցկութեանը վրայ և անմիջապէս կը
համակրէր իրեն: Իսկ Մարիամ ընդհակա-
ռակը տգեղ էր և այս բանը ցաւ կը պատ-
ճառէր իրեն:

Օր մը Մարիամ երբոր իր մօրը հայե-
լին մէջ ինքզինք կը դիտէր, ըսաւ տխրա-
գին:

— Քանի որ գեղեցիկ չեմ, կուզեմ
այնքան բարի ըլլալ, այնքան բարի որ բոլոր
աշխարհ զիս սիրէ հակառակ իմ տգեղու-
թեանս:

Այսպէս ըրաւ, և իրաւ ալ ամենէն սիր-

ուեցաւ: Իր դէմքը քն սիրուն արարածէն
աւելի գեղեցիկ երեւցաւ, որովհետեւ իր
աչքերուն մէջ կը փայլէր բարութիւնը:
Բարութիւնը գեղեցկութենէն աւելի
հաճելի է:

ԱՌԱՄ. — Անուշ լեզուն օտար ծակին կը հանէ:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 10. — Չորս եղբայր կայ. իրարու ետեւ կը
վազեն, իրարու չեն հասնիր:

40. — ՉՄԵՌՈՒՄՆ ԳԱԼԸ

Չմեռն եկաւ, ձիւն էր հագեր,
Չեռքն ու ոտքը՝ սառ ու սառոյց.
Կանանչ խոտերն ու ծաղիկներ,
Հաղա՛ր ափսոս, ծածկեց, չորցոյց:

— Ինչո՞ւ եկար, ա՛յ ծեր ձրմեռ,
Ու ծածկեցիր դաշտ ու անտառ,
Ձըլլա՛յ արդեօք բան ես բերեր,
Բան ես բերեր մեզի համար :

— Միթէ չգիտէ՞ք, ա՛յ մանուկներ,
Ի՛նչ եմ բերեր ձեզի համար .
Տաք հագուստներ ու նոր տարի,
Միրգ ու պտուղ տեսակ տեսակ,
Եւ փափուկ ձիւն որ ձիւնէ մարդ
Կամ ձիւնագունտ շինէք, խաղաք :

— Թէ այդպէս է, բարո՞վ եկար,
Սիրուն ձմեռ, հազա՛ր բարով,
Մերո՞ւկ ձմեռ, մեզի համար
Բարո՞վ եկար, հազար բարով :

41. — ԱՔԱՂԱՂԸ, ԷՇԸ ԵՒ ԱՌԻԻԾԸ

Էջն ու առիւծը իրարու հանդիպեցան
դաշտի մը մէջ ուր արդէն աքաղաղ մը զբա-
ղած էր ցորենի հատիկներ փնտռելու :

Էջը կը յուսար հոն աղուոր խոտ գտնել
ճարակելու համար . առիւծն ալ որսի ետեւէ
էր : Առիւծին համար, իրաւ, էջը շատ հա-

մով որս մը չէր, բայց լաւագոյն չգտնելով,
պատրաստուեցաւ յարձակիլ հէք աւանակին
վրայ որ արդէն վախէն կը
դողդղար : Այդ պահուն
աքաղաղը մէկէն հնչեցուց
սուր կռկուկիկու մը :
Առիւծը այս անսովոր ձայ-
նէն սարսափած՝ սկսաւ
փախչիլ :

Էջը տեսնելով առիւծին
փախուստը, կարծեց թէ
առիւծն իրմէ՛ վախցաւ ու կը փախչի : Ինք-
զինք երեւակայեց ահաւոր կենդանի մը,
առիւծին ետեւէն ինկաւ
և սկսաւ պոռալ :

— Վախկոտ, վատ, ին-
չո՞ւ կը փախչիս :

Առիւծը որ ալ աքաղա-
ղին ձայնը չէր լսեր, յան-
կարծ կեցաւ, գլուխը դար-
ձուց, և զարմացաւ տես-
նելով ինքզինք խեղճ իշուկէ մը հալածուած :
Իսկոյն նետուեցաւ մեր անխելք աւանակին
վրայ, զանի գիշատեց ու փառաւորապէս
լափեց :

42. — ԿՕՇԿԱԿԱՐԸ

Փողոցէ մը մի or անցայ,
Խանութ մը ներս նայեցայ.
Կօշկակարը ասեղն առեր
Հա՛ կը կարէր, կօշիկ կարէր.
Թափաքաֆթիֆ, քիֆաքաֆթիֆ
Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

Հերիւններով ծակեր բանար
Ներքանի վրայ մէկ վեր, մէկ վար
Ապա փայտ գամար կ'առներ.
Ահա՛ այսպէս զանոնք գամեր
Թափաքաֆթիֆ, քիֆաքաֆթիֆ,
Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

Կաղապարին վրայ կը շարէր
Կաշեայ փոֆ ու մեծ կտրուներ,
Ու մեծ քելովն ասեղն առեր
Հա՛ կը կարէր, կօշիկ կարէր.
Թափաքաֆթիֆ, քիֆաքաֆթիֆ,
Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

43. — ՓՈՔՐԻԿ ԱՂԶԻԿՆ ՈՒ ՀԱՅԵԼԻՆ

Սուրբիկ օր մը հայելին մէջ ինքզինք
Կը դիտէր. Հայելին այնքան գեղեցիկ, այն-
քան փայլուն էր որ Սուրբիկ սկսաւ ձեռ-
քովը շոյել զայն ու ժպտիլ: Անմիջապէս իր
պատկերն ալ սկսաւ ժպտիլ հայելին մէջէն:
Սուրբիկ զարմանքէն բերանը բացաւ, պատ-
կերն ալ բերանը բացաւ: Փոքրիկ աղջիկը
կարծեց թէ հայելին մէջ երեւցած աղջիկը
զինք կը ծաղրէ ու դէմքը կախեց: Պատկերն
ալ դէմքը կախեց:

Այն ատեն Սուրբիկ լսեց որ հայելին
լեզու կ'ելլէր ու կը խօսէր: Մտիկ ըրաւ:
Տեսէք, հայելին պատկերն ինչ կ'ըսէր:

— «Ես քու պատկերդ եմ և ամէն ատեն
ինքզինքդ քեզ կը ցուցնեմ ինչպէս որ ես,
առանց շողոքորթելու և առանց խաբելու:

«Եթէ բարկանաս, սրդողիս կամ լաս,
հայելին մէջ նայէ, և ես պիտի ըսեմ քեզի
թէ տգեղ ես. շուտ մը արցունքներդ սրբէ:

«Եթէ առտուն մոռցար լուացուիլ կամ
մազերդ սանտրել, պիտի ըսեմ քեզի թէ
աղտոտ ես. շուտ մը լուացուէ, սանտրուէ:

«Ասկէ զատ՝ գիտցիր թէ ինչպէս որ
ինծի ժպտած ատենդ կը ժպտիմ, սրդողած

ատենդ՝ կը սրդողիմ, ծաղրած ատենդ կը
ծաղրեմ, այնպէս ալ աշխարհի վրայ մարդ
միշտ ինչ որ ընէ, փոխարէն նոյնը կը գտնէ.
եթէ բարիք ընէ՝ բարիք կը գտնէ. եթէ չա-
րիք ընէ՝ չարիք կը գտնէ»:

Սուրբիկ խորունկ մտածեց հայելիին
տուած այս դասին վրայ:

44. — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՂԱՆԴ

Ահա՛ եկաւ նոր տարի,
Բերաւ իր հետ բիւր բարի.
Բերաւ կաղանդ ցանկալի,
Պըտուղներով լիուլի:

Տեսէ՛ք ահա ճոխ սեղան
Մեր կաղանդին հայկական,
Ուր քով քովի շարուած կան,
Համով միրգեր պատուական:

Ահա՛ մոմեր գոյնզգոյն
Շուրջ սեղանին բոլորուն,
Բոլորուն ու փալիբլուն,
Ձերդ աստղներ պլպլուն:

Ահա՛ կաղինը անոյշ,
Խնձորն ու տանձ, թուզն ու նուշ,
Եկէ՛ք, ուտե՛նք մենք թուշ թուշ,
Ըլլայ մեզի թո՛ղ աննուշ:

Ահա նարինջն ու արմաւ,
Սերկեւիւններ, չամիչ լաւ,
Ընկոյզ, պաստեխ խաւ ի խաւ.
Ուտե՛նք, ուտե՛նք, չըսե՛նք բա՛ւ . . . :

Ուտե՛նք, սակայն չմոռնա՛նք,
Խեղճ մանուկները տընանկ,
Բարի ըլլանք, ա՛ղբրտանք,
Ու անոնց ալ բաժին տանք . . . :

— Կաղանդը ինչպէս կը կատարեն ձեր տունը,
Նկարագրեցէք:

45. — ՉԱՐԽՕՍԻԿ ՊԱՂՏՕՆ

Պաղտօ աղբար գեղին մէջ աղէկ անուն
մը հանած չէր: Բերնէն բարի խօսք չէր
ելլեր բնաւ, և ամէն անգամ որ բերանը
բանար, կամ գէշ լուր մը պիտի տար կամ
չար դէպք մը պիտի գուշակէր գիւղացիներ-

րուն : Ասոր համար գիւղին մէջ Չարխօսիկ
գրած էին անունը :

Անգամ մը պատահեցաւ որ մեր Չար-
խօսիկը Պոլիս երթայ : Այնտեղ հանդիպեցաւ
իրենց գիւղէն վարդան աղբօր որ քանի մը
տարիէ ի վեր Պոլիս էր : Զիրար կարօտով
համբուրելէ յետոյ՝ վարդան հարցուց Պաղ-
տոյին :

— Է՛ , մեր տունէն ի՞նչ լուր . . . :

— Ի՛նչ պիտի ըլլայ , ըսաւ Պաղտօ , չի-
մացա՞ր , ձեր պղտիկ շունը մեռաւ :

— Ագ բան մը չէ . . . Ի՞նչ բանէ մեռաւ
խեղճ շունը :

— Ձեր մեծ գոմէշներուն միսը կերած
ատեն՝ ոսկորը կոկորդը մնաց ու մեռաւ :

— Գոմէշներն ալ մեռան . . . :

— Այո՛ , լուսահոգի հօրդ գերեզմանին
բարը բերելու ատեն՝ ձորը գլորեցան ու
մեռան :

— Ինչե՞ր կ'ըսես , Պաղտօ , հայրս ալ
մեռաւ :

— Գլուխդ ողջ ըլլայ , վարդան աղբար ,
մօրմէդ ճիշտ տասնըհինգ օր վերջ մեռաւ :

— Հէյ՛ վա՛խ , ըսել է՛ մայրս ալ մեռաւ :

— Այո՛ , խեղճ կիներ ողորմած հոգի
քոյրերուդ մահուան ցաւին չգիմանալով
մեռաւ :

— Վա՛խ , վա՛խ , վա՛խ , ըսել է՛ քոյրերս
ալ մեռան և հիմա դուռերնիս փակ մնաց :

— Դուռ չմնաց որ փակ մնայ , ձեր
պարտատէրները երբոր ուրիշ բան չգտան ,
դուռը քակեցին տարին :

Խեղճ վարդան աղբար կարծես շանթա-
հար եղաւ լսելով Չարխօսիկին իրարու ետեւէ
շարած այս մէկ մէկէ աւելի սև լուրերը , և
լալագին հարցուց Պաղտոյին :

— Վերջապէս հիմա ի՞նչ եղաւ մեր
տունը . . . :

— Ի՛նչ պիտի ըլլայ , իմ եկած ատենս
երկու զոյգ եզով կը հերկէին կոր ձեր տու-
նին տեղը . գրացիները արտ պիտի շինէին
կարծեմ :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 11. — Օձ՝ ի մեջ ծովուն ,
Գլուխը՝ պսպղուն :

46. — Լ Ի Ն Է Ի . . .

Սըշաթեւ թոյնակ լինէի ,
Թոյնի ուր որ կամէի ,
Դեպի աշխարհն իմ սիրելի
Փշող քամին լինէի .

Թեթևիկ ամպեր լինէի,
 Հովերուն առջեւն իյնայի:
 Այս, իմ երկիր, ա՛յս, իմ աշխարհ
 Առներ քաներ քամին զիս,
 Դեպի այցին իմ բաղնայի,
 Փշեր, քաներ հովը զիս:

47. — ԺԻՐ ԶԱՊԵԼԸ

Զապէլենց տունը օր մը լուացք կար:
 Մայրիկը այնչափ զբաղած էր որ աչք բա-

նայու ժամանակ չունէր: Որովհետեւ արձա-
 կուրդի օրեր էին, Զապէլ դպրոց գնացած չէր:
 Զապէլ կը մտածէ թէ ինչպէս օգնէ
 մայրիկին: Կէսօրուան ճաշի ժամանակը կը
 մօտենար: Զապէլ լուիկ մնջիկ սեղանը պատ-
 րաստեց, պնակները, անձեռոցները, դը-
 զալներն ու պատառաքաղները կարգով կա-
 նոնով շարեց, յետոյ պարտէզ իջնելով՝ ծա-
 դիկներ քաղեց, փունջ մը շինեց և գաւաթ
 մը ջուրի մէջ սեղանին մէջտեղը դրաւ:

Մէյմնալ մայրիկը շտապով ներս մտաւ
 և որչափ զարմացաւ երբոր տեսաւ թէ սե-
 ղանը շտկուած է և Զապէլ մէկ կողմ քաշ-
 ուած, իրեն կը նայի անուշ ժպիտով մը:

Մայրիկը շատ ուրախ եղաւ, իսկ փոք-
 րիկ Զապէլ աւելի ուրախ եղաւ որ կրցած
 էր մօրը օգտակար ըլլալ:

— Դուք ալ օգնութիւն կ'ընէք ձեր մայրիկին:

48. — ՓՈՔՐԻԿ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Երբոր ես մեծնամ
Ունենամ պիսեր ,
Պիտի դառնամ ես
Զինուոր անվեհեր :

Հրացանն ուսիս՝
Մէջքըս թուր կապած ,
Ես պիտի զինուոր
Ըլլամ անկասկած :

Պիսերս ոլորած
Ու կանգնած խրոխտ ,
Յառաջ պիտ' երթամ
Քայլով անյողդողդ ,

Յառաջ , օն , յառաջ . . .
Մէկ , երկո՛ւ , ա՛յ , ձա՛խ . . .
Այսպէ՛ս ես մարզանք
Պիտ' ընեմ անվախ :

Ես պիտի կռուիմ
Թշնամիին դէմ ,
Եւ հայրենիքս
Պիտի պաշտպանեմ :

49. — ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՐԱԶԸ

Զիւնի համասփիւռ սաւանը ծածկեր է
ամէն դի ճերմակ ճերմակ , և ամէն ինչ
քնացած է անոր տակ : Քնացած են նաև
ծաղիկները հողին մէջ և խոտերուն արմա-
տիկները : Շատ խորունկ քնացած են և
երազներ կը տեսնեն :

Սքանչելի են անոնց երազները :
Մանիշակը կը զգայ գարնանային արեւի
առաջին շողերուն գաղջաւէտ ջերմութիւնը
և ուրախութեան արցունքներով լեցուն իր
կապոյտ աչուկները կը բանայ , արթննալով
իր խոր քունէն : Ան կը լսէ տաք երկիրնե-
րէն վերադարձող թռչուններ ՝ մեղմանուշ

դայլայլը, կը ժպտի կենդանարար արփիին
երեսն ի վեր, և մեղմիկ՝ կը սօսափէ քնքոյշ
գեփիւռի շունչին տակ:

— Միթէ գարունը եկաւ... ան, այս
ինչպէս շուտ, ան, այս ինչ լաւ է...:

Շուշանը կը տեսնէ թէ ինչպէս կը բաց-
ուի գարնանային առաւօտը: Արեւը կամաց
կամաց կը բարձրանայ սարերու ետեւէն և
իր շողիկները փունջ փունջ կը ցօղէ կա-
նանչով ու ծաղիկներով գարգարուն երկրի
վրայ: Ան իր ճերմակ ու նուրբ պսակը դուրս
կը ցցէ կանանչ խոտերու մէջէն և կը յառէ
կապոյտ երկինքին:

— Ինչ խոր է երկինքը... հեռու, հե-
ռու, անսահման... կը մրմնջէ ան:

Նարգիսը կը տեսնէ թէ ինչպէս կը վեր-
ջանայ գարնանային օրը, արեւ մարը կը
մտնէ ու շուրջն ամէն ինչ խաղաղիկ կը
ննջէ: Ան իր բիւր աշուկները կը դարձնէ
դէպի առուակը. կը նայի անոր յստակ հա-
յելին մէջ ցօլացող իր գմայլելի պատկերին
ու կը շնչէ:

— Ինչքան սիրուն եմ ես, ինչքան
սիրուն...:

Իսկ վարդը երազին մէջ կը տեսնէ մա-
յիսեան լուսնկայ գիշերը: Ան կուլայ սոխա-
կին կարօտովը: Բայց անհա՛ արեւելքը կը

ներկուի կարմիրի, արեւին ճառագայթները
քնքուշութեամբ կը սրբեն անոր հոտաւէտ
թերթիկներէն արցունքի ցօղերը: Ահա թըռ-
չելով կուգայ սոխակը. անհա՛ կը հնչէ անոր
եղեմական գեղգեղը...:

Եւ այսպէս... երազներ կը տեսնեն
ծաղիկները:

Սքանչելի են անոնց երազները. սակայն
մթազնած երկինքը կախուած է անոնց վրայ
և ձիւնէ պաղ վերմակը կը ծածկէ զանոնք...:

— Ե՞րբ կ'իրականանան ծաղիկներուն երազները:

ՀԱՆՏԵԼՈՒԿ 12. — Ծուռ ու մուռ ո՞ր կերպաւ,

Ծա՛կ-գլուխ, քեզի ի՞նչ...:

50. — ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԳ

Մըսուրիս մեջ ցուրս ու անշուք,
Մերկ, անծածկոյթ, յարդին վրայ,
Փոքրիկ Յիսուսը անշրջուկ
Տեսե՛ք, ինչպէս կը դողդողայ:
Բարի Յովսէփն ու իւ մայրիկ
Քոյր կեցեր են շրարած,
Գորովով լի, անուշ, գոհորիկ
Այգերն Անոր վրայ յառած:

Այրին վերել չոյս է ծագած,
Երկինք երկիրը կ'ողջունեն.

Հովիւ, հրեշտակ զիրար գրկած՝
«Փա՛նօք ի բարձունս» կը նշնագեն:

- Գիւտէք Յիսուսի Ծնունդին պատմութիւնը:
- Երբ կուգայ Ծնունդի տօնը:

51. — ԶՈՎ ԸՆՏՐԵՑ ՇՈՒՆԸ

Տխուր էր շունը. չէր գիտեր թէ որո՞ւ հետ բարեկամանար, որո՞ւ հետ ապրէր: Ան տրտում, տխուր կը թափառէր անտառին մէջ: Անգամ մը հանդիպեցաւ շնագայլին և միասին ճամբայ ինկան: Տեղ մը նշմարեցին գայլին հետքը:

— Այս որո՞ւն հետքն է, հարցուց շունը:
— Ահեղ գազանի հետքն է, պատասխանեց շնագայլը, Աստուած մի՛ արասցէ, եթէ անոր հանդիպինք, երկուքս ալ կը լափէ:
Շունը թողուց շնագայլը, բռնեց գայլին հետքը ու հասաւ անոր:

— Ո՞վ ես դուն, հարցուց գայլը:
— Քու խոնարհ ծառադ, պատասխանեց շունը:

— Ուրեմն հետեւէ ինծի, ըսաւ գայլը և երկուքը միասին գնացին որսի:

Ճամբան տեսան արջուն հետքը:

— Այս որո՞ւն հետքն է, հարցուց շունը:
— Օհօ, այնպիսի գազանի մը հետքն է որ եթէ ուզէ, երկուքս ալ հողի հաւասար կ'ընէ:

Շունը թողուց գայլը և բռնեց արջուն հետքը ու հասաւ անոր:

— Ո՞վ ես դուն, հարցուց արջը:

— Քու խոնարհ ծառադ, պատասխանեց շունը:

— Ուրեմն հետեւէ ինծի, ըսաւ արջը և երկուքը միասին գնացին անտառը:

Ճամբան նշմարեցին մարդուն հետքը:

— Այս որո՞ւն հետքն է, հարցուց շունը:
— Օհօ... այս այնպիսի խելօք գազանի

մը հետքն է որ անկէ աւելի ուժեղ ոչ ոք
կայ այս աշխարհի մէջ:

Շունը թողուց արջը, մարդուն հետքը
բռնեց, հասաւ անոր, և անկէ ի վեր անոր
հետ կ'ապրի:

— Դեռ ուրիշ ի՞նչ կենդանիներ գիտէք մարդուն
հետ ապրող:

52. — Շ Ո Ւ Ն Ը

Իմ աղուն՝ շընիկ, իմ շընիկ սիրուն,
կայտառ ու աշխոյժ կենդանի մ'ես դուն.
Գիշեր թէ ցորեկ, առտու թէ իրիկուն,
կը հըսկես հօտին, կը պահես մեր տուն:

Վա՛յ, եթէ օտար մարդ կամ անասուն
Մօտենայ մեզի չար նպատակով,
Վըրան կը վազես անմիջապէս դուն,
«Հասէ՛ք» կը գոչես, հա՛ւ, հա՛ւ հաշելով:

Կամ եթէ աղունսն ուզէ խորամանկ
Գողնալու համար հաւ, բադ կամ վառեակ
Անցնիլ գիշերանց մեր պարտէզին ցանկ,
Կը հասնիս ու վայն կ'ընես ահաբեկ:

Իմ աղունորիկ շուն, իմ գեղեցիկ շուն,
Ունիս թաւ մազեր, աչքեր վառվռուն,
Վընաս չես իտար քեզ սիրողներուն,
Մեր հաւատարիմ պահապանն ես դուն:

Փորրիկ մանուկներ քեզ շատ կը սիրեն,
Իրենց ձեռքովը քեզի կուտան կեր.
Կը շոյեն գըլուխդ ու կը փայփայեն,
Արթո՛ւն պահապան, խորոտի՛կ ընկեր:

ԱՌԱՄ.— Շունը յիշէ, փայտը փշէ:

53. — ՄԱՆՈՒԿՆ ՈՒ ԱՐՁԱԳԱՆԳԸ

Պատիկ Մուշեղ ուրախ զուարթ կը խաղար մարգագետնին վրայ : Մէկէն սկսաւ պոռալ . — Հօ, հօ, հօ . . . :

Մօտակայ թաւուտին մէջէն ձայն մը կրկնեց . — Հօ, հօ, հօ :

Մուշեղ զարմացած՝ գոչեց :

— Ո՞վ ես դուն :

Ձայնը պատասխանեց :

— Ո՞վ ես դուն :

Տղան բարկացած աղաղակեց :

— Դուն ապուշ մըն ես :

Ձայնը իսկոյն կրկնեց :

— Դուն ապուշ մըն ես :

Մուշեղ կարծեց թէ թաւուտին մէջ մէկը պահուրտեր, զինք կը ծաղրէ, ու բարկութենէն կրակ կտրած՝ վազեց մօրը գանգատելու :

Մայրը հասկցաւ խնդիրը և ըսաւ :

— Տղաս, եթէ ազնիւ ու քաղաքավար ըլլայիր ու գէշ խօսքերու տեղ՝ աղէկ խօսքեր խօսէիր, թաւուտն ալ քաղաքավարութեամբ պիտի պատասխանէր ու քու աղէկ խօսքերդ պիտի կրկնէր : Գիտցիր որ ուրիշներու հան-

դէպ ինչ վարմունք որ ունենաս, նոյն վարմունքը կ'ունենան ուրիշներն ալ քեզի հանդէպ :

— Ո՞վ էր Մուշեղին խօսքերը կրկնողը . գիտէք թէ ինչ է արձագանգը :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 13. — Ինչ է ան որ կայ ու մարմին չունի,
Կը լսէ ու ականջ չունի,
Կը խօսի ու բերան չունի :

54. — ԿԵՆԴԱՆԻ ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Հայրիկը մեզի Ծնունդին համար Պուպրիկ, խաղալիք, գիրք, միրգ ու շաքար, Սիրուն պատկերներ գնեց գունաւոր .
Ինչ կար թէ ծնունդ ըլլար ամէն օր :

Հապա ինչ հուէր հայրիկը, Վե՛րգին,
Բերած է, գիտե՞ս, անուշ մայրիկին,
Ծնունդի օրուան վայելույ, յարմար
Պարգեւ մը գողտրիկ մեզի աչ համար:

Այսօր հայրիկը շուկայէն՝ առնուն
Պէպե՛ք մ'է բերե՛ր քովս ու ծայտուն,
Որ չի նըմանիր ինձ համար գնում
Սա պուրիկներուն անձայն ու անյաց:

Ան կը շարժէ իր քաթիկն ու տոսիկ,
Եւ աշուկներն աչ կ'ընէ բացխլիկ,
Կաթ աչ կը ծրծէ ու շա՛տ շա՛տ կուրայ...:
Կըսեն թէ մեզի փուրիկ պիտ' ըլլայ:

55. — ՇՈՂԻԿՆ ՈՒ ՓԱՅԼԻԿԸ

Չմեռուան ցուրտ իրիկուն էր: Ձիւն
կուգար և ճերմակ փաթիլները կ'իյնային
մուժ գետնի վրայ և կը քնանային:

Բոլոր փաթիլները ամպերէն իջան և ա-
նուշ քնացան տաք գետնի վրայ. միայն եր-
կու փաթիլ ուշացեր էին. անոնք ալ օդին
մէջ պարելով ցած կուգային: Երկու քոյրեր

էին. մէկուն անունը Շողիկ էր, միւսին
անունը՝ Փայլիկ:

Օդին մէջ դառնալու ատեն՝ պատուհան
մը տեսան որմէ պայծառ լոյս կը ցայտէր:

— Այ, ինչ լաւ լոյս է, ըսաւ Շողիկը
ու թռաւ դէպի լոյսը, գնաց, թառեցաւ
պատուհանի երկաթին վրայ:

— Իրաւ, ինչ լաւ լոյս է, ըսաւ Փայլիկը
ու ինքն ալ մօտեցաւ որ թառի երկաթին
վրայ, բայց ոտքը սահեցաւ, ինկաւ ցած
թաց քարի մը վրայ:

— Շողիկ, ինկայ, ըսաւ Փայլիկը:

— Դէհ, վեր բարձրացիր, ձայնեց Շո-
ղիկը վերէն:

Փայլիկ ճիգ ըրաւ վեր թռչելու, բայց
կարող չեղաւ:

— Չեմ կարող, ըսաւ, մօտս եկուր,
Շողիկ:

— Հիմա կուգամ, սպասէ մի քիչ, տես-
նեմ ինչ կ'ընեն, պատասխանեց Շողիկը ու
նայեցաւ պատուհանէն ներս:

Ներսը մի սիրուն տօնածառ կար, կա-
նանչ ճիւղերը վառած մոմերով ու նաշխուն
խաղալիքներով զարդարուած: Մոմերուն
փայլուն բոցերը ուրախ ուրախ կը շարժէին
դէս ու դէն: Սենեակը մանուկներով լեցուն
էր: Ամէնքը՝ ուրախ գուարթ, ծառի բո-

լորտիքը պար բռնած, կը դառնային ու կերգէին: Երբոր իրենց ժպտուն աչքերը կը հանդիպէին ծառէն կախուած ձիակներուն, գառնուկներուն, արջերուն ու ոսկեզօծ ընկոյզներուն, ալ աւելի կ'ուրախանային, ծափ կը զարնէին, կը թռչտէին:

Շողիկը շացաւ երբոր նայեցաւ տօնածառին:

— Ի՜նչ շքեղ տօնածառ է, մըմնջեց:

— Ե՛ս ալ կուզեմ տեսնել, ձայն տուաւ Փայլիկը, և նորէն փորձեց վեր ելլել, բայց կարող չեղաւ:

— Շողիկ, շուտ ըրէ, եկ՛ուր:

— Հիմա կուգամ, Փայլիկ ջան, հիմա:

— Դէ, շուտ ըրէ:

— Հիմա, հիմա, կ'ըսէր Շողիկը ու կը նայէր ներս:

Փայլիկը թաց, մութ քարին վրայ կը դողար ու կ'սպասէր քրոջը:

Բայց Շողիկը այնքան տարուած էր տօնածառով որ ալ մոռցեր էր Փայլիկը: — «Ի՜նչ լաւ բան է տօնածառը», կը մտածէր ան:

Այդ միջոցին մանուկները երգեցին նոր տարուան երգը: Շողիկ հիացած՝ մտիկ ըրաւ:

— Շողիկ, դէհ, շուտ ըրէ, նորէն ձայն տուաւ Փայլիկը վարէն, անհամբեր ու լալազին:

Բայց Շողիկը ալ չէր լսեր:

Շուտով մանուկներուն միւրգ բաժնեցին, և վերջն ալ՝ վիճակ ձգեցին. տօնածառին ձիակները, արջերը, գառները, նապաստակները, շաքարներն ու ոսկեզօծ ընկոյզները տուին տղոց:

— Օ՛խ, Օ՛խ, կը գոչէին մանուկները և ուրախ ուրախ՝ ծափ կը զարնէին ցատքըրտելով:

Տօնածառը վերջացաւ և մանուկները իրենց խաղալիքներուն հետ ցրուեցան իրենց տունները: Յանկարծ Շողիկը յիշեց Փայլիկը:

— Փայլիկ, ձայն տուաւ անհանգիստ:

Բայց Փայլիկը ալ չկար: Թաց քարին վրայ այնքան լացեր, լացեր էր որ հալեր, հատեր էր:

— Վայ, ըրաւ Շողիկը, և տխրեցաւ, մնաց պատուհանի երկաթին վրայ մինակ նստած: Տխրեցաւ, տրտմեցաւ, վերջն ալ աչքերէն արցունք վազեց, ու ան ալ հալեցաւ, ինկաւ թաց քարին վրայ և կորաւ:

ՇՈՒՏԱՍԵԼՈՒԿ. - Քե՛րի, առած աղբոյ աղեկ եր, ա՛յ առ ան աղբո՛րէն:

56. — ԶԻՆԷՄԱՐԴԸ

Տեսէ՛ք, տղա՛ք. գիրուկ ու ծեր
Զինէմարդ մը հոն է կեցեր .
Իր գաւազանն ո՛րչափ մեծ է .
Զինք մի՛ ծաղրէք, ձեզ կը ծեծէ .
Բայց չի շարժիր կանգնած աեղէն
Քիթն ու բերանն ի՛նչ տղեղ են :

Սե ամպերէն ցաթեց արեւ ,
Զինէմարդուն տըւաւ բարեւ ,
Բայց ձինէ մարդն իսկոյն լացաւ ,
Կարծեմ բռնեց իր փորին ցաւ .
Հա՛, հա՛, հիմա հասկըցայ ես
Դուն արեւէն վախցող մէկն ես :

Բարի՛ արեւ, թուխ ամպերուն
Ներքեւ պահէ գլուխդ սիրուն ,
Որ կարագի պէս չհալի
Մեր ձինէմարդն հիանալի :
Դընաց արեւ, փրչեց ցուրտ հով ,
Զինէմարդը գո՛հ էր սրտով :

57. — ԶԻՆԱԳՈՒՆՏԸ

Զինը փաթիլ փաթիլ իջաւ երկինքէն և
Հորս դին պատեց ճերմակ սաւանով, դաշտ,
սար ու ձոր ձիւնով ծածկուեցան :

Դասէն վերջ՝ դադարի ատեն, դպրոցին
տղաքը ջերմոցին շուրջ հաւաքուեցան, բայց
Նշանիկ ու Պետիկ իրենց քոյրերուն հետ
Դուրս վազեցին, դպրոցի բակին մէջ դիզ-
ուած ձիւնով գնտակ շինեցին ու սկսան գը-
լորել : Գնտակը հետզհետէ կը մեծնար ու
տղաքը կը հրէին, ուժով ուժով կը դարձը-
նէին մինչև որ խոշոր գունտ մը եղաւ :

Շատ ուրախ էին ու բնաւ չէին մսեր .
անոնք գիտէին թէ ազատ օդի մէջ խաղալը
օգտակար է առողջութեան . իրենց պզտիկ
թեւերով շարժումներ կ'ընէին ու ջերմոցին

քով տաքցող, փոշոտ ու աղտոտ օդ շնչող
տղոցմէն աւելի ուրախ, կայտառ և աւելի
տաք էին, իրենց թուշերը խնձորի պէս կար-
մըրած էին:

Երբոր դասի զանգակը հնչեց, անոնք
թողուցին ձիւնագունտը և զուարթօրէն վա-
զեցին դասարան:

ՀԱՆՅԵԼՈՒԿ 14. — Կակուղ ներմակ,
Կայ մեծ վերմակ
Ձե բուրդ, փետուր,
Ո՛չ ալ բամպակ:

58. — ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Ահա՛ հասաւ Բարեկենդան,
Տօն ցնծութեան, ուրախութեան:

Առնակուրդ է, ծն, ընկերներ,
Մոռնա՛նք դպրոց, գիրք ու դասեր,
Կախե՛նք օրում եւ օրօրոյնի,
Երգե՛նք, կանչե՛նք ու ծիծաղինք:

Ահա՛ հասաւ Բարեկենդան,
Տօն ծիծաղի ու խնդութեան:

Դրուի՛նք մեջքեկ դիմակ պոռոտ,
Հագուի՛նք շաքեր խորոտ-մորոտ,
Խաղա՛նք, խնդանք ու բռնե՛նք պա՛ր,
Եւ ցատքսե՛նք յիմարաբար:

Ահա՛ հասաւ Բարեկենդան,
Տօն խաղ-պարի, յիմարութեան:

— Ինչե՛ր կընեն Մեծ Բարեկենդանին:

59. — ԳԱՐՈՒՆԻՆ ՀՐԱԻԷՐԸ

— Խոտեր, բոյսեր, ծառեր, ծաղիկ-
ներ, բաւական է որչափ քնացաք, ձայնեց
Արեգակը, գարուն է, օգերը տաքցան, շու-
տով արթնցէք, երկիրը զարդարեցէք:
Խոտերն ու բոյսերը, ծառերն ու ծա-

ղիկները լսեցին Արեգակին տաքուկ կոչը և սթափեցան իրենց խոր քունէն :

— Բարեւ քեզի, բարև, սիրելի գարուն, ըսին խոտերը և կանանչ գլուխներն դուրս տնկեցին հողին մէջէն :

— Մենք շատ ուրախ ենք, սիրուն գարուն, մենք շատ կարօտեցանք քեզ, մեր պտուղները հազիւ տաքցան, շուտով կը ծաղկինք և քեզ կը գովենք, կանչեցին ծառերը ամէն կողմերէ :

— Տը՛ղ, տը՛ղ, տը՛ղ, ըսին մեղունները, շնորհակալ ենք, նաշխուն գարուն, հազիւ ազատեցանք ծանր ձմեռէն, ամբողջ ձմեռը թմրած մնացած էինք :

Ու մեղունները երամ երամ թռան, գընացին խնձորենիին մօտ և այսպէս ըսին :

— Կարմիր ծաղիկ խնձորենի, բոլոր ձմեռը անօթի ենք, ուժէ, թափէ ինկած ենք,

ծաղիկներդ բաց ու մեզի տեղ ըրէ. մենք կուզենք քու անուշ հիւթէդ ծծել, ուտել, կշտանալ :

— Ափսոս, շատ ափսոս, ըսաւ խնձորենին, ծաղիկներս դեռ դուրս չեն եկեր, թէ չէ՝ ձեզի պէս հիւրերը ես շատ սիրով կ'ընդունէի. գնացէք բալենիին մօտ, ան ինձմէ շուտ կը ծաղկի :

Մեղունները թռան, գնացին բալենիին մօտ և ըսին :

— Ճերմակ ծաղիկ բալենի, բոլոր ձմեռը անօթի ենք, ուժէ, թափէ ինկած ենք, ծաղիկներդ բաց ու մեզի տեղ ըրէ. մենք կ'ուզենք քու հիւթէդ ծծել, ուտել, կըշտանալ :

— Ափսոս, հազար ափսոս, ըսաւ բալենին, ծաղիկներս դեռ դուրս չենկան, թէ չէ՝ ձեզի պէս հիւրերը ես շատ սիրով կ'ընդունէի. գնացէք նշենիի մօտ, ան արդէն ծաղկած ըլլալու է :

Մեղունները թռան, գնացին նշենիին մօտ և ըսին :

— Բէ՛մպէ ծաղիկ նշենի, բոլոր ձմեռը անօթի ենք, ուժէ, թափէ ինկած ենք, ծաղիկներդ բաց ու մեզի տեղ ըրէ, մենք կ'ուզենք քու հիւթէդ ծծել, ուտել կշտանալ :

— Բարձր եկաք, ժիր մեղուներ, ըսաւ նշենին, հրամեցէք, իմ ծաղիկներս ձեզի համար պատրաստ են :

Մեղուները՝ անհամբեր, նշենին ծաղիկներուն վրայ թափեցան, գլուխնին խօթեցին անոնց մէջ, ծծեցին հիւթերը, կըշտացան, և ուրախ զուարթ տղտղալով՝ փեթակ վերադարձան :

— Գարունին ո՞ր ծառը ամէնէն առաջ կը ծաղկի, ո՞ր ծաղիկը ամէնէն շուտ կը բացուի :

60. — Ա.Լ ԻՆՉ ԿՈՒՋԵՆՔ

Գարունն եկաւ, զըւարթ դէմքով, լեցուն դաշտերն հազար բերրով. Գարի, վարսուկ, ցորեն ունինք, Ա.Լ ինչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք :

Այժ ու ոչխար, հաւ, սագ ու բադ, Գիրուկ կովեր տան մեզի կաթ. Մեր տարեկան պարէնն ունինք, Ա.Լ ինչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք :

Ձմրան համար տաք հանդերձանք
Կ'ըլլան մեզի բուրդն ու բամպակ.
Քիթան, մուշտակ, մետաքս ունինք,
Ա.Լ ինչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք :

Ահա՛ պատրաստ ճաշ գեղջկական,
Ուտե՛նք համով մեր հացն ու թան.
Կարագ, մածուն, հաւկիթ ունինք,
Ա.Լ ինչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 15.— Յորեկին ալֆերնիս երբոր բանանք,
չենք տեսներ, երբոր փակենք, կը տեսնեմք, ի՞նչ է՞յալն :

61. — ՄԱՐԳԱՐԻՏԻՆ ՍԵՐՄԸ

— Ո՞ւր կը տանիս զիս, հարցուց մարգարիտին սերմը :

— Քեզ կը տանիմ, պահելու, ձմեռուան ցուրտէն ազատելու, ըսաւ քամին և բռնեց սերմիկը, տարաւ աղբիւրի մը մօտ գցեց :

Սերմիկը կամաց կամաց հողին մէջ թաղուեցաւ և քնացաւ մշիկ մշիկ :

Գարունին՝ սերմիկը տաքցաւ, հողէն շուր ծծեց, իր հագուստը քիչ քիչ նեղցաւ,

ճեղքուեցաւ և անոր մէջէն բարակ ծիւ մը դուրս եկաւ :

— Քունդ անո՛ւշ, մատաղ ծիւ, բարո՞վ եկար լոյս աշխարհք, ըսաւ քամին և ծիւը շոյեց, փայփայեց :

— Շատ ուրախ եմ, դըճցի, ըսաւ կապոյտ անմոռուկը :

— Մենք միասին ուրախ կ'ըլլանք, ըսին ճերմակ ձնծաղիկները :

— Ես ալ ուրախ եմ, ըսաւ կակաշը, գիտէ՞ք, ընկերներ, մարգարիտին ծնողքը ես կը ճանչնամ, անոնք դեղին միջուկով, ճերմակ թերթիկներով ծաղիկներ են :

Մարգարիտին ծիւը շատ ուրախ էր որ այդ տեսակ բարի ընկերներ ունէր : Ան աճեցաւ, մեծցաւ, շատ կոկոններ դուրս տուաւ : Շատ չանցաւ, կոկոնները բացուեցան և ծաղիկներ դարձան :

Քանի մը օր վերջ էր. փոքրիկ աղջիկ մը աղբիւրին մօտ եկած էր :

— Հայրիկ, հայրիկ, եկ՛ւր տես, ի՜նչ գեղեցիկ մարգարիտ մը գտայ, կանչեց փոքրիկ աղջիկը. ճի, ի՜նչքան սիրուն են, ի՜նչքան նաշխուն են, ես կ'ուզեմ տուն տանիլ զայն :

Երբ հայրիկը հաւանեցաւ, աղջիկը արագ

արագ փորեց բոյսին չորս կողմերը, դգուշութեամբ հանեց հողէն և դրաւ կողովը :

Փոքրիկ աղջիկը տարաւ մարգարիտն իր պարտէզը և տնկեց վարդենիի մը տակ : Մարգարիտին արմատները ջուր խմեցին, յոգնած ծաղիկներն ալ կուկուզ ըրին ու քնացան :

Առտուն կանուխ փոքրիկ մարգարիտները արթնցան ու զարմացած չորս կողմը կը նայէին :

— Բարի գալուստ, դաշտի սիրուն ծաղիկներ, ըսաւ ճերմակ վարդը :

— Ես ալ երէկ կուզէի ձեզ բարեւել, ըսաւ դեղին վարդը, բայց դուք շատ յոգնած էիք, հիմա ի՜նչպէս էք, լմւ էք :

— Շնորհակալ ենք, ըսին մարգարիտները :

— Իսկ ես ձեզի ծանօթացնեմ մեր պարտէզի ծաղիկներուն հետ, ըսաւ կարմիր վարդը : Ձեր աջ կողմի մեծ, սպիտակ ծաղիկները շուշաններ են, այն փոքրիկ պահուտածները հինգ-թերթեան մանուշակներ ուրտածները :

Բոլոր ծաղիկները գլուխնին ծռելով՝ բարեւեցին մարգարիտները, անոնք ալ խո-

նարհութիւն ըրին, ամէնքը իրարու հետ
խօսեցան, զրոյցներ ըրին:

Մարգարիտները մեծցան, գեղեցկացան
և ամբողջ ամառը ծաղիկներ բացին:

— Յիշուածներէն զատ ուրիշ ի՞նչ ծաղիկներ կը
ճանչնաք:

ԱՌԱՅ. — Մեկ ծաղիկով գարուն չի գար:

62. — ՀԱՅԿԱՍՆ ԶԱՏԻԿ

Ծաղկազարդ է, ծառն կանկեց,
Տափերն եկան, կկռն կանկեց.
Նուշի ծառը ծաղկեց ձերմակ,
Խնձոր, սալոր կապեց կոճակ:

Եօթն օր վերջը եկաւ Զատիկ,
Նաեւ խքում, նաւակափ.
Հաւկիթ ածեց հաւն ու կախաւ,
Հարս ու աղջիկ կարմիր հագաւ:

Կարմիր հաւկիթ, ոսկի արեւ,
Տե՛ս, իրարու կուսան բարեւ.
Նորուկ կօշիկ, նաշխուն հալաւ,
Է՛յ, ա՛ղբարժիք. Բրիստոս յարեաւ:

— Ի՞նչ կ'ընեն Ծաղկազարդին, ի՞նչ կ'ընեն Զատիկին:

63. — ՊՈԶԱԻՈՐ ՍՈՒՏԵՐ

Երեք բարեկամներ անգամ մը միասին
կ'անցնէին փողոցէ մը երբ գետինէն ոսկեայ
գեղեցիկ մատանի մը գտան:

Իւրաքանչիւրը մատանին կ'ուզէր ինք
առնել, պնդելով թէ առաջին անգամ ինք
տեսած է զայն գետնի վրայ: Բաւական վի-
ճելէ յետոյ, վերջապէս անոնցմէ մին ըսաւ:

— Մեր երեքէն ո՞վ որ կարող ըլլայ
ամէնէն մեծ սուտը խօսիլ, թող անորն ըլլայ
մատանին:

Միւսները հաւանութիւն յայտնեցին
այս պայմանին: Այդ պահուն մզկիթի մը
մօտէն կ'անցնէին:

— Նայեցէք, նայեցէք, ըսաւ մին, մի-
նարէին գազաթը պզտիկ ճանճ մը թառեր
է, կը տեսնէք:

— Ի՞նչպէս չէ, յարեց երկրորդը, ահա թեւերն ալ սկսաւ դողդղացնել:

— Բայց դուք կարեւորը չէք տեսներ կոր, վրայ բերաւ երրորդը, աչքին մէկն ալ կոյր է...:

Այս անգամ ալ սկսան վիճիլ թէ իրենց խօսած սուտերէն որն է ամէնէն մեծը: Իւրաքանչիւրն իր խօսած սուտը զերազանց կը նկատէր որով վէճը վերստին տաքնալու վրայ էր երբ անցորդ մը մօտեցաւ իրենց:

— Ահա, գոչեց մին, թող այս մարդը իրաւարար ըլլայ մեզի:

Մարդը խնդիրը հասկնալէ յետոյ՝ ըսաւ:

— Ես չեմ կրնար ձեր սուտերուն արժէքը գնահատել, ես կեանքիս մէջ երբեք սուտ չեմ խօսած:

— Իրեն տանք մատանին, իրեն, գոչեցին երեքը միաբերան:

Եւ այն մարդուն տուին ոսկեայ մատանին:

64. — ՄԱՆՈՒԿԻՆ ԻՂՁԸ

— «Մայրիկ, պատմէ՛, ի՞նչպէս Յիսուս Իսկ պէս պղծիկ մանուկներ Սաւուլ իր գիրկերուն մէջ Կը պագնէր ու միշտ կ'օրհնէր»:

«Մայրիկ, ըսէ՛, Յիսուս զիս ալ Կը սիրէ՞ այն մանկանց պէս, Գիրկերուն մէջ առնելով զիս Համբոյր կ'առնէ՞ թուշերէս»:

«Մայրիկ, խօսէ՛ ե՞րբ պիտի գայ, Կուզեմ տեսնել զինք ես ալ. Մայրիկ, ըսէ՛, չուզե՞ր արդեօք Զիս օրհնելու մեզի գալ»:

— «Սիրուն տղաս, Յիսուս կ'օրհնէր Այն մանուկներն հեղ, հլու, Որ կուգային իր քով հոյլ հոյլ Իր սուրբ խօսքեր լսելու»:

«Երբոր դուն ալ, տղա՛ս, նոյնպէս Ըլլաս խելօք և հլու, Եւ երբ ամէն օր աղօթես, Կուգայ քեզ ալ օրհնելու»:

ԱՌԱՅ. — Հեռու սուրբը գորաւոր կ'ըլլայ:

65. — ԲԵՐՆԷ ԲԵՐԱՆ

Աքիս մը հանդարտօրէն կը քնանար կաղնիի մը տակ երբոր վերէն, կաղնիին վրայէն խողկաղին մը ինկաւ իր գլուխին։ Աքիսը յանկարծ արթննալով վեր ցատքեց և սարսափահար սկսաւ փախչիլ։ Ճամբան հանդիպեցաւ դաշտամուկի մը։

— Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ կը փախչիս, հարցուց դաշտամուկը զարմացած։

— Մի հարցնէր, կաղնիի տհազին ճիւղ մը ինկաւ վրաս և քիչ մնաց որ ջախջախուէի, պատասխանեց աքիսը շնչասպառ։

Դաշտամուկը քիչ մը առաջ գնաց և հանդիպեցաւ սկիւռի մը։

— Իմացա՞ր աքիսին պատահածը, հարցուց անոր։

— Չէ, ի՞նչ է պատահեր, ըսաւ սկիւռը հետաքրքիր դէմքով։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, վիթխարի կաղնի մը ինկեր է վրան և քիչ մնացեր է որ ջախջախուի։

Սկիւռը քիչ մը առաջ գնաց և հանդիպեցաւ երկու ճագարներու։

— Իմացա՞ք աքիսին պատահածը, հարցուց անոնց։

— Չէ, ի՞նչ է պատահեր, ըսին ճագարները դողդղալով։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, ահռելի կայծակ մը զարկեր է վիթխարի կաղնի մը, կաղնին ջախջախուեր, ինկեր է աքիսին վրայ և քիչ մնացեր է որ աքիսն ալ ջախջախուի։

Ճագարները քիչ մը առաջ գնացին և հանդիպեցան խումբ մը եղնիկներու։

— Իմացա՞ք աքիսին պատահածը, հարցուցին անոնց։

— Չէ, ի՞նչ է պատահեր, ըսին եղնիկները մտահոգ կերպարանքով։

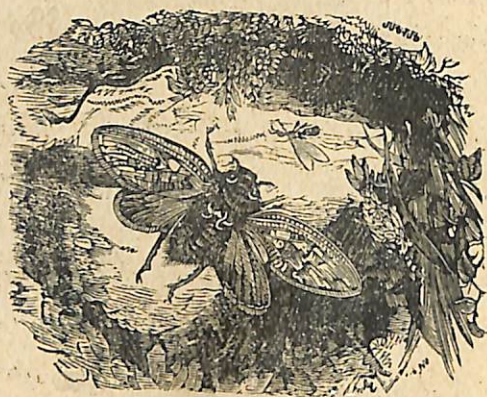
— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, սաստիկ երկրաշարժ տեղի ունեցեր է, որուն յաջորդեր է սոսկալի փոթորիկ մը, ահռելի կայծակ մը զարկեր է վիթխարի կաղնի մը, կաղնին ջախջախուեր ինկեր է աքիսին վրայ և քիչ մնացեր է որ աքիսն ալ ջախջախուի։

Եղնիկները քիչ մը առաջ գնացին և օրուան մեծ դէպքը հաղորդեցին ուրիշ կենդանիներու։ Սնոնք ալ իրենց կարգին նոյն պատմութիւնը կրկնեցին իրենց հանդիպողներուն, նորանոր յաւելուածներով։

Օր մը վերջ անաւոր լուրը տարածուած էր անտառին մեծ ու պզտիկ բոլոր կենդանիներուն մէջ որոնք զարհուրանքով համակուած՝ կարծեցին թէ աշխարհի վախճանը կը մօտենայ :

ԱՌԱԾ.— Բերնէ բերան, ասեղը կ'ըլլայ գերան:

66. — ՄԵՂՈՒՆ ՈՒ ՃԱՆՃԸ

— Գարուն, ամառ ամէն օր
ես կ'երթամ յետ, դաշտ ու ձոր:
Կ'աշխատիմ եւ միշտ անվերջ,
Մեղր փնտռել ծաղկանց մեջ:

Եւ գրսածրս շիփ-շիսակ
կը տանիմ եւ մեր փերակ:
Ու երբ փչէ ցուրտ քամին,
Եւ ծաղիկներն ալ թռումին,
Եւ մեռը պաշարով
Կ'ըլլամ խայտո ապահով:

— Փոքրիկ ճանճ եմ զուարճասէր,
Միշտ կը թռչիմ վար ու վեր,
Խոշոր տան մը բակին մէջ
Շրջան կ'ընեմ եւ անվերջ:
Իսկ խոհանոցը նոյն տան
Իմ կայանս է սիրական.
Կերուխումէ, խաղէ զաւ
Ուրիշ բանի չեմ առակ
Եւ ներկայով բաւական.
Միտք չեմ քերտ ուրիշ բան:

— Դուք որուն կուզէք նմանի, ճանճին թէ մեղրին . . . :

67. — ՏԱՆՁԵՆԻՆ ԵՒ ԴԴՈՒՄԸ

Անգամ մը տանձի ծառին քով դդում մը բուսաւ : Քիչ ժամանակի մէջ դդմենին այնպէս աճեցաւ, զօրացաւ որ տանձենիին պլլուելով՝ սկսաւ վեր բարձրանալ : Բարձրացաւ, բարձրացաւ, ծառին մինչև կատարը հասաւ :

Առտու մը տանձենին երբ քունէն արթնցաւ, շատ զարմացաւ տեսնելով դդմենին իր վրայ ելած : Զարմացաւ, զարմացաւ ու հարցոյց անոր :

— Ո՞վ ես դուն, ո՞ւրկէ եկար, ի՞նչպէս ասանկ շուտով գլուխս ելար :

— Իմ անունս դդում է, պատասխանեց դդմենին յոխորտալով, դեռ երկու ամիս չկայ որ քովդ տնկուած էի, շուտ մը աճեցայ, զօրացայ, վեր ելայ, ու ահա տես, քու բարձրութեանդ հասեր եմ :

Տանձենին ըսաւ :

— Հոս հասնելու համար ես քսան տարի յոգներ եմ, ինչ հովերու, ինչ ցուրտերու

քաջութեամբ դիմացեր եմ : Բայց գիտցիր, դուն որ շուտով մինչև երկինք ելեր ես, այնպէս ալ շուտով կը չորնաս ու լաւ օրեր չես տեսներ :

ՀԱՆՏԻՈՒԿ 16. — Կակուղիկ կաթի,
Ո՛չ կը հալի, ո՛չ կը մաթի :

68. — ԱՌՈՒԱԿԸ

Գլղըլ, Գլղըլ սահելով
Առուակը հեղիկ
Դալարաւէտ ափն ի վար
Կը մղէ իր ալիք :

Ծաղկին, խոտին համարյոյնք
Կուտայ ըշտապով:

Անուշ գեղգեղ կը լսուի
Իր ակերուն քով:

Գլղժ, գլղժ կը սուրայ
Ձուրը պաղպաղուն,
Եղերքներուն, խոտին վրայ
Տղաք կը զբօսնուն:

Խիտ ոստերն են ծառերուն
Անոնց հովանի
Եւ ձայնակից երգերուն
Ձովաշունչ քամի:

Ձունին անոնք ո՛չ նախանձ,
Ո՛չ հոգը կեանքին,
Վայրկեանները ոսկեզօծ
Զրուարթ կը սահին:

Ձինջ վրտակին ալիքներ
Անոնց կեանքին հետ
Արագ, արագ կը փախչին
Ու չեն դառնար ետ:

Ձրալթ ու խօլ քրքիջներ
Տըղօց են բաժին,
Եւ մրմունջներ հեղատա:
Երգն են առուակին:

ՀԱՆՅԵԼՈՒԿ 17. — Ինչ է այն որ գնդասեղ մը չի
կրնար տանիլ, գերան մը կը տանի:

69. — ԹԻԹԵՌՆԻԿԻՆ ԶՐՈՅՑԸ

Դալարագեղ սարին կողերուն վրայ
բուսած էին հոյլ մը ծաղիկներ, գեղեցիկ
ու նաշխուն ծաղիկներ, և այնտեղ կ'սպա-
սէին ու կը ձանձրանային:

Օր մը իրենցմէ մէկն ըսաւ:

— Օհ, ի՛նչ տխուր է այս մեր կեանքը,
տեսէք, մեր գլխուն վերեւ թռչունները
արագօրէն կը սուրան օդին մէջ, ազատ ու
համարձակ, դիտեցէք, թեւաւոր միջատներ
մեր շուրջ պար կը բռնեն ուրախ, զուարթ,
մինչ մենք մեր ցօղուններուն պինդ կպած,
զրեթէ հողին փակած, ստիպուած ենք ան-
շարժ կանգնիլ ու ձանձրանալ:

— Իրաւունք ունիս, քուրիկ, ըսաւ
անդիէն ուրիշ ծաղիկ մը, ուր թողունք
հապա այն փորձանքները՝ որոնց շարունակ
ենթակայ ենք: հովիւն ու ոչխարները մեզ
ամէն օր կը կոխկրտեն, չարածճի մանուկ-
ները մեզ անխնայ կը փետրտեն փունջեր
չինելու համար, և մենք որ և է միջոց չու-
նինք խուսափելու այս ամէն աւերիչ հար-
ուածներէն:

— Իբ՛աւ, ամէնքս ալ թշուառ կալա-
նաւորներ ենք, ձայնեցին բոլոր ծաղիկները

միաբերան, ինչքան կը ցանկայինք օդին
մէջ սուրացող թռչուններուն, մեր շուրջ
պար դարձող թևաւոր միջատներուն պէս
մենք ալ արձակ ըլլալ, թևեր ունենալ և
ամէն կողմ թևածել ազատօրէն :

Եւ սարին բոլոր ծաղիկները՝ ազատ
կեանքի տենչովը ոգեւորուած, սկսան ըմ-
բոստ շարժումներ ընել, և օր մըն ալ բուռն
թափով մը փրթան իրենց ցօղուններէն,
թև առին ու թռան օդին մէջ :

Այսպէս՝ այն գեղեցիկ ու նաշխուն ծա-
ղիկները եղան ազատ թիթեռնիկներ :

70. — ԻՄ ԳԱՌՆՈՒԿՍ

Աղոռո գառնուկս իմ սիրուն,
եկուր, ցասի՛՛ տղս ի վեր,

Ըստուերին ասկ ծառերուն
Ուր կը փրչեն մեղմ հովեր :

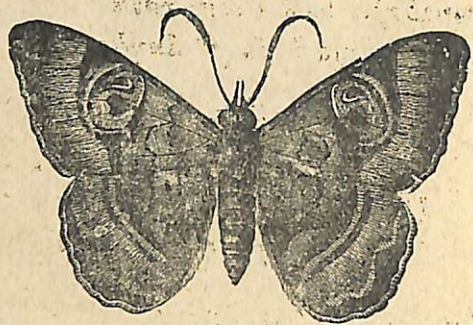
Փափուկ խոտերը դաշին
Քեզի քաղմոց թո՛ղ ըլլան,
Լիճին ջուրերը հեշին :
Տոսկկներդ թո՛ղ լըան :

Քեզի յեռնէն ու ձորէն
Քաղեմ տերեւ ու ծաղիկ,
Արեւն քերեմ ֆեղ ցորէն,
Տունէն շաքար եւ հասիկ :

Ծունկրս ֆեղի անկողին,
Կուրծքս քարն. քե՛ւրս վերմակ,
Ձը դպլի սյոջըդ հողին,
Չաղտոսի քո՛ւրդդ ճերմակ :

ԱՌԱՄ.— Չլացող տղուն կար չնն տար :

71. — ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ամպոտ օր մըն էր. բարակ անձրև մը կը մաղուէր: Երեք թիթեռնիկներ անձրևին տակ մնացած էին: Անոնցմէ մին կարմիր էր, միւսը՝ ճերմակ, միւսը՝ դեղին: Թիթեռնիկները պատասպարան փնտռելու համար հոս ու հոն ինկան և տեսան կակաչ մը. մօտեցան անոր և այսպէս խնդրեցին:

— Կակաչ, այ կակաչ, թերթիկներդ բաց, յոգնած ընկերներուս տեղ ըրէ. տես, անձրեւը մեզ թրջեր է, մենք կը մսինք, կը դողանք, տեղ մը չունինք մտնելու, դէհ, շուտ ըրէ, կարմիր կակաչ, թերթիկներդ բաց:

— Լաւ, կարմիր թիթեռնիկին տեղ կուտամ, բայց ճերմակ և դեղին թիթեռ-

ներուն տեղ չեմ տար, պատասխանեց կակաչը:

— Իմ ընկերներէս ես չեմ բաժնուիր, ըսաւ կարմիր թիթեռնիկը, աւելի լաւ է մէկտեղ մնալ, մէկտեղ թրջինք, մէկտեղ մեռնինք քան թէ ես միմեկ անընկեր ապրիմ:

Երեք թիթեռները հեռացան և քիչ մը անդին տեսան շուշան մը, մօտեցան անոր և այսպէս խնդրեցին:

— Շուշան, այ շուշան, թերթիկներդ բաց, յոգնած ընկերներուս տեղ ըրէ. տես, անձրեւը մեզ թրջեր է. մենք կը մսինք, կը դողանք. տեղ մը չունինք մտնելու. դէհ, շուտ ըրէ, ճերմակ շուշան, թերթիկներդ բաց:

— Լաւ, ճերմակ թիթեռնիկին տեղ կուտամ, բայց կարմիր և դեղին թիթեռներուն տեղ չեմ տար, պատասխանեց շուշանը:

— Իմ ընկերներէս ես չեմ բաժնուիր, ըսաւ ճերմակ թիթեռնիկը, աւելի լաւ է մեզի որ մէկտեղ մնալ, մէկտեղ թրջինք, մէկտեղ մեռնինք, քան թէ ես միմեկ անընկեր ապրիմ:

Երեք թիթեռները նորէն հեռացան և

այս անգամ անոնք տեսան նարգիս մը. մօ-
տեցան անոր և այսպէս խնդրեցին :

— Նարգիս , այ նարգիս , թերթիկներդ
բաց , յոգնած ընկերներուս տեղ ըրէ . տես ,
անձրեւը մեզ թրջեր է . մենք կը մսինք ,
կը դողանք . տեղ մը չունինք մտնելու .
դէհ , շոտ ըրէ , դեղին նարգիս , թերթիկ-
ներդ բաց :

— Լաւ , դեղին թիթեռնիկին տեղ կու-
տամ , բայց կարմիր և ճերմակ թիթեռնե-
րուն տեղ չեմ տար , պատասխանեց նար-
գիսը :

— Իմ ընկերներէս ես չեմ բաժնուիր ,
ըսաւ դեղին թիթեռնիկը , աւելի լաւ է որ
մէկտեղ մնանք , մէկտեղ թրջինք , մէկտեղ
մեռնինք քան թէ ես մինակ անընկեր ապրիմ :

Արեւը վերէն տեսաւ ամէն բան , տե-
սաւ ու լսեց երեք ընկերներու սէրը . ճեղ-
քեց ամպերը , ցրուեց անձրեւը և իր ջերմ
շողերով տաքցուց ու չորցուց երեք սիրա-
սուն թիթեռնիկ-ընկերները :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 18. — Ո՞վ է այն որ ծովուն վրայ կը
կենայ առանց քրջելու :

72. — ՉՈՐՍ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Վարդ մը պարտեղէն , այտիս պէս աղուոր ,
Գարուն երբոր գայ , հայրիկիս համար
Պիտի փրցընեմ , ու երբ տամ՝ այն օր
Դրպանս լեցուն կ'ունենամ շաքար :

Անմեռուկ մըն ալ կապոյտ աչքիս պէս ,
Բեղի պիտի տամ , քուրի՛ կըս Վերթին ,
Դուն ինծի կապոյտ գուլպայ կը հիւսես
Որ իմ թոմպուկիկ ոտքերս չմըսին :

Ու մաղերուս պէս դեղին ծաղիկ մ'ալ
Հողին տակ պառկող անուշ աղբարին ,
Որ չը նախանձի Վերթինին , չըլայ .
Ան ալ կ'աղօթէ Աստուած պապային :

Ձիւնին պէս անբիծ , սրտիս պէս ճերմակ
Ճերմակ շուշան մ'ալ՝ մայրիկիս անուշ ,
Անոր տեղ , դիտե՛մ , մայրիկս ալ հիմակ
Համբոյր պիտի տայ այտերուս քնքոյշ :

73. — ԱՆՆՄԱՆ ԳՈՐԾԱԿԻՑՆԵՐ

Օր մը խեցգետինը, ձուկն ու կարապը
գետակին եզերքը գտան անտէր սայլ մը,
մէջը լեցուն պարէնով:

— Օհ, ինչ լաւ գիւտ, ինչ աղուոր
բախտ, գոչեցին երեքը միաբերան, եկէք,
քաշենք, քշենք սա սայլը, տանինք անկիւն
մը, մէջի պարէնները փայ-բաժին ընենք,
ուտենք, խմենք, քէյֆ ընենք:

Այսպէս ըսին ու անմիջապէս ձեռնար-
կեցին գործի:

Կարապն՝ առջեւէն, ձուկը՝ ետեւէն, և
խեցգետինը՝ մէկ կուշտէն պինդ փական
սայլին ու սկսան քաշել բոլոր ուժով, բայց
սայլը տեղէն չէր շարժեր:

— Հա, աղբրտիք, կը ձայնէին իրարու,
քիչ մըն ալ ուժով, քիչ մըն ալ ուժով...:

Ու տքալով, ֆշալով կը քաշէին սայլը,
բայց բանն այն է որ կարապը կը քաշէր
դէպի վեր, դէպի օդը, ձուկը կը քաշէր
դէպի վար, դէպի գետը և խեցգետինը՝ դէպի
ներս, դէպի ցամաքը:

Ժամերով աշխատեցան, արիւն քրտինք
մտան, դիրք փոխեցին, ձև փոխեցին, առաջ

անցան, ետեւ դարձան, քովէն քշեցին,
կուշտէն քաշեցին, բայց ի գո՛ւր...: Սայլը
տեղէն մատ մը իսկ քալած չէր:

Վերջապէս սայլին տէրը վրայ հասաւ,
լծեց ձին սայլին ու առաւ տարաւ:

Ու մեր երեք բարեկամները մնացին
բերանաբաց...:

— Ինչո՞ւ համար չկրցան սայլը շարժել, ինչ ու՞ղ-
ղութեամբ քաշելու էին որպէսզի սայլը շարժէր:

74. — ԾԱՆՈՒԿԸ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻՆ

Հանիիս պէս կը տրփաւ,
Սրբաբներդ կը դառնան.
Բիշ մը կեցիւ, ինչ կ'ըլլայ,
Զե՞ս մեղքնաւոր սա գառնան:

Թի՛ք թա՛ֆ, թի՛ք թա՛ֆ՝ ահանջիս
երբ մայրիկը բռնէ քեզ,
Կ'ըսէ թէ միշտ կը սանիս
Վարդի թերթերն իմ կեանքես :

Օրօր ըսեմ, իննացի՛ր,
Շա՛ֆար, ընկոյզ, հաց, պանի՛ր,
Ուզածներդ տամ քեզի,
Կեանքս մ'առներ, մի՛՛ սանի՛ր :

Ես իռն ըլլամ, թէ արթուն,
Դուն չես կեանար, կը փաշես .
Ըսե՛ղ է՝ չես հասկնար
Իմ ժպտեղես ու շաշես :

Վաղը՝ երբոր մեծ ըլլամ,
Քեզ կը կախեմ իմ վիզէն,
Վախցի՛ր ինձմէ, ու մի՛ ֆիշ
Ժամերդ կամաց թող վազեն :

ՀԱՆՆԻՈՒԿ 19. — Յուսիկ յուսիկ կը փախ
Դիւեր ցերեկ, փոքր չէ .
Թեւ ցոյն տեղ միտ ման գայ
Բայց ո՛չ գլուխը կը դառնայ
Ո՛չ փալեւ կը յոգնի,
Ոչ ուտելու պէտք ունի
Բայց ինք է որ քեզ կ'ըսէ
«Ն՛, կե՛ր, պառկե՛, աշխատե՛» :

75. — ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՅԺԸ

Փոքրիկ մըջիւն մը հոս ու հոն կը թա-
փառէր հատիկներ փնտռելով որպէս զի
բոյնը տանի :

Ասդին դարձաւ, անդին դարձաւ և ան-
գտաւ վարսակի ծղօտ մը զոր ուզեց իր
բոյնը փոխադրել, բայց ինչպէս տանիլ,
քանի որ վարսակը այնքան խոշոր էր և ինք
այնքան տկար :

Այն ատեն փոքրիկ մըջիւնը խիճի մը
վրայ ելաւ, և անոր գագաթէն սկսաւ դի-
տել իր շուրջը, իբրեւ թէ աշտարակի մը
վրայ ըլլար :

Նայեցաւ, նայեցաւ և վերջապէս նը-
մարեց իր ընկերներէն երկու մըջիւններ որ
մօտէն կ'անցնէին : Շուտով վար իջաւ խի-
ճէն, վազեց իր ընկերներուն քով, քիթը
քսեց անոնց քիթերուն իբրեւ թէ ըսելու
համար :

— Ընկերներ, ետեւէս եկէք, աղուոր
բան մը կայ սատեղ, միասին մեր բոյնը
տանինք :

Երեք մըջիւնները շտապով վազեցին
դէպի վարսակին ծղօտը, երեք կողմերէն

պինդ խածին և քաշելով քաշքշելով տարին
մինչև իրենց բոյնը :

Ինչ որ մէկ մըջիւնը առանձին չկրցաւ
ընել, երեքը միասին դիւրաւ կատարեցին :

Ա.Ռ.Ա.Ծ.—Ասկեմ մօռմի մագ մը, կ'ըլլայ մօռմի մը :

76. — ՄՐՋԻԻՆՆ ՈՒ ՏՂԱՆ

Պզտիկ ու սև մըջիւններ
Իրենց կլոր ծակին քով
Սըկէ, նըկէ փըշուրներ
Բերին գեղին արևով :

Օրն ամառուան արևոտ
Կ'երթան հեռո՞ւ, հեռու տեղ,
Հատիկ, հունտեր ու ծըղօտ
Կըտցեն, կըրեն միատեղ :

Ես կը սիրեմ մըջիւնին
Երթալ դիտել տընակը,
Կը սիրեմ միշտ օրն օրին
Գտնել իրենց քարքակը :

Մըջիւն, մըջիւն, սեւուլիկ,
Ես ա'լ ահա՛ քեզի պէս
Գործ մը կ'ընեմ պզտըլիկ,
Որ մարդ դառնամ իրապէս :

— Ինչ կ'ընէ մըջիւնը ամառն ի բուն :

77. — ԳԵՂԱՅԻՆ ՈՒ ՍԱՏԱՆԱՆ

Անգամ մը գեղացիին մէկը սատանա-
յին հետ ընկեր եղաւ ու ընկերովի արտ մը
սոխ ցանեցին :

Երբոր սոխերը բուսան և քաղելու ա-
տենն եկաւ, գեղացին ըսաւ :

— Ընկեր, ի՞նչպէս պիտի բաժնենք
սոխը, հիմակուց որոշենք որ կռիւ չըլլայ :

— Շատ աղէկ, ես վրան կ'առնեմ,
դուն ալ տակը առ, ըսաւ սատանան, տես-
նելով սոխին խոշոր ցողունները :

Գեղացին հաւանեցաւ և սոխը քաղեցին :
Սատանան առաւ սոխին հողէն վեր ելած
ցողունները և արմատները թողուց գեղա-
ցիին : Բայց քիչ վերջ հասկցաւ որ ինք
խաբուեր է և իր առածները բանի մը չեն
ծառայեր :

Այն ատեն դարձաւ, գեղացիին ըսաւ :
 — Ընկեր, եկ՛ուր ընկերովի ցորեն մըն
 ալ ցանենք, բայց ես ուզած դիս պիտի
 առնեմ :

— Շատ աղէկ, ըսաւ գեղացին և ցա-
 նեցին ցորենը :

Հունձքի ատեն սատանան գեղացիին
 ըսաւ :

— Այս անգամ ես ներքեւը պիտի
 առնեմ, դուն վրան առ :

Գեղացիին ուզածն ալ այդ էր. հաւա-
 նեցաւ սատանային առաջարկին, ինք ցո-
 րենին հասկերը առաւ և ծղօտներն ու ար-
 մատները տուաւ սատանային :

Սատանան այս անգամ ալ խաբուեցաւ
 և միտքը դրաւ անգամ մըն ալ մարդ-արա-
 րածին հետ ընկերութիւն չընել :

— Յորենը ցորենարոյսին ո՞ր մասէն կ'ելլէ, հասկէ՞ն
 թէ ծղօտէն :

ԱՌԱԾ.— Մարդ մարդու փահանայ,

Մարդ մարդու սասանայ :

78. — Ը Ն Կ Ո Յ Ձ Ը

Կոկիկ, կոկիկ, կըշորիկ
 Ունիմ ընկոյզ աղուորիկ.
 Վըրան ունի կանանց փուր
 Տակի կճեպն է ամուր :
 Կանանց փուրը վար կուսամ
 Որ միջուկէն առնեմ համ.
 Դեղին մաշկ մ'ալ կայ բարակ,
 Ներսը՝ ընկոյզ ճեպ-ճերմակ.
 Կեղուեմ, կճեպեմ կամացուկ
 Որ ճաշակեմ իր միջուկ :

Ընկուզեմին է մեծ ծառ,
 Տեսքը շէնդ, մեծափառ,
 Լի եւ ճիւղերն ընկուզով
 Որոնց մեջէն կը փչէ հով :
 Երբ սափ կ'ընէ արեւը,
 Երթանք նստիմք ներքեւը.
 Քարեր նկենք դէպի վեր,
 Դէսին քափենք ընկոյզներ.
 Ժողովեմք, փորեմք, տանիմք տուն,
 Բաժին հանենք ամենուն :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 20. — Թոնիր մը ունիմ, չորս հաց
 կ'առնէ :

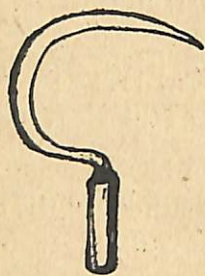
79. — ՄԿՐԱՏՈՎ ԿԸ ՀՆՁԵՆ

Քաղաքի Մարտիկն ու իր կինը Աննա միասին գեղ կ'երթային : Երբոր կամուրջէ մը կ'անցնէին , հեռուէն տեսան ցորենի ոսկեգոյն արտերը : Մարտիկ ըսաւ իր կնոջը :

— Աննա , նայէ , արտերուն ցորենները հասեր են , քանի մը օրէն պէտք է որ հնձեն . գիտե՞ս , ինչով կը հնձեն . . . :

— Ի հարկէ մկրատով , ըսաւ Աննա :

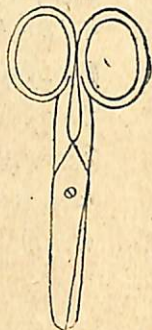
— Ի՞նչ կ'ըսես , մկրատով ցորեն կը հնձուի՞ , ցորենը մանգաղով կը հնձեն :

— Մանգաղով , չէ , չէ , մկրատով կը հնձեն , պնդեց Աննա որ իր տգիտութեանը չափ ալ յամառ էր :

— Կ'նիկ , դուն խեղդ ես , ի՞նչ ես , ցորենը մանգաղով կը հնձեն :

— Ձէ , մկրատով կը հնձեն : Էրեկ-կնիկ այսպէս երկար ատեն վիճաբանեցան : Աննա չէր ուզեր համոզուիլ և

յամառօրէն կը կրկնէր թէ մկրատով կը հնձեն :

Վիճաբանութիւնը տաքնալով կռիւի փոխուեցաւ , և Մարտիկ բարկանալով՝ բռնեց կնիկը , կամուրջէն վար նետեց գետը : Յամառ կնիկը սկսաւ տարուիլ գետին հոսանքէն . բայց ջուրին մէջէն մէկ ձեռքը վեր բարձրացուց և երկու մատերը մկրատի ձեւով սկսաւ շարժել հասկցնելու համար թէ մկրատով կը հնձեն ցորենը :

— Մանգաղը , գերանդին ի՞նչ բանի գործիք է , իսկ մկրատը . . . :

80. — Լ Ե Ի Ո Ն Ի Կ Ը

Այքն է սեւուկ , դէմքը սիրուն Դեռափըթիթ իմ Լեւոնիս , Փափկիկ ու վարդ իր այտերուն Ձեռ գիմանար թէ սիրտ ունիս :

Շուշան մարմինն ամբողջ ճապուկ Բոյնն է անուշ համբոյրներու , Ծիծաղներուն ձայնը փափուկ Կը ցրուեն ցաւն հոգւոյդ հեռու :

Ճերմակ թեւերն երբ կը բացուին
Կարծես հրեշտակ մ'է մարմնացեալ,
Մազերն ոսկի թոյլ թոյլ հովին
Որ կ'ուզէ վեր թռչիլ դարձեալ:

Թարմ ու ժպտուն՝ ինչպէս Մայիս,
Հոտն անուշիկ, գոյնը կաթի,
Երբ աչքերուն մէջ կը նայիս
Հոգին հոգւոյդ մէջ կը կաթի:

Արցունքներու մարգրիտ հատեր
Երբ թարթիչներն իր կ'ողողեն,
Դուն կը կարծես վարդի թերթեր
Թրջած այգուն ոսկի ցօղէն:

Ան ի՞նչ շնորհ, ան ի՞նչ հրապոյր,
Կը լեցունին աչքդ արցունքներով
Երբ իր բոյնին մէջ քաղցրաբոյր
Կը դիտես բունն իր անխռով:

Ա՛լ մի՛ նայիր դուն վարդերուն.
Ամբողջ հրեշտակ, ամբողջ հոգի՝
Ամենասքանչ վարդը սիրուն
Հո՛ն, հոն օրօրոցին մէջ կը պառկի:

81. — ԱՊՐԻԼԻ ՄԷԿԸ

Արմենակ շատ կը սիրէր շաքարը: Օր
չէր ըլլար որ բուռներով շաքար չուտէր. ծո-
ցերը, գրպանները շարունակ լեցուն էին
շաքարով: Մայրիկը, մեծ քոյրը՝ Սաթինիկ
յաճախ կը յանդիմանէին զինք իր շաքարի
մոլութեանը համար, բայց Արմենակ մտիկ
չէր ըներ, հայրիկէն թուղթի, մատիտի հա-
մար առած դրամները շաքարի կուտար,
շատ անգամ ալ տան պահարանէն գաղտուկ
շաքար կը շորթէր, և վերջապէս միշտ գոր-
պանին մէջ շաքար ունենալու միջոցը կը
գտնէր:

Ապրիլի առաջին օրը Սաթինիկ խորհե-
ցաւ դաս մը տալ շաքարամոլ Արմենակին,
կանչեց զանի և ըսաւ:

— Արմենակ, գիտե՞ս, հօրեղբորմէդ
նամակ առինք, քեզի համար տուի մը շա-
քար նուէր զրկեր է. հօրաքոյրիդ տունն է
տուփը, գնա՛, առ, բեր:

— Արմենակ ուրախութեամբ թռաւ,
գնաց հօրաքոյրը տունը և ուզեց շաքարին
տուփը զոր հօրեղբայրը զրկեր էր:
Հօրաքոյրը նախ զարմացաւ, բայց ան-

միջապէս յիշեց թէ այն օրը Ապրիլ մէկ է, ուստի քթին տակէն ժպտելով ըսաւ:

— Շաքարին տոնփը... հա՛, երէկ իրիկուն մօրաքորդ առաւ, տարաւ ձեզի բերելու համար:

Արմենակ անմիջապէս թռաւ, գնաց մօրաքորդը տունը և անհամբերութեամբ շաքարին տոնփը հարցուց զոր հօրեղբայրը զրկեր էր:

Մօրաքորդը հասկեցաւ խնդիրը և բաժիժաղով մը ըսաւ:

— Շաքարին տոնփը, հա՛, առտուն մօրեղբայրդ առաւ, տարաւ ձեզի բերելու համար:

Արմենակ շիտակ շունչն առաւ մօրեղբօրը տունը և հարցուց շաքարին տոնփը զոր հօրեղբայրը զրկեր էր:

Մօրեղբայրն ևս հասկեցաւ խաղը և խնդալով ըսաւ:

— Շաքարին տոնփը... հա՛, քիչ մը առաջ մեր Զարեհին հետ ձեր տունը ղրկեցի:

Արմենակ վազելով գնաց տուն և շիտակ Սաթինիկին դիմելով պահանջեց շաքարին տոնփը զոր բերեր էր Զարեհ: Յոգնութենէն կասկարմիր եղած, արիւն-քրտինք մտած էր ու կը հեար:

— Պահարանը դրի տոնփը, հիմա բերեմ, ըսաւ Սաթինիկ, և գնաց շաքարի պառպ գեղեցիկ տոնփ մը գտաւ, թուղթի կտորի մը վրայ տող մը բան գրեց, դրաւ մէջը, և տոնփը բերաւ, դրաւ Արմենակին առջեւ:

Արմենակին ուրախութիւնը չափ չունէր, յարձակեցաւ տոնփին վրայ, բացաւ բերանը և... ի՜նչ տեսնէ՛ աղէկ...:

Տոնփին մէջ կար կտոր մը թուղթ որուն վրայ խոշոր տառերով գրուած էր:

«Ապրիլ մէկի խաղ, ի պատիժ շաքարամոլ Արմենակին»:

— Ի՜նչ կ'ընեն Ապրիլ մէկին. ինչո՞ւ համար խաբեցին Արմենակը:

82. — ԹՈՒՉՈՒՆԻՆ ՄՏԱԾՈՒՄԸ

Ես կը բնակէի սան մը մէջ փոքրիկ,
Նեղկուկ ու միւսակ
Աշխարհն ինն համար էր կըս-կըշտիկ,
Պատերը անմակ:

Անկէ յետոյ ես այժերս ըրի բաց
Բոյնիս մէջ պզտիկ,
Ըսի. աշխարհը յարդէն է շինած
Մայրիկս իմ գողտրիկ:

Օր մըն աշ բոյնէս գլխիկս հանած
Նայեցայ հոս հոն.
Տեսայ աշխարհը տեղէն շինուած
Վրասն աշ մեր բոյն:

Հիմա կը քոյիմ շա՛հ հենու տեղեր,
Տեղեր բարձր ու ցած,
Բայց թէ աշխարհը խնայէն եւ շինէր,
Դեռ չեմ հասկցած:

ԱՌԱՄ. — Ածան հաւը կրկուսն կ'ըլլայ:

83. — ԿԱԹԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Չուրի կաթիլները ձանձրացան ամայի
ու միօրինակ ծովուն վրայ և իրարու ըսին:

— Ի՜նչ լաւ կ'ըլլար որ վեր բարձրանա-
յինք, ելլէինք սա լեռան գլուխը, սա ամ-
պերուն մօտ, արեւին ու աստղերուն քովի-
կը: Ի՜նչքան կը փափաքէինք վերէն նայիլ
թէ ի՜նչ կայ աշխարհի վրայ, տեսնել դաշ-
տեր, անտառներ, գեղեր ու քաղաքներ, ան-
ի՜նչ լաւ կ'ըլլար:

Արեւ լսեց վերէն կաթիլներուն փափա-
քը, իր տաքուկ ճառագայթները՝ զրկեց ա-
նոնց և վեր կանչեց:

Կաթիլները կամաց կամաց տաքցան,
շոգի դարձան և իրարու ետեւ սկսան վեր
բարձրանալ: Բարձրացան, բարձրացան,

անդադար բարձրացան ու մինչև ամպերուն մօտեցան :

— Շատ բարձրացանք , ըսաւ կաթիլներէն մին , ալ վարը բան մը տեսած չունիմ :

— Ես շատ յոգնեցայ բարձրանալով , ըսաւ ուրիշ կաթիլ մը , չեմ կրնար այստեղ առկախ կենալ , հանգչիլ կ'ուզեմ :

— Այստեղ շատ ցուրտ է , ըսին միւս կաթիլները , շատ դժուար է եղեր վերը ապրիլ :

— Այո , այո , ձայն տուին բոլոր կաթիլները միաբերան , ի՞նչ լաւ կ'ըլլար որ առաջուան պէս նորէն վարն ըլլայինք :

Արեւ նորէն լսեց կաթիլներուն գանգատը և ցուրտ քամի դրկեց :

Գոլորշի-կաթիլները աւելի մտեցան , իրարու մօտեցան , քիչ քիչ խտացան ու ահա դարձան մութ մութ ամպեր :

Քամին սաստկացաւ . ամպ-կաթիլները ալ աւելի մտեցան ու ահա դարձան ջուրի կաթիլներ :

— Ի՞նչ լաւ եղաւ որ նորէն ջուր դարձանք , ըսին կաթիլները , և ուրախութեամբ զիրար բարեւելով հանդարտօրէն վար իջան :

— Ի՞նչ աղուոր անձրեւ , ըսին մար-

դիկ , տեսնելով կաթիլներուն հանդարտ էջը :

Կաթիլները խմբովին ինկան սարերու վրայ , գլորեցան սարերէն վար , և իրարու միանալով հեղեղ կազմեցին :

Հեղեղն շտապով սկսաւ առաջ երթալ— անտառներու , ձորերու մէջէն , գնաց , գնաց , իջաւ դաշտը և միացաւ մեծ գետին :

Գետը՝ իր ջուրերուն հետ առաւ , տարաւ մեր կաթիլները և վերջապէս հասցուց իրենց մօր՝ մայր-ծովուն գիրկը :

— Բարի եկաք , իմ ձագորւկներ , ըսաւ ծովը կաթիլներուն , և կարօտով ընդունեցաւ զանոնք իր ծոցին մէջ :

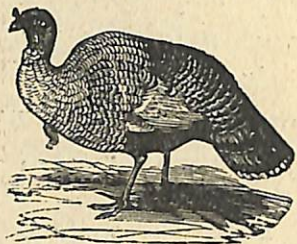
— Կաթիլները ի՞նչպէս շոգի կ'ըլլան :

— Ի՞նչ են ամպերը . շոգին և ամպերը ի՞նչպէս ջուրի կը փոխուին :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 21. — Առանց մաղի կը մաղուիմ ,
Հողին մէջը կը շաղուիմ ,
Գետնին տակը կը քաղուիմ ,
Մառիկն , բոյսիկն կուտամ ան ,
Սեւ հողը կը ներկեմ կանաչ :

84. — ՀՆԴԿԱՀԱԻՆ ՈՒ ՏՂԱՔԸ

Սա հնդկահա՛ւը տեսէք,
Որ վեր առած բիթը սէք
Շուրջը նայիլ չի կամիր.
Պարզած իր պոչն հովահար
Կը վազէ իբր այսահար
Բարկութենէն կաս-կարմիր:

Եւ սա տըղա՛քն ալ տեսէք,
Լեղապատառ, այնպէս հէք
Որ մին միւսը շարկած վեր,
Վախով, դողով ու անդէն՝
Սոյնքան շուտ տուն կը վազեն
Որ լեզունին է կապուեր:

Կը հաջէ շունը հա՛ւ, հա՛ւ...
Տղաքներն ու հնդկահաւ
Քիչ մ'ետքը կը հանդարտին,

Ու պարտէզը բովէ քով՝
Կըրկըռներով ու երգով
Կ'եղբայրակցին վերատին:

* * *

Ասկէ առէք դուք օրինակ,
Մեծ ու պղտիկ շարունակ,
Երբոր կռուիք դուք, տղա՛ք,
Պահիկ մը վերջ պէտք է որ
Իրարու հետ հաշտ, աղուոր
Խօսիք, խնդաք ու խաղաք:

ԱՌԱՅ. — Մինչեւ որ հասնի բարակնայ,
բարակին հոգին կ'եղի:

85. — ԵՐԵՔ ՀՍԿԱՆԵՐ

Աշխարհիս վրայ կ'ապրին երեք ծերունի հսկաներ : Տղաք , դուք շատ լաւ կը ճանշնաք զանոնք :

Այս հսկաներէն մէկուն անունն է Հուր պապուկ , միւսին անունն է Զուր պապուկ , մէկն ալ կը կոչուի Հով պապուկ :

Օր մը Հուր պապուկը բարկացաւ , կաս-կարմիր կտրեցաւ և յոխորտալով մը ըսաւ :

— Իրաւ որ աշխարհի վրայ ինձմէ աւելի զօրաւորը չկայ : Ինձի դպչողը կը խանձեմ , կ'այրեմ . կրնամ ամբողջ քաղաքներ հրդեհել , ընդարձակ անտառներ մոխիր դարձնել , կրնամ լեռները պատռտել , կրնամ ամէնէն ամուր մետաղները հալեցնել , ջուր դարձրնել : Ո՞վ կրնայ իմ կրակիս զօրութեան դիմանալ . . . :

Դեռ խօսքը բերանն էր՝ երբոր Զուր պապուկը որ անկէ կ'անցնէր , ծիծաղեցաւ և ուժով մը թքաւ Հուրին վրայ , և ահա մեծխօսիկ Հուր պապուկը իսկոյն սմքեցաւ , մարեցաւ :

Այն ատեն Զուր պապուկը սկսաւ հպարտանալ և ըսաւ :

— Իրաւոր աշխարհի վրայ ինձմէ աւելի զօրաւորը չկայ : Ես կը մարեմ ահուելի հըրդեհները . իմ հեղեղներուս հոսանքին ոչինչ կրնայ դէմ կենալ : Ես կրնամ ապառաժները փրցնել , լեռները քակել ու առնել տանիլ : Ես կրնամ ամբողջ գիւղեր , քաղաքներ , աշխարհներ ողողել , իմ մէջս խեղդել : Իսկ մեծ գետերու , լիճերու , ծովերու մէջ իմ ուժս չափ չունի , իմ հզօր թիկունքիս իմ ահագին շոգենաւերը շալկած՝ կը պըտրտցնեմ աշխարհէ աշխարհ . . . :

Այս պահուն Հով պապուկը՝ որ կը քնանար , յանկարծ արթնցաւ և սկսաւ յօրանջել : Զուրն իսկոյն ձայնը կտրեց և վախէն սկսաւ դողդղալ : Հով պապուկը սկսաւ փչել , և մերթ հազալ , փռնգտալ Զուրին երեսն ի վեր : Զուրը յուզուեցաւ տակն ու վրայ եղաւ և ալիքի ահաբեկ շարժումներով սկսաւ տարուբերիլ :

Այն ատեն Հով պապուկն սկսաւ գոռոզանալ և ըսաւ :

— Իրաւոր աշխարհի վրայ ինձմէ աւելի զօրաւորը չկայ : Ո՞վ կրնայ դիմագրել իմ ահեղ շունչիս : Ես կրնամ ահագին շէնքերը փլցնել , ծառերը արմատէն խլել , կրնամ ովկիանոսները ալեկոծել , տակն ու վրայ

ընել, խոշոր նաւերը փետուրի պէս խաղ-
ցնել և դեռ որ մէկն ըսեմ: Մէկ խօսքով
ես կրնամ ամբողջ աշխարհը աւերակ դար-
ձնել:

— Ո՞րն է այս հսկաներուն ամէնէն ուժեղը:

— Մարդիկ ի՞նչ օգտակար բաներու կը գործածեն
այս ահարկու հսկաները (կրակը, ջուրը, հովը):

86. — ՎԻՃԱԿԻ ԵՐԳ

Ես պճրիկի աղջիկ մ'եմ,
Եօթն աղբիւրի ջրիկ եմ,
Եօթը ծառի ճղիկ եմ,
Եօթը ծաղկի քերթիկ եմ,
Ես աղջիկն եմ, վիճկուկն եմ:

Թմայրո, քմայրո, քրմայ, քմայրո...:

Եղե՛ք, եղե՛ք, աղջիկներ,
Երդի՛ք երդի՛ք մէն տուե՛ք,
Արեւն երդի՛ք մաղուեր է,
Գարնան արեւ ցաթեր է.
Ասօր վիճակ, վիճակուկ.
Բանծ արեւը շո՛ւս եղե՛ք:

Թմայրո, քմայրո, քրմայ, քմայրո...:

Ես վիճակն եմ, աղջիկն եմ,
Շա՛ս շա՛ս քարեւ քերեւ եմ,
Կարմիր կուժը լի՛ք քարի,

Օղեր. ապրջան, մասնի:

Թմայրո, քմայրո, քրմայ, քմայրո...:

— Ե՞րբ կուգայ վիճակի տօնը, ի՞նչ կ'ընէք վիճակին:

87. — ՇԱՀՈՒԱԾ ՈՍԿԻՆ

Աշոտ տասներկորս տարեկան էր երբ Թո-
ղուց դպրոցը գործի մտնելու համար: Հայ-
րը ըսաւ:

— Դէ՛հ, գնա՛, գործ գտիր, աշխատէ՛,
փարա՛ վաստկէ ու տասներկինգ օրէն մէկ ոս-
կի բեր ինծի. այն ատեն պիտի գիտնամ թէ
դուն գործի մարդ պիտի ըլլաս, հարուստ
մարդ պիտի դառնաս:

Աշոտ շուկայ ելաւ, ասպին դարձաւ, ան-
դին դարձաւ և սպասեց որ մէկը գործ մը
դնէ՞ր իրեն, բայց ոչ ոք երեսը նայեցաւ,
յանձնէ իրեն, բայց ոչ ոք գործ մը յանձնեց իրեն:
Տասներկինգ օրը կը լրանար և տակաւին Աշոտ հինգ փա-
րա շահած չէր: Ի՞նչ ըներ, ի՞նչպէս ներկա-
յանար հօրը պարապ ձեռքով:

վերջին օրը Աշոտ գնաց մօրը, աղաչեց, պաղատեցաւ և մէկ ոսկի առաւ անկէ. յետոյ այդ ոսկին տարաւ և հօրը յանձնեց յաղթական կերպով:

Հայրը պարտէղին մէջ աւագանին քով նստեր էր: Ոսկին առաւ թէ չէ, նետեց աւագանին մէջ: Աշոտ անտարբեր նայեցաւ հօրը առանց որ և է շարժումի: Հայրը ըսաւ:

— Դէհ, գնա՛, տասնըհինգ օրէն մէկ ոսկի ևս վաստակէ, բեր ինծի և այն ատեն պիտի համոզուիմ թէ դուն գործի մարդ պիտի ըլլաս, ճարպիկ մարդ պիտի դառնաս:

Աշոտ նորէն շուկայ ելաւ. ասդին դարձաւ, անդին դարձաւ, և նորէն սպասեց որ մէկը գործ մը յանձնէ իրեն, բայց ոչ երեսը նայեցաւ, ոչ ոք գործ մը յանձնեց իրեն: Տասնըհինգ օրը լրացաւ դարձեալ և հինգ փարա չէր կրցած վաստակիլ:

Աշոտ շատ կ'ամչնար հօրը ներկայանալու պարապ ձեռքով: Ուստի գնաց հօրեղբօրը, աղաչեց, պաղատեցաւ և մէկ ոսկի առաւ անկէ. յետոյ այդ ոսկին տարաւ, հօրը յանձնեց յաղթական կերպով. սպասելով որ այս անգամ պիտի արժանանայ անոր գովեստին:

Հայրը դարձեալ նստեր էր աւագանին

քով և ոսկին առաւ թէ չէ, նետեց շուրին մէջ: Աշոտ զարմանքով նայեցաւ հօրը առանց որ և է շարժումի: Հայրը ըսաւ:

— Դէհ, գնա՛, տասնըհինգ օրէն մէկ ոսկի ևս վաստակէ, բեր ինծի, և այն ատեն պիտի հաւատամ թէ դուն գործի մարդ պիտի ըլլաս, մեծ մարդ պիտի դառնաս:

Աշոտ գլխիկոր նորէն շուկայ ելաւ, բայց այս անգամ չսպասեց որ մէկը իրեն դիմէ: Ինք ասդին դիմեց, անդին դիմեց ու վերջապէս գործ մը գտաւ, և շարաշար աշխատելով՝ շահեցաւ մէկ ոսկին:

Աշոտ կը գուրգուրար այդ ոսկիին վրայ որ իր աշխատութեան արդիւնքն էր, որ իր հալալ վաստակն էր: Աշոտ այդ ոսկին ևս տարաւ, յանձնեց հօրը որ նոյնպէս նստեր էր աւագանին քով:

Հայրը առաւ ոսկին, և երբ զայն ևս շուրը նետելու համար ձեռքը կը վերցնէր, Աշոտ նետուեցաւ առաջ, բռնեց հօրը թեւէն և չթողուց որ նետէ:

— Ի՞նչ կ'ընես, հայր, ես այդ ոսկին շահելու համար ինչքան աշխատանք, քրքրտինք թափեւ եմ, դուն մէկ շարժումով շուրը կը նետես զայն:

Այն ատեն հայրը ուրախութեամբ ողջագուրեց Աշոտը և ըսաւ:

— Ապրիս, զաւա՛կս, հիմա հաւատացի
թէ այս ոսկին դուն քու աշխատութեամբդ
վաստըկեր ես. հիմա հաւատացի թէ դուն
գործի մարդ ու մեծ մարդ պիտի դառնաս.
ես գիտէի թէ առջի ոսկիները քու հալալ
վաստակդ չէին, որովհետեւ բնաւ չէիր շար-
ժեր երբ ես զանոնք ջուրը կը նետէի:

ԱՌԱՅ. — Գլորող քաղը հիմ չի բռներ:

ՇՈՒՏԱՍԵԼՈՒԿ. — Թաղիկին տունը տանին ծառը,
Տանն կայ ծառը, ծառին ծայրը:

88. — Օ Ր Օ Ր Ե Ր Գ

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, աննրման,

Աննրման ու չկայ նրման.

Ո՛չ մարդն է բերեր նրման,

Ո՛չ արևն, ո՛չ Լուսնական:

Աղուոր ես ոտքերդ ի վեր
Երթա՛մ, բերե՛մ խաղընկեր,
Երթամ լուսնկան բերեմ,
Լուսուն աստղը խաղընկեր:

Կարմիր վարդ ու լայն տերև,
Բացուեր ես մեր տան վերև.
Քանի՛ կայ պաղչան տերև
Ա՛յնքան կուզեմ քեզի արև:

Ծոցիկըս պարտեզ ընեմ,
Քեզ մէջը մորճիկ տնկեմ,
Աչքերս աղբիւր ընեմ
Ունքերովս քեզ ջրերեմ:

Օրօ՛ր, կապեմ կախօրրան
Ծառէ ծառ, շուքերն ի վրան,
Ծառ ու շուքեր վրա՛յ եկէք,
Շուք արէք աղուորիս վրան:

Պիւլպիւլը պաղչան իջեր,
Վարդենուն թուփին թառեր,
Անուշիկ վարդին հոտէն
Աղուորիս քունն է տարեր:

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, քրններ ես,
Ծածկեր եմ, քրտըներ ես,
Շալ լաթիկըդ դէն դնեմ,
Վարդի նման բացուեր ես:

Ապրիս դուն հօրով, մօրով,
Հայ ուտես ջուխտ աղբարով
Դուն ապրիս հօրով, մօրով,
Լցուի սրտիկդ արևով:

Սրտիկդ արևով լեցուի
Մեր դռուին կարմիր խնձորով,
Ո՛վ անցնի, վարդէդ առնէ
Ո՛վ դառնայ՝ կարմիր խնձորէդ:

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, եզներն են եկեր,
Եզներն են եկեր, լեռնէն են իջեր,
Քեզի անուշ քնիկ են բերեր,
Բերեր քու ծով ծով աչքերդ են լցեր:
Անուշ քունով են քնացուցեր
Քաղցր կաթով են կշտացուցեր:

ՀԱՆՅԼՈՒԿ 22. — Ագի ունի, հոգի չունի:

89. — Փոքրիկ Տղեկն ՈՒ ՀՍԿԱՆ

Փոքրիկ զուարթ արարած մըն էր ան:
Ամբողջ օրը կը պտրտէր երգելով և սուլելով:
Միշտ ուրախ էր և գրեթէ չկար բան
մը որ զինք կարենար տխրեցնել:

Օր մը այդ փոքրիկ տղեկը փափաքեցաւ
պտոյտ մը ընել իրենց տունէն բաւական
հեռու անտառի մը մէջ: Ուստի ուրախ
զուարթ ճամբայ ելաւ, երգելով և սուլելով:
Վերջապէս հասաւ վճիտ առուակի մը քով
որ անտառին մէջէն կ'անցնէր, և շատ ծա-
րաւած ըլլալով՝ ծռեցաւ որ ջուր խմէ: Բայց
այդ պահուն ոտքը յանկարծ բանի մը կառ-
չեցաւ և այնտեղ փակաւ, մնաց: Քիչ վերջ
մէկը եկաւ, զինք ուժգին բռնեց, վերցուց,
և ահա՛ փոքրիկ տղեկը ինքզինք գտաւ խո-
շոր, երկայնահասակ, իրմէ հարիւրապատիկ
մեծ հսկայի մը թաթերուն մէջ: Հսկան հա-
ճոյքով իրեն նայեցաւ և զինք խոշոր տոպ-
րակի մը մէջ դնելով՝ առաւ տարաւ:

Խեղճ տղեկը բոլոր կրցածն ըրաւ տոպ-
րակէն փախչելու համար, բայց անօգուտ:
Կը ճչէր, կը թապտըկէր, տոպրակը ծակել
կը փորձէր, բայց հսկան կը ծիծաղէր իր
ճիգերուն վրայ և ճամբան կը շարունակէր:

Վերջապէս հսկան իր տունը հասաւ, — մուտք տեղ մը, չորս կողմը բարձր պատերով, առանց ծառի և ծաղիկի: Երբոր ներս մտաւ, դուռը գոցեց և փոքրիկը դուրս հանեց տոպրակէն:

Խեղճ տղեկը հիմա կը խորհէր թէ մեռնելու ժամը մօտեցած է, որովհետև երբոր նայեցաւ, բոցավառ կրակ մը տեսաւ, և անոր առջև իրեն պէս ուրիշ երկու գոհեր կային որոնք հսկային ճաշին համար կը խորովուէին:

Հսկան, սակայն, չսպաննեց փոքրիկ տղեկը, բայց զայն բանտի մը մէջ փակեց: Բանտին չորս կողմը ձողերով փակուած էր և անոր մէջ միակ կերակուրը քիչ մը կերէ և գաւաթ մը շուրէ կը բաղկանար: Փոքրիկը գլուխը ձողերուն կը զարնէր, ետ և առաջ կը խոյանար, բայց ազատելու ճարը չկար:

Յաջորդ օրը հսկան եկաւ, աչքերը տընկած՝ փոքրիկին նայեցաւ և տեսնելով որ կերէն բնաւ կերած չէր, գլուխէն բռնեց և անկէ կտոր մը կոկորդէն վար թխմեց: Տղեկը այնքան վախեցած էր որ ուտելու և խմելու վրայ չէր իսկ կրնար խորհիլ:

Մուտին մէջ առանձին մնաց ուրիշ օր

մըն ալ և շատ տխուր օր մըն էր այդ իրեն համար: Խեղճ արարածը միտքը կը բերէր իր տունը, իր ընկերները, արեւին պայծառ լոյսը, ծառերը, ծաղիկները, և իր կերած այն շատ մը աղուոր բաները, յետոյ կը ճչէր և կը ջանար ձողերուն մէջէն դուրս ելլել, ու կը վիրաւորուէր:

Հսկան դարձեալ եկաւ և ուզեց որ տղեկը երգէ, ինչպէս անտառին մէջ կ'երգէր. «Երգէ, երգէ», կ'ըսէր: Բայց ան շատ տխուր էր և բերանը չէր բացուէր: Հոգ երգելու տեղ չէր իրեն համար:

Վերջապէս հսկան բարկացաւ, և փոքրիկը դուրս հանեց որպէս զի անոր երգել տայ: Տղեկը ուժով մը ճչեց, շարժեցաւ, մաքառեցաւ և յետոյ ինկաւ մեռաւ հսկային ձեռքին մէջ:

Ասիկա ճշմարիտ պատմութիւն մըն է, տղաք:

— Այդ խեղճ տղեկը փոքրիկ թռչուն մըն էր և հսկան՝ անգուլթ տղայ մը:

90. — ԱՏԱՂՁԱԳՈՐԾՆԵՐ

Օ՛ն, ընկե՛րներ, եղե՛նք ո՛սֆի,
Առնե՛նք սղոյ, կտե՛նք տախտակ
Բաժնե՛նք շուտով զայն երկուֆի,
Երևե՛նք անով փոքր տառնակ.

Սի սոյ, սի սոյ, սի սոյ, սի սոյ... :

Պե՛սք է քե՛տը, յոկե՛ր մեր փայտ,
Առնե՛նք քե՛տը, յոկե՛նք զանի.
Զգուշանա՛նք, յկտե՛նք մաս,
Ընտե՛նք յարմար գործի, բանի.

Քը՛շ գրդ, քը՛շ գրդ, քը՛շ գրդ, քը՛շ գրդ... :

Հիմա գա՛նք մեր փայտերն իրար,
Մե՛ր ուրազով քի՛ք քա՛ք, քա՛ք քի՛ք,
Կա՛նք մե՛նք ամուր, գա՛նք մե՛նք տառնակ,
Լա՛ւ շինե՛լու քա՛նք մեր ճիգ.

Թի՛ք քա՛ք, քի՛ք քա՛ք, քի՛ք քա՛ք, քի՛ք քա՛ք... :

— Որո՞նք են ատաղձագործին գործիքները :

— Ատաղձագործը ինչե՞ր կը շինէ :

91. — ԾԻԾԵՌՆԱԿԻՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Հրէաստանի Նազարէթ քաղաքին արևոտ
դաշտերուն մէջ Մանուկ Յիսուս շաբաթ օր
մը իր ընկերներուն հետ կը խաղար, առ-
ուակի մը եզերքը :

Ձեռքերը որ համակ բարութիւն էին և
սէր, առուակին շուրջը և եզերքի հողովը
կ'աշխատէին թրել ու շինել պտղիկ թռչուն-
ներ որոնք յետոյ թևատարած կը շարուէին
զետինը :

Այդ պահուն փարիսեցի մը անցաւ այն
տեղէն :

— Մեղաւոր տղայ, գոչեց, չէ՞ս գիտեր
որ այսօր շաբաթ է, սուրբ օրով ի՞նչ կ'ը-
նես հոգ :

Ու մարդը իր ոտքերովը ուզեց կոխկըր-
տել, աւրել ցեխէ թռչունները : Բայց Յի-
սուս թաթիկներովը իսկոյն ծափ զարկաւ
և կաւէ շինուած այդ թռչնիկները յանկարծ
կենդանութիւն առին ու վեր թռան :

Ծիծեռնակները ծնած էին : Անոնք
թռան, բարձրացան մինչև այն տանիքը
որուն տակ կը բնակէր Յիսուս, այնտեղ
կառուցին իրենց բոյնը, և ամենուրեք հե-
տեւեցան Յիսուսի :

Ատեն անցնելէ վերջ՝ երբ Յիսուսը խա-
չելու համար Գողգոթա կը տանէին, հէք
թռչունները թախծազին հետեւեցան անոր,
թեւերնին ծոյլ ծոյլ ծփացնելով օդին մէջ և
ատեն ատեն ցաւի ճիչեր արձակելով:

Յիսուս մեռնելու կ'երթար. արցունքին
հետ՝ արիւնի կարմիր կայլակներ կը հոսէին
փշապսակ ճակատէն ի վար:

Այն ատեն ծիծեռնակները իրարու ետեւէ
իրենց կտուցովը փետեցին պսակէն այն
փուշերը որ Յիսուսի ճակատը կը ծակծը-
կէին:

Ժամերը անցան: Յետին հառաչանքէ
մը վերջ՝ Յիսուս աւանդեց իր հոգին խաչին
վրայ:

Երկիրը սասանեցաւ. ծիծեռնակները
սրբաբնութեան ու իրենց թևերը առին սուգի
այն սև վերարկուն զոր անկէ ի վեր երբեք
չկրցան վար ձգել իրենց վրայէն:

— Ծիծեռնակները ինչ գոյն ունին:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 23. — Ծոցը ջուր ծովակ,

Գլուխը լեցուն կրակ:

92. Ա Յ Ծ Ը

Հաստ ծառի մը բունին տակ
Նըւարդ և Արտակ,
Քոյր և եղբայր քովէ քով,
Խորունկ զարմանքով,
Մօրուեղ այժ մը կը դիտեն
Որ իրենց մօտէն
Կանանչ խոտերուն վըրայ,
Արագ կը սուրայ:

Այժը ծուռիկ, անճոռնի
Եղջիւրներ ունի,
Եւ կարճ պոչիկ մ'ալ որ վեր
Շիտակ է ցըցուեր,
Եւ չորս ալ ոտքեր ճկուն
Որոնց վրայ կանգուն
Կը կրէ ճերմակ ու սեւ
Մարմինն իր թեթեւ:

Տուն կը դառնան երբ զըւարթ

Արտակ և Նըւարդ ,

Կը փարին տաքուկ գիրկին

Իրենց մայրիկին ,

Եւ երկուքը մէկ բերան

— Անո՛ւշ տեսարան —

«Մայրիկ , կ'ըսեն , մենք այսօր

Ձենք ուզեր սալոր . . .

«Ո՛չ խաղալիք , ո՛չ շաքար

Մեր գործին չեն գար ,

Այսօր տեսանք մենք ճամբան

Շատ աղուոր մէկ բան ,

Եղջիւրներով , մօրուքով

Չորս բարակ ոտքով

Սատանայ մը որուն վեր

Պոչիկն է ցրցուեր :

«Վըրայ կանանչ խոտերուն

Սատանան սիրուն

Հովուն տըւած իր մագեր ,

Մայրիկ , կը վազէ՛ր . . .

Դուն բռնել տուր անիկա ,

Որ մեր տունը գայ ,

Ու քոյր , եղբայր , զինքը մենք

Սիրենք , խընամենք » :

ԱՌԱՄ . — Ուզան թեւանը կթան կով մը կ'արժե :

93. — ԳԱՄԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պզտիկ տղաք , կ'ուզէ՞ք որ ձեզի պատ-
մեմ գլխէս անցածները . ահաւասիկ , մտիկ
ըրէք :

Ես առաջ երկաթի ահագին կոշտ կտորի
մէջ էի , հողին տակ : Հազարաւոր տարի-
ներ հողին տակ մնացի և մտքէս չէր անցներ
երբեք որ դուրս ելեմ :

Օր մը բովազործ մը փորեց գետինը ,
գտաւ զիս հողին տակէն ու դուրս հանեց :
Յետոյ տարաւ գետը , քիչ մը լուաց և
արեւը դրաւ որ չորնամ :

Ապա ղրկեց ձուլարան մը ուր հրավառ
փուռի մը մէջ նետեցին զիս :

Փուռը այնքան տաք էր , այնքան տաք
որ չզիմացայ . հալեցայ ու ջուր դարձայ :

Փուռին վրայէն ներս մտեր էի հաստա-
տուն վիճակի մէջ . տակէն դուրս ելայ
հեղուկ վիճակով :

Երբ պաղելովնորէն կարծրացայ , դարբ-
նոց մը տարին զիս , ուր դրին հնոցը և այ-
րեցին , ծեծեցին , չարիկ չարիկ չարչարե-
ցին զիս :

Կըսէին թէ բոլոր այս բաները կ'ընէին

զիս մաքրելու համար: Վերջապէս մաքուր
երկաթ եղայ, այնպէս որ երբ զիս տաքցը-
նէին, կրնայի կակղանալ և ուզուած ձևը
առնել:

Դարբինը զիս կաս-կարմիր ըրաւ և ինծի
պէս ուրիշ քանի մը երկաթներու հետ սալին
վրայ զնելով՝ ծեծեց մուրճով և վերածեց
ձողի:

Յետոյ ուրիշ գործաւոր մը այն ձողին
ծայրը սրելով, պզտիկ ծակի մը մէջ խո-
թեց, ուրկէ ուժով մեքենայ մը զիս քաշե-
լով՝ երկնցուց:

Այսպէս՝ հետզհետէ իրարմէ աւելի նեղ
տասներկու ծակերէ անցայ, հետզհետէ
երկննալով ու բարակնալով: Երբ վերջին
ծակէն անցայ, երկաթեայ թել եղած էի:

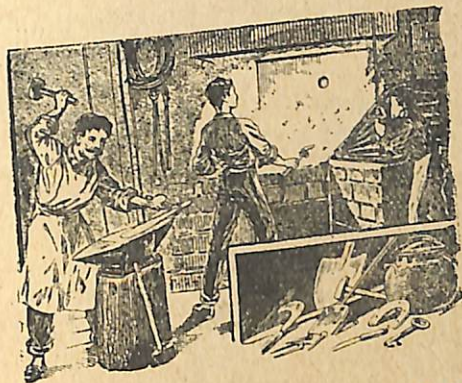
Բայց քաշելիքս դեռ չէր լմնցած. գա-
մագործը իր ահագին մկրատով կտրեց զիս,
զլիուս հարուած մը տուաւ և ծայրս սրեց.
այն ատեն գամ եղայ:

Դիտէս շատ բան անցաւ, բայց գոհ եմ
բախտէս, քանզի այսօր մարդոց համար
բանի մը օգտակար եմ:

— Ուրկէ կը հանեն երկաթը:

— Ով երկաթը գամի կը վերածէ:

94. — ԴԱՐԲՆՈՅԻՆ ՄԷՉ

Վարպէս ու աշկերս կայնած դէմ դէմի՝
կրակն եւն դրէր ձողերն երկաթի.
Աշկերս մ'ալ «փո՛ւմ, փո՛ւմ» կը փչէ փքոց,
եւ վառարանէն կ'ելլէն ծուխ ու բոց:

Ծուներ մուրճելով՝ կարմիր երկաթէն
Պէս պէս գործիքներ շուռով կը կոփէն.
Հո՛ն, սալին վրայ «քաֆը քիֆը քաֆ»,
կացին, բան, բրդի, նաեւ գամ, ուրագ:

Հո՛ն, տէ՛ս աշկերս մը բռնած է ձեռքին
Յեսանիկ վրայ դեռ գուլ մի կացին,
Շուռ կը դարձնէ անիւր «խըռ խուռ»,
Սրէնդու հաւաք գործիքն ամրակոռ:

Հոս աշ ուրիշ մը՝ հաստ երկաթին քով,
Քրօնի կը քափէ ժրշալով հեւքով,
Կը զարնէ մուրճը անվերջ «սանկասանկ»:
Աստուած վարձատրէ իր ճիգերն ու ջանք:

— Որոնք են երկաթագործին գործիքները:
— Ինչ գործիքներ կը շինէ երկաթագործը:
ԱՌԱԾ. — Երկաթը սափ սափ կը ծեծեն:

95. — ԹՈՒՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Երկինքի զանազան թռչունները երկար
տարիներ իրարու հետ հաշտ կ'ապրէին,
բայց անգամ մը պատահեցաւ որ գժտին և
իրարու դէմ գանգատի ու բողոքի ձայներ
արձակեն:

Գործերը այն վիճակին հասան որ ամ
ամէն օր, ամէն ժամ վէճն ու կռիւը պա-
կաս չէր իրենց մէջ:

Վերջապէս՝ կարգ-կանոնը վերստին հաս-
տատելու համար թռչուններու հասարա-
կութիւնը որոշեց թագաւոր մը ընտրել:

Ընտրութեան ժողովը տեղի ունեցաւ
մեծ անտառի մը մէջ: Հոն էին կկուն, կա-
բաւը, արտոյտը, բուն, տատրակը, շիկա-

հաւը, հաւփալը, լորամարգին, անծեղը,
ազուաւը, տարմահաւը, կոցարը, խայտիտը,
բաղը, աղաւնին, սարեակը, ճնճղուկը,

տորդիկը, եկքանիքը և ուրիշ բազմաթիւ և
բազմատեսակ թռչուններ:

Երկար վէճերէ յետոյ՝ սարեակը ժողո-
վին նախագահ ընտրուեցաւ: Մն երաւ

կաղնիի մը կատարը և սուրող ձայնով մը ըսաւ :

— Լոռու կեցէք, և ամէն ոք թող ցոյց տայ իր ընտրելին :

— Ես, կառաչեց անծեղը, գեղեցիկ եմ և բաւական ալ խոշոր. կրնամ խօսիլ և ժողով մը կառավարել :

— Ես, գեղգեղեց անդիէն սոխակը, ոչ խոշոր եմ, ոչ գեղեցիկ, բայց տաղանդ ունիմ. ամէնէն լաւ երգողն եմ բոլոր արարածներուն մէջ :

— Ես, ճռուողեց ճնճղուկը, թէև լաւ չեմ երգեր, բայց յանդուգն ու աղմկաւոր եմ :

— Ես, հեծեց բուն, գիշերները մութին կը տեսնեմ, մինչդեռ միւս թռչունները չեն կրնար տեսնել :

— Ես, գոչեց ցինը, սուր կտուց և լաւ ճիրաններ ունիմ. կրնամ ինքզինքս յարգելի դարձնել :

— Ես, կանչեց տատրակը, քաղցրաբարոյ և հանդարտ եմ. եթէ ես ըլլամ թագաւորը, միշտ խաղաղութեան մէջ պիտի ապրիք և երջանիկ պիտի ըլլաք :

Բայց ասոնցմէ ոչ մէկուն համար ժողովը հաւանութիւն յայտնեց. հակառակը՝

ամէն ընտրելի կ'ընդունուէր աղմուկով, ծաղրանքով կամ բողոքի ձայներով : Ժխորն ու իրարանցումը հետզհետէ կ'աւելնար :

Վերջապէս՝ նախագահը յաջողեցաւ աղմուկը հանդարտեցնել և գոչեց :

— Պարոններ, ընտրելիներէն ոչ մէկը ձայներու մեծամասնութեան չարժանացաւ : Դեռ խօսք ուղող կայ այս մասին :

Այդ պահուն յանկարծ ամէն կտուցներ և աչքեր դէպի երկինք բարձրացան : Սև կէտ մը կը նշմարուէր հեռուն, երկինքի կապոյտին վրայ : Այս կէտը հետզհետէ կը մեծնար : Քիչ յետոյ երեցաւ հսկայ թռչուն մը, շողափայլ աչքերով, մացառուտ փե-

տուրներով, կոր կտուցով և ուժեղ ճիրաններով: Արծիւն էր այն:

— Ես, ըսաւ արծիւը, օգերու արքան եմ, ոչինչ ինծի կրնայ դիմադրել: Եթէ մէկը աւելի կարող է ձեզ կառավարել, թող խօսի:

Խորունկ լռութիւն մը տիրեց ժողովին մէջ: Ամէնքը պապանձեցան, մնացին:

— Հակառակ խօսող չկայ, սուլեց նախագահը անուղղով, ուրեմն Նորին Վեհափառութիւն Արծիւը թագաւոր կը հռչակուի:

— Վերջապէս թագաւոր մը ունեցանք, ըսին միաբերան սազն ու հնդկահաւը:

— Եւ սքանչելի թագաւոր մը, գոչեց բազը իր բոլոր ուժով:

— Այո, այո, մըմնջեց ծերուկ կապիկ մը որ ծառի մը վրայէն ամէն ինչ տեսած էր, դուք ունեցաք թագաւոր մը որ պիտի ուտէ ձեզ՝ փոխանակ պաշտպանելու:

Ամիս մը վերջ՝ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէր թռչուններու հասարակութեան մէջ: Ամէն վէճ ու կռիւ վերջացած էր, զի թագաւորը իր հպատակներուն կէսէն աւելին կերեր էր:

— Ի՞նչ թռչուններ գիտէք:

— Որո՞նք են գիշատիչ թռչունները, որն է անոնց ամէնէն հօգորը:

96. — ՊԱՆԴՈՒԽՏԻՆ ԵՐԳՂ

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի հպարտ լեռներուն,
Մեր հայրենիքի ծաղկած սարերուն:

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի արծաթ ջուրերուն,
Մեր հայրենիքի ժպտող աստղերուն:
Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի ցած խրճիթներուն,
Մեր հայրենիքի ծիծեռնակներուն:
Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտն ունիմ
Մեր հայրենիքի արշալոյսներուն,
Մեր հայրենիքի նոր զինուորներուն:
Պանդուխտ է հոգիս, ես կարօտ ունիմ:

ՀԱՆՅԵԼՈՒԿ 24. — Ո՞վ է այն որ կը բաղուի ապրելու համար:

97. — ԱԳԱՀ ԿՕՇԿԱԿԱՐՐ

Իշխան մը ունէր մանչ զաւակ մը զոր շատ կը սիրէր և անոր համար ուզեց հոյակապ պալատ մը շինել տալ : Յատակագիծը շուտով պատրաստուեցաւ և վերակացու մը սկսաւ շտապաւ գնել հարկ եղած հողերը :

Պալատին շինութեան համար որոշուած տեղը կօշկակարի պզտիկ խանութ մըն ալ կար որ հազար զրուշ կ'արժէր : Բայց կօշկակարը հասկցաւ որ անոր պէտք ունին և երբ վերակացուն եկաւ հարցուց թէ ինչ կուզէ խանութին, կօշկակարը պատասխանեց :

— Հազար ոսկի :

— Հազար ոսկի, խեղճ էք, ի՞նչ էք, այս ողորմելի խրճիթը յիսուն ոսկի ալ չ'ըներ :

— Կարելի է, պարոն, բայց ես ծախելու միտք չունիմ :

Վերակացուն շինութեան տնօրէնին գնաց : Ամէնքն ալ զայրացան կօշկակարին դէմ : Ի՞նչ, այս աստիճան չէին կրնար խաբուիլ : Բայց իշխանը անհամբեր կը սպասէր որ պալատին շինութեան սկսուի : Երկու օր յետոյ վերակացուն նորէն կօշկակարին գնաց և հաւանեցաւ այն չափազանց գինը վճարելու :

Կօշկակարը տեսնելով որ կը կակղանային, մտածեց ալ աւելի պահանջել :

— Շիտակը, Տէր իմ, երկու օր է որ մըտածեցի և կը տեսնեմ որ երկու հազար ոսկիէն պակաս չեմ կրնար տալ :

Այս անգամ բանակցութիւնը խզուեցաւ և որոշեցին կօշկակարին խանութը չը գնել : Երկու ամիս անցաւ . կօշկակարը կը նայէր որ եկող գնացող չկայ . բայց ինքիրեն կ'ըսէր . « Ապահով եմ որ պիտի գան » :

Ճարտարապետները յատակագիծը փոխեցին, ուզեցին նոր ձև մը գտնել, բայց խեցին, ուզեցին նոր ձև մը գտնել, բայց ի գուր . կօշկակարին խանութը անհրաժեշտ հարկաւոր էր որպէս զի պալատը գեղեցիկ ըլլայ : Եւ վերակացուն օր մը նորէն կօշկակարին գնաց ու պատրաստ էր երկու հազար ոսկին վճարել : Բայց կօշկակարը նորէն միտքը փոխեց էր :

— Տէր իմ, ըսաւ, վերջին գին չորս հազար ոսկի կ'ըլլայ :

Վերակացուն բարկացաւ, աղաչեց, համոզեց և մինչև երեք հազար ոսկի աւելու հաւանեցաւ :

— Ո՛չ, Տէր իմ, ըսաւ կօշկակարը, չորս հազարէն վար չ'ըլլար :

Վերակացուն ձգեց գնաց : — « Նորէն կուգան », կ'ըսէր կօշկակարը ինքիրեն :

Իշխանը իմացաւ եղելութիւնն ու շատ բարկացաւ : Հրամայեց որ յատակագիծը փոխեն և այն անպիտանին խանութը չգնեն : Այնպէս ալ ըրին :

Ժամանակը կ'անցներ, կօշկակարը կը տեսներ որ վերակացուն չէր գար : Ինքիրեն ըսաւ . « Վախ՛նամ չափը անցուցինք, պէտք է իջնեմ » : Ուստի գնաց վերակացուն գտաւ և ըսաւ որ երեք հազար ոսկին կ'ընդունէր : Ճամբեցին զինք : Կօշկակարը կակղացաւ ու ժամերով սպասեց որպէս զի վերակացուն դուրս ելլելը տեսնէ :

— Տէր իմ, ըսաւ, երկու հազարի չէ՞ք գներ :

— Գնա՛ բանդ :

Եւ կօշկակարը տեսնելով որ իր փառասիրական երազները օդը կ'ելլեն, կը թախանձէր, հազար հինգ հարիւր ոսկիի կ'իջնէր : Վերջապէս մինչև հազար ոսկիի իջաւ բայց մերժուեցաւ :

Շատ ժամանակ անցաւ : Օր մը կօշկակարը չքաւորութեան մէջ մնալով՝ վաթսուս ոսկիի ծախեց այն խանութը որով յուսացեր էր հարստանալ : Քանի մը ամիս ետքն ալ սրտին ցաւէն խենդեցաւ և յիմարանոց տարուեցաւ ուր մնաց մինչև մահը, շարունակ երեւակայական հարստութեանց հաշիւներ ընելով իր խանգարուած ուղեղին մէջ :

ԱՌԱՄ. — Նախ խորհե՛, ապա՛ գործե՛ :

98. — ԱԳԱՐԱԿԱՊԱՆՈՒՀԻՆ

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ, խեղճ, գեղջուկ կիներ, Ինչպէս հասնիմ ա՛յսֆան գործին.
Ագարակին մէջ աւ ո՛րքան
Տեսակ տեսակ շատ գործեր կան :

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսֆան գործին.
Նախ կանուխկեկ կ'երթաւ առտուն
Կուտ ու զարի տալ հաւերուն :

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսֆան գործին.
Նոյն պէտք է որ հաց շաղուեմ,
Վառեմ թոնիրն ու մէջն ելիմ :

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսֆան գործին,
Պէտք է նաեւ հորթուս համար
Ժողովեմ խոտեր քաւում ու դաշար :

— Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիներ,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսֆան գործին.
Օ՛հ, նախաճաշը պատրաստեմ
Մարդիկս հիմա կուգան, վազե՛մ :

—Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Օ՛ն, մեծարեմ, ահա՛ եկան

Սա քարմ հացիկն ու ճափուկ քան:

—Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Հաւերս ահա՛ ձու ածեր են,

Երթամ, առնեմ մեր հաւնոցեն:

—Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Լըւացարանն հիմա երթամ

Աղսոս շաքերս մափրեմ, լըւամ:

—Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Ահա՛ շաքերս ձիւն, ըսպիսակ,

Երթամ, փշոռեմ արեւուն ճակ:

—Ո՛հ, ո՛հ, ըսաւ խեղճ, գեղջուկ կիճն,
Ինչպէս հասնիմ ա՛յսքան գործփն.

Վա՛յ, դեռ գործերս չեն լըմնցեր,

Ահա՛ հասաւ մթին գիշեր:

ՀԱՆՅԵԼՈՒԿ 25. — Ասդիկն փութիմ, անդիկն փութիմ,
Էեն ընեմ՝ նստիմ:

99. — ՀԱՅԵԼԻՆ, ԿԱՊԵՐՏՆ ՈՒ ՍՐՈՒԱԿԸ

Ժամանակին իշխան մը կար որ ունէր
աղջիկ մը շատ գեղեցիկ, լուսնկայի պէս
գեղեցիկ: Այս աղջկան անունն էր Գոհարիկ
և անոր գեղեցկութեան համբաւը տարած-
ուած էր ամէն կողմ:

Գոհարիկ երբոր հարսնցու եղաւ, դրացի
երկիրներէն երեք երիտասարդ և կտրիճ իշ-
խանազուններ եկան և հարսնութեան ուղե-
ցին Գոհարիկը իր հօրմէն:

Իշխանազունները երեքն ալ աննման
կտրիճներ էին, ծառահասակ ու գեղանի:
Դժուար էր ընտրութիւն մը ընել անոնց
միջեւ: Իշխանը մտածեց, երկար մտածեց
ու վերջապէս ըսաւ:

— Ով պատուական իշխանազուններ,
դուք երեքդ ալ քաջ և ազնուական երիտա-
սարդներ էք, ես չեմ կրնար ձեզմէ մին կամ
միւսն ընտրել. ձեզի մէկ տարի ժամանակ
կուտամ. գնացէ՛ք, և մէկ տարիէն ձեզմէ
ո՛րը որ աշխարհի ամէնէն հազուադէպ և
հրաշալի առարկան կարող ըլլայ նուէր բե-
րել աղջկանս, թո՛ղ անորն ըլլայ Գոհարիկը:
Իշխանազունները հաւանեցան և մեկ-
նեցան հեռաւոր երկիրներ, փնտռել, գտնե-

լու համար ուզուած հրաշալի առարկան: Թափառեցան քաղաքէ քաղաք, երկիրէ երկիր և վերջապէս ձեռք անցուցին մէյմէկ հրաշալի առարկայ:

Լրացաւ մէկ տարին և իշխանագունները վերադարձին իրարու հանդիպեցան ճամբուն վրայ: Անոնցմէ երկուքը շատ ուրախ էին, բայց մէկը շատ տրտում կ'երեւէր: Անոնք հարցուցին անոր իր տխրութեան պատճառը:

— Ո՛հ, մի՛ հարցնէք, ըսաւ ան, այն գեղեցիկ իշխանուհին որուն համար երեք տարի մըն է կը թափառինք աշխարհէ աշխարհ, հիմա մահամերձ հիւանդ է և մենք մինչեւ որ հասնինք, ան արդէն մեռած պիտի ըլլայ:

— Ինչէ՞ն գիտես որ այդպէս է, հարցուցին երկու իշխանագունները այլայլած:

Տրտում իշխանագունը պատասխանեց՝

— Այն առարկան զոր ես ձեռք անցուցի իշխանուհիին նուէր տանելու համար, հրաշալի մոգական հայելի մըն է, այդ հայելին ցոյց կուտայ ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ աշխարհի ամէն կողմը: Քիչ առաջ նայեցայ հայելիիս մէջ և տեսայ իշխանուհին այդպէս մահամերձ վիճակի մէջ:

— Ո՛հ, եթէ կարելի ըլլար անմիջապէս

քովը հասնիլ, ըսաւ միւս երկու իշխանագուններէն մին, ես կրնայի զինք բռնել: Ես ձեռք անցուցած եմ հրաշալի ամենաբոյժ սրուակ մը, ամէնէն ծանր և մահամերձ հիւանդն իսկ եթէ կաթիլ մը առնէ սրուակին ղեղաշուրէն, վայրկենապէս կեանք ու կենդանութիւն կ'ստանայ:

Դեռ երեք օրուան ճամբայ հեռու էին իշխանին պալատէն. ինչպէս կրնային անմիջապէս հասնիլ հոն: Յանկարծ միւս իշխանագունն ալ ըսաւ.

— Կեցէ՛ք, բարեկամներ, իմ ձեռք բերած առարկաս ալ հրաշալի թռչող կապերտ մըն է որ իր վրայ նստողները վայրկենապէս կրնայ փոխադրել ուր որ ուզէ: Եկէ՛ք, ատինք կապերտիս վրայ և անմիջապէս տանինք իշխանուհիին քով:

— Աճապարենք ուրեմն, ըսին ամէնքը միաբերան:

Հրաշալի կապերտին տէրը հանեց զայն, փոսեց գետինը, և երբոր երեքը միասին բազմեցան անոր վրայ, բարձրաձայն գոչեց:

— Օն, թռի՛ր, կապերտս, թռի՛ր, և մեզ

տար Գեղանի Գոհարիկին պալատը: Կապերտը փայլակի արագութեամբ թռաւ, սուրաց օդին մէջէն, և անմիջապէս

երեք իշխանագուհիները տարաւ, իջեցուց իշխանին պալատին գաւիթը:

Իշխանագուհիները իսկոյն գնացին իշխանուհիին սենեակը և ստուգիւ Գեղանի Գոհարիկը գտան ծանրապէս հիւանդ վիճակի մէջ: Ամէն յոյս կորած էր և ողբ ու կոծով՝ վայրկեանէ վայրկեան կ'սպասէին անոր մահուան:

Այն իշխանագուհի որ հրաշալի սրուակն ունէր, իսկոյն հանեց զայն և անկէ կաթիլ մը կաթեցուց իշխանուհիին բերանը: Գոհարիկ ցնցուեցաւ, աչքերը բացաւ և կեանք առնելով՝ ելաւ նստաւ. ալ բժշկուած էր:

Իշխանին ուրախութիւնը չափ ու սահման չունէր: Շնորհակալութիւն յայտնեց իր աղջիկը բուժող իշխանագուհիին և ըսաւ:

— Ապրիս, դուն յիրաւի արժանի ես իմ աղջկանս. որովհետեւ անոր կեանք տուիր քու այդ հրաշալի սրուակովդ, քեզի պէտք է որ տամ Գոհարիկը:

— Բայց եթէ իմ մոգական հայելիս չըլլար, ըսաւ մէկալ իշխանագուհի, ինչպէս պիտի կրնայինք ժամանակին գիտնալ աղջկանդ ծանր հիւանդութիւնը և աճապարել, զալ, եթէ հիւանդ ըլլալը չգիտնայինք, պիտի չաճապարէինք, և մինչև մեր հասնիլը, արդէն իշխանուհին մեռած պիտի ըլլար, և

այն ատեն բանի մը չպիտի ծառայէր այդ սրուակը, ինծի արժան է որ տաս Գեղանի Գոհարիկը:

— Բայց եթէ իմ հրաշալի կապերտս չըլլար, վրայ բերաւ միւս իշխանագուհի, ինչպէս պիտի կրնայինք երեք օրուան հետեւ զալ, հասնիլ և ռաւորութենէ վայրկեանապէս գալ, հասնիլ և բուժել աղջիկդ. ինչի՞ պիտի ծառայէին այդ հայելին ու սրուակը եթէ մենք չկարենայինք ժամանակին հասնիլ, ստուգիւ ինծի արժան է որ տաս Գեղանի Գոհարիկը:

— Բայց եթէ իմ սրուակս չըլլար, պընդեց երրորդ իշխանագուհի, ինչ օգուտ պիտի ունենային այդ հայելին ու կապերտը, մենք ժամանակին հասնելով՝ ինչպէս պիտի կրնայինք փրկել իշխանուհիին կեանքը առանց իմ հրաշալի գեղաջուրիս. ապահովաբար ինծի արժան է որ տաս գեղանի Գոհարիկը:

Իշխանը իրողութեան վերահասու ըլլալով, խորհեցաւ թէ երեք իշխանագուհիներն ալ իրաւունք ունին, և շուարեցաւ, փափաքով իրաւունք ունին, և շուարեցաւ, փափաքով իրաւունք ունին հարս տայ Գոհարիկը...: Թէ արդեօք որո՞ւն հարս տայ Գոհարիկը...: Թէ արդեօք որո՞ւն կ'ըսէք, տղաք, իշխանը որո՞ւն պէտք է հարս տայ իր աղջիկը:

100. ԳԱՐՈՒՆՆ ՈՒ ԱՄԱՌԸ

Ես հարս մ'ու փեսայ
Դաշտին մէջ տեսայ . . .
Ամառն ու Գարուն
Զուարթ պատարուն,
Մըտած թեւ թեւի,
Քայլով նազելի,
Շարժով բարեձեւ,
Կուտային բարեւ,
Ծաղկին ու բոյսին.
Այս զոյգ ամուսին՝
Մէկը ունէր բոյր,
Միւսն ալ հըրպոյր .
Ես հարս մ'ու փեսայ
Դաշտին մէջ տեսայ :

Ես հարս մ'ու փեսայ
Արտին մէջ տեսայ . . .
Մայիսն էր նոր հարս,
Յարդարած իր վարս,
Ծաղկով, նարոտով . . .
Յունիսն հոգ եթով
Դիխուն շուրջ պըսակ
Կապած ճոխ բուսակ,
Ափով լիառատ

Աշխարհ-արարատ
Կը սըփռէր ցորեն . . .
Սարէն թէ ձորէն .
Ես հարս մ'ու փեսայ
Արտին մէջ տեսայ :

101. — ԾՆՃՂՈՒԿՆ ՈՒ ՈՐԲԵՐԸ

Մանուկ հինգ տարեկան էր և Մանուշ
վեց, երբոր իրենց մայրը մեռաւ: Խորդ մայր
մը եկաւ տուն որ իրեն հետ բերած էր չորս
տարեկան տղեկ մը:

Խորդ մայրը չար էր. Մանուկն ու Մա-
նուշը կուղէր զրկել և ամէն բարիք կը կա-
մենար իր տղային: Բայց հայրերնին շատ
կը սիրէր Մանուկն ու Մանուշը և չէր թո-
ղուր որ անոնք զրկուին:

Զար կինը մտածեց որ նախ հայրերնին
հեռացնէ տունէն, ապա որբերը կորսնցնէ:
Սերմնացու ցորենը գաղտուկ կը խաշէր և
մարդը՝ առանց գիտնալու, կը տանէր կը
ցանէր խաշած ցորենները: Այսպէս գնաց
մէկ երկու տարի: Ցորենները չէին բուս-
ներ և մարդը ցորեն գնելով՝ պարտքի տակ
ինկաւ և ելաւ գնաց պանդխտութեան:

Խորդ մայրը մինակ մնալով ամէն օր ելով ճմուռ կը կերցնէր իր տղային, իսկ որբերուն՝ խաշած հատիկ։ Օր մըն ալ միտքը դրաւ որբերն առնել տանիլ գետը՝ լողցնելու համար և այն տեղ ջուրին տալ, խեղդել։ Այդ օրը՝ Մանուկն ու Մանուշը խաշած հատիկն առեր, նստեր էին տանիքը, ու կ'ուտէին։ Տեսան որ ճնճղուկ մը կ'ելլէ կ'իջնէ ու ճռռողելով՝ բան մը կ'ըսէ։ Մանուկ ուզեց քարով զարնել, բայց Մանուշը արգիլեց։ Ականջ դրին որ ճնճղուկն այսպէս կ'ըսէր։

Ճիւ, ճիւ, ճիւ

Այ որբո՛ւկներ, որբո՛ւկներ,
ինձի հատիկ մը տուէք,
Հատիկն առնեմ ու տանիմ,
Տամ ձագերուս որ ուտեն.
Ես ալ ձեզի փոխարէն՝

Խրատ մը տամ օգտակար։

Քոյր ու եղբայր քանի մը հատիկ ձգեցին ճնճղուկին։ Ճնճղուկը դարձաւ ու ըսաւ։

Ճիւ, ճիւ, ճիւ

Այ, որբո՛ւկներ, որբո՛ւկներ
Փախէք, փախէք դէպի լեռ,
Խորդ մայրն այսօր ձեզ պիտի

Գետը տանի, ջուրին տայ,
Փախէք, փախէք, ջուտ փախէք։
Ճնճղուկը առաւ հատիկներն ու թռաւ։
Քիչ վերջ՝ խորդ մայրն եկաւ ու ըսաւ։
— Ելէք, ձեզ գետը տանիմ, լողցնեմ։
— Դուն գնա, մենք հիմա կուգանք, ըսին որբերը և իրենք փախան լեռ։
Այնտեղ թափառեցան ասդին անդին ու պուրակի մը մէջ մտան. հոն իրենց մեռած մօր սորվեցուցած աղօթքն ըրին ու իրարու փաթթուելով քնացան։ Իսկ խորդ մայրը երբոր նայեցաւ որբերը չկան, չուզեց անգամ գանոնք փնտռել։

Առտուն արեցաթէն առաջ՝ ճնճղուկն եկեր էր։ Որբերն արթնցան և լսեցին որ ճնճղուկը կ'ըսէր։

— Ճիւ, ճիւ, ճիւ, որբեր, բարի որբեր, եկէք, հատիկ կերէք։

Որբերն ուրախութեամբ վազեցին ճնճղուկին ետեւէն և տեսան որ պառաւ մամիկ մը պտուկով խաշած հատիկ լեցուց ծառի մը տակ ու գնաց։ Փոքրիկ թռչուններ ժողվուեցան ուտելու. որբերն ալ անոնց սեղանակից եղան։

Պառաւ մամիկը ամէն առտու կը բերէր պտուկով հատիկը և այդ տեղ կը թափէր։

Մամիկն այնպէս կը հաւատար թէ այն փոք-
րիկ թռչունները իր մեռած պզտիկ զաւակ-
ներուն հոգիներն էին և անոնցմէ մէկն ալ՝
իր թոռնիկը : Որբերը երկար ժամանակ կե-
րան այդ հատիկը և ապրեցան մանրիկ թըռ-
չուններու հետ : Իսկ բարի ճնճղուկը գրեթէ
ամէն օր կ'այցելէր իրենց :

Օր մը իշխանին որդին որսի ելեր էր ,
մոլորեր լեռնէ լեռ՝ և եկեր այդ պուրակն
ինկեր էր : Իշխանագունը այնտեղ գտաւ
Մանուկն ու Մանուշը , գտնոնք առաւ , ի-
րեն հետ տարաւ իր գղեակը և իրեն հոգե-
զաւակ ըրաւ : Բոլոր պալատականները աչ-
քի լոյսի պէս կը սիրէին այս բարի որբերը ,
բայց անոնք ուրախ չէին :

— Ի՞նչ ցաւ ունիք , ձեզի պակաս բան
մը կ'այ , նեղութիւն մը պատճառող կ'այ ,
հարցուց իշխանը որբերուն :

Ասոնք ալ ըսին թէ կարօտը կը քաշէին
իրենց սիրեցեալ հօր , կարօտը կը քաշէին
իրենց բարի ճնճղուկին :

Իշխանագունը մարդ ղրկեց , գտնել ու
բերել տուաւ որբերուն հայրը և վար դրաւ
գղեակին մէջ : Մանուկն ու Մանուշը ու-
րախութեամբ գրկուեցան իրենց հօրը հետ
և ալ գոհ ու զուարթ կ'ապրէին : Բայց ճնճ-
ղուկը ինչպէս գտնէին : Ան ալ ինքիրեն ե-

կաւ , պատուհանէն ներս մտաւ ու կանչեց :
Ճի՛ւ , ճի՛ւ , ճի՛ւ , ճի՛ւ
Բարի՛ որբուկներ , դուք օրհնեալ լինիք ,
Քանզի ձագերուս դուք հատիկ տուիք ,
Աստուած ալ ձեզի տուաւ շատ բարիք :
Ա՛լ ապրեցէք դուք յաւէտ երջանիկ :
Մնաք բարո՛վ , մնաք բարո՛վ... :
Ճնճղուկն այս ըսաւ ու թռաւ երկինք :
Հրեշտակ էր , ի՞նչ էր , չհասկցուեցաւ :

102. — ՊԱՐԵՐԳ

Հո՛ւփ-հո՛ւփ , հո՛ւփ-հո՛ւփ , հո՛ւփ-լա-լա ,
Այս մեր երգը թո՛ղ ըլլայ .
Երկնից ցակ

Կապուցակ ,

Կանանչ խոտերուն վրայ
Թո՛ղ մեր ձայնն ուրախ թրթռայ ,
Եւ մեր ֆոլ

Հաճոյֆոլ՝

Մեր ծընողիին հաճելի
Մեզ դիտե ալբն ու փայլի :

Հո՛ւփ-հո՛ւփ , հո՛ւփ-հո՛ւփ , հո՛ւփ-լա-լա ,
Այս մեր երգը թո՛ղ ըլլայ .

Ժիր, արքուն,
 Եռանդուն,
 Երբ մեր սիրտը բորբոքի
 Տըած ուժով ձեռք ձեռքի
 Այսպէս մենք
 Պար բռնենք,
 Եւ միաբան, զըւարթ յար,
 Դառնա՛նք, դառնա՛նք անդադար :
 Հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-չա-չա,
 Այս մեր երգը թո՛ղ ըլլայ.
 Քաջողջիկ
 Մանչ աղջիկ՝
 Երբ թափելով սափ ֆրսիկ
 Մեր դասերուն կ'աշխատենք,
 Պէտք է որ
 Մենք աղոտը

Դադարի ժամուն՝ ասանկ
 Կասարեմք խաղ, զքօսանք:

Հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-հո՛ւփ, հո՛ւփ-չա-չա
 Այս մեր երգը թո՛ղ ըլլայ.

Միկնելու որ
 Զօրաւոր

Հնչէ ձայնը զանգակին,
 Եւ անէմք աշ ժպտագին,

Հռոն բերան
 Դասարան

Երթանք դէմքով գոհունակ,
 Գըրենք, կարդանք շարունակ:

103. — ՀԵԶԻԿՆ ՈՒ ԴԵԻԸ

Կար ու չկար, ժամանակին խեղճուկ
 որը տղայ մը կար որ մայր մը միայն ունէր:
 Անունն էր Հեզիկ:

Այնչափ աղքատ էր որ նոյն իսկ չէր
 կրնար ապրեցնել իր մայրը. ուստի որոշեց
 պանդխտութեան ելլել, գործ գտնելու, ապ-
 րուստ ճարելու համար:

Առտու մը կանուխ մայր ու տղայ լա-
լագին համբուրուեցան և Հեղիկ գաւազան
մը ձեռքը, պզտիկ պարկ մը կունակը, ճամ-
բայ ելաւ:

Շատ գնաց, քիչ գնաց, հասաւ աղբիւրի
մը քով: Յոգնած դադրած՝ նստաւ աղբիւ-
րին գլուխը և սրտին խորէն երկար օֆ մը
արձակեց:

Յանկարծ ջուրին աչքերը յուզուեցան
և աղբիւրին մէջէն ճերմակ մօրուքով ծե-
րունի մը ելաւ, տնկուեցաւ Հեղիկին դէմ:

— Ինչո՞ւ կանչեցիր զիս, ի՞նչ կ'ուզես
ինձմէ, հարցուց ծերունին:

— Ես քեզ չկանչեցի, ըսաւ տղան սար-
սափահար:

— Ի՞նչպէս չկանչեցիր, չէ՞ որ քիչ մը
առաջ օֆ կանչեցիր. իմ անունս Օֆ-պապա
է. ըսէ նայիմ, ո՞վ ես դուն, ի՞նչ կ'ուզես,
հըր կերթաս:

— Ես խեղճ, աղքատ որբ տղայ մըն
եմ. պանդխտութեան ելայ, գործ գտնելու
կ'երթամ:

— Ի՞նչ է արհեստդ:

— Ես արհեստ չունիմ:

— Առանց արհեստի ի՞նչ գործ պիտի
կրնաս ընել, քանի որ դուն աղքատ որբ

տղայ մըն ես, կը խղճամ վրադ, քիչ մը
ժամանակ կեցիր. քովս, ես քեզի սորվեցնեմ
արհեստ մը. անկէ յետոյ գնա՛ւ ուր որ կ'ու-
զես, և կը յաջողիս ամէն գործի մէջ:

Հեղիկ շնորհակալութեամբ ընդունեց
Օֆ-պապային առաջարկը և կեցաւ անոր
քով: Օֆ-պապան ունէր հրաշալի արուեստ
մը, անանկ որ կրնար ուզած ատենը փոխ-
ուիլ անասունի, թռչունի, ծառի, բոյսի,
պտուղի և ուրիշ ինչ բանի որ ուզէ, և
ամէնէն պզտիկ ծակերէն իսկ անցնիլ, դառ-
նալ: Բարի ծերունին վեց ամսուան մէջ
կատարելապէս սորվեցուց Հեղիկին իր ար-
ուեստին բոլոր գաղտնիքները և երբոր տե-
սաւ թէ ալ վարպետին արժանի աշակերտ
եղած է, ճամբայ տուաւ անոր ըսելով:

— Տղաս, գնա՛, Աստուած հետդ ըլլայ,
բայց չըլլայ որ դէպի չարը գործածես սոր-
ված արուեստդ:

Հեղիկ երախտագէտ սրտով համբուրեց
Օֆ-պապային ձեռքերը և հեռացաւ: Օֆ-
պապան ալ աներեւոյթ եղաւ կրկին աղ-
բիւրին ջուրերուն մէջ:

Շատ գնաց, քիչ գնաց, հասաւ անծա-
նօթ գիւղ մը ուր զարմանքով տեսաւ թէ
բոլոր ընտանի կենդանիները այնքան նիհար

են, այնքան նիհար որ կաշի մը ու ոսկոր մըն են մնացեր: Պատճառը հարցուց գիւղացիներուն ու ըսին թէ այդ երկրին մէջ կը բնակի զարհուրելի դէ մը որ բոլոր արօտները գրաւած է և բնաւ անասուն չի մօտեցներ որ արածին:

Հեզիկ գիւղացիներէն խնդրեց որ ինք ըլլայ գեղին հովիւը և ապահովցուց զանոնք թէ ինք պիտի կրնայ արօտները ազատել դէին ձեռքէն: Գեղացիները պահ մը վարանելէ յետոյ՝ յօժարեցան և անոր յանձնեցին գեղին նախիրը:

Հետեւեալ օրը Հեզիկ նախիրը տարաւ կափ-կանանչ արօտավայր մը և անհոգ կերպով թող տուաւ որ այնտեղ արածին: Յանկարծ անդիէն դէր եկաւ Փշալով, Փշփշալով: Հսկայ հրէշ մըն էր ահարկու կերպարանքով: Ճակտին վրայ կար միակ աչք մը որ հնոցի պէս կը վառէր, ռունգերէն աղտոտ շունչը կ'ելլէր ծխանի նման և լայն բերանը կը բացուէր խորունկ անդունդի մը պէս:

Դէր տղան տեսաւ թէ չէ, աչքերէն կրակ ցայտեցնելով՝ վրան վազեց բերանը բացած: Հովիւը ականթարթի մը մէջ ահեղ առիւծի մը փոխուեցաւ և խոյացաւ դէին վրայ:

Ժամերով կռուեցան իրարու հետ և վերջապէս դէր շնչասպառ փախաւ գնաց:

Առիւծը դարձեալ հովիւ եղաւ և նախիրը մինչև իրիկուն հանգիստ արածելէ յետոյ՝ իրիկունն ապահով տարաւ գեղը: Գեղացիները շատ զարմացան հովիւին ողջ առողջ և նախիրին կռուուկուռ վերադարձը տեսնելով:

Յաջորդ օրը Հեզիկ հօտը տարաւ ուրիշ արօտավայր մը: Հոն ալ դէր եկաւ և այս անգամ տղան փոխուեցաւ կատաղի վազրի մը: Նորէն ժամերով կռուեցան և դէւը յոգնելով՝ փախուստ տուաւ ի վերջոյ:

Երրորդ օրը դարձեալ նոյն տեսարանը: Հովիւն այս անգամ փոխուեցաւ հզօր վիշապի մը և նորէն կռուեցան ժամերով աւելի կատաղօրէն: Վերջապէս դէր ուժասպառ ինկաւ եւ այն պահուն որ վիշապը վերջին հարուածով մը պիտի սատկեցնէր զանի, դէւը յանկարծ տատրակի մը փոխուեցաւ ու թռաւ դէպի վեր:

Վիշապը անմիջապէս սրաթուիչ բազէ մը եղաւ եւ սլացաւ տատրակին ետեւէն: Ան թռաւ, ինք սլացաւ եւ վերջապէս հասաւ տատրակին և երբ իր հուժկու մագիլները պիտի մխէր անոր փորը, տատրակը փոխուեցաւ կարմիր խնձորի մը և վերէն վաբ ինկաւ գոգը թագաւորին որ այդ պահուն իր պարտեզին մէջ նստեր էր:

Թագաւորը զարմանքով ձեռք առաւ այս երկնառաք խնձորը և երբ մատներովը գայն կը շոյէր կը շօշափէր, բազէն վերադարձաւ իր հովիւի կերպարանքին և տընկուեցաւ Թագաւորին առջև։

— Թագաւորն ապրած ըլլայ, ըսաւ, կը խնդրեմ որ այդ խնձորը ինծի տաս։

Եւ երբ Թագաւորը զփկամակուծիւն կը ցուցնէր, հովիւը յարեց։

— Այդ խնձորին տեսքէն մի՛ խաբուիր, ատիկա զգուեցի դե մըն է որ կրնայ շատ փորձանքներ բերել գլխուդ։

Թագաւորն այս խօսքը լսեց թէ չէ, խնձորը վերցուց, անդին նետեց սոսկումով։ Խնձորն իսկոյն փոխուեցաւ մուկի որ սկսաւ ծակէ ծակ փախչիլ արագօրէն։ Հովիւն ալ կատու եղաւ և սկսաւ հալածել մուկը։

Մուկը նեղուած՝ բռն մը մեղու դարձաւ և սկսաւ պտուտքիլ օդին մէջ։ Կատուն ալ արտոյտի փոխուեցաւ և մեղունները մէկիկ մէկիկ սկսաւ ուտել։

Մեղունները յանկարծ գարի դարձան, Թափեցան գետին և խոտերուն մէջ կորսուեցան։ Արտոյտն ալ իսկոյն փոխուեցաւ խումբ մը վառեակներու որոնք ակնթարթի

մը մէջ գետնէն ժողվեցին կերան գարիները։ Եւ խաղը վերջացաւ։

Թագաւորը որուն աչքին առջև կը պատահէր այս հրաշալի խաղը, մինչդեռ զարմանքէ զարմանք կը գլորէր, հովիւ Հեղիկ գեղանի երիտասարդ մը դարձած՝ յաղթական կանգնեցաւ Թագաւորին առջև։

Հեղիկ պատմեց Թագաւորին բոլոր պատահածները։ Թագաւորը հիացաւ մնաց երիտասարդին գեղեցկութեան, բարութեան և հրաշալի արուեստին վրայ, զանի շատ սիրեց, իր պալատն առաւ և որոշեց իր գեղեցիկ աղջիկը անոր կնութեան տալ։

Մարդ ուղարկելով՝ բերել տուին նաև Հեղիկին խեղճ մայրը և քառասուն օր, քառասուն գիշեր հարսնիք ըրին։

Այս կերպով Հեղիկ փեսայ եղաւ Թագաւորին ու երջանիկ կեանք անցուց։

104. — ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Եկէ՛ք, տղա՛ք, երթանք լեռ, ձոր,
Վազե՛նք, ցառե՛նք, խաղանք գնդակ,
Ու շատ ու շատ ընենք կատակ
Արձակուրդի ցնծալից օր :

Կը պսպրղան հովիտ, ծոր ծոր,
Ախ՛, սա Յուլիսն ի՛նչ աղուոր է,
Որ մանաւանդ մեզ կը բերէ
Արձակուրդի ցնծալից օր :

Ծառե՛րն ելլենք, ու տանձ, խնձոր
Քաղե՛նք առատ և անխընայ,
Քանզի շուտով կը վերջանայ
Արձակուրդի ցնծալից օր :

Եկէ՛ք, տղա՛ք, ելլենք լեռ, ձոր,
Խաղա՛նք, խնդանք, ու դպրոցէ
Ազատ՝ գոչե՛նք. «կեցցէ՛. կեցցէ՛»
Արձակուրդի ցնծալից օր» :

Յ Ա Ն Վ

	52
1. — Մեծ մանչը. (ոտանաւոր). Յ. Գ.	5
2. — Յիսուսին նուէր. Ս. Դ.	6
3. — Պզտիկ, պզտիկ. (ոտան.) ժողովրդական	7
4. — Երեք շողիկները. հետեւողութիւն	7
5. — Կանաչաւէտ դաշտին վրայ. (ոտան.)	9
6. — Ինչպէս կը գրեն կատուն. Յ. Գ.	11
7. — Թիթեռնիկն ու մեղուն. (ոտան.)	13
8. — Արութիկն ու իր կապան. ժողովրդական. Յ. Գ.	14
9. — Պառաւին սագերը	15
10. — Փոքրիկ սնափառը. (ոտան.)	16
11. — Աքաղաղին ընտանիքը	17
12. — Հաւ-մայրիկը. (ոտան.) Ա. Փանոսեան	19
13. — Խաղասէր աղջիկները. Յ. Գ.	20
14. — Խուսափուկ լուսնկան. (ոտան.) Բ. Որբերեան	22
15. — Փոքրիկ հերոսը. հետեւողութիւն. Յ. Գ.	23
16. — Պուպրիկը. (ոտան.) ժողովրդական. Մ. Յ.	25
17. — Լիզուի խաղեր. Յ. Գ.	25
18. — Տերեւներուն մանչը. հետեւողութիւն. Յ. Գ.	28
19. — Տղան ու թռչունը. (ոտան.)	29
20. — Թանկագին խտոր. քարզմ.	30
21. — Փոքրիկ հրեշտակը. (ոտան.)	31
22. — Հալածական դայը	32

23. — Աստուծոյ աչքերը . (ոտան .) Ա. Կ. Պետիկեան	33
24. — Գիրքը	34
25. — Որբին պահանջը . (ոտան .) Մ. Մանկունեան	37
26. — Կարկանդակ	38
27. — Մանկական նուագահանդէս . (ոտան .)	40
28. — Խելացի Համբիկ	42
29. — Մառերուն գանգատը . (ոտան .) Ղ. Աղայեան	43
30. — Քաղաքավար տղան	45
31. — Թիթեռնիկին հարսնիքը . հետեւողութիւն	46
32. — Կաշաղակն ու ագռաւը . (ոտան .) Հ. Հայրապետ.	49
33. — Պզտիկ գիտունը . հետեւողութիւն	50
34. — Իշուկս . (ոտան .) Սասկան Վրդպ.	52
35. — Մասնեմատը . հետեւողութիւն	54
36. — Զուրին երգը . (ոտան .)	56
37. — Հոճան և իր էջը . ժողովրդական . Յ. Գ.	57
38. — Թոմպուկ Մինէ . (ոտան .) Ն. Կ.	59
39. — Բարութիւն և գեղեցկութիւն	60
40. — Զմեռուան գարը . (ոտան .) Ա. Իսահակեան	61
41. — Աքաղաղը , էջը և առիւծը . քրգւ.	62
42. — Կօշկակարը . (ոտան .) Ս. Դ.	64
43. — Փոքրիկ աղջիկն ու հայելին	65
44. — Հայկական կաղանդ . (ոտան .) Յ. Գ.	66
45. — Զարթուսիկ Պաղտօն . ժողովրդ. Յ. Գ.	67
46. — Լինէի . (ոտան .) Պաղտսաւս դպիր	69
47. — Ժիր Զապէլը	70
48. — Փոքրիկ զինուորը . (ոտան .) Յ. Գ.	72

49. — Ծաղիկներուն երազը . Մ. Թաւադարեան	73
50. — Ծնունդի երգ . (ոտան .) Մերութեան	75
51. — Զոյլ ընտրեց չունը . հետեւողութիւն	76
52. — Շունը . (ոտան .) Ս. Դ.	78
53. — Մանուկն ու արծազանգը . քաղգւ.	80
54. — Կենդանի պուպրիկը . (ոտան .) Ակիլիկե	81
55. — Շողիկն ու փայլիկը . Դ. Դեմիրջեան	82
56. — Զիւնէ մարդը . (ոտան .)	86
57. — Զիւնագունար	87
58. — Բարեկենդան . (ոտան .) Յ. Գ.	88
59. — Գարունին հրաւերը . նմանողութիւն	89
60. — Այլ ի՞նչ կ'ուզենք . (ոտան .)	92
61. — Մարգարիտին սերմը	93
62. — Հայկական Զատիկ . (ոտան .) Մ. Ասատուր	96
63. — Հայկական Զատիկ . (ոտան .) Մ. Ասատուր	97
64. — Պոչաւոր սուտեր . նմանող .	99
65. — Մանուկին իղձը . (ոտան .) Գր. Արմուրի	100
66. — Բերնէ բերան . հետեւողութիւն . Յ. Գ.	102
67. — Մեղուն ու ճանձը . (ոտան .)	104
68. — Տանձներն և գլուխը	105
69. — Առուակը . (ոտան .) Ս. Դ.	107
70. — Թիթեռնիկին զրոյցը . հետեւողութիւն . Յ. Գ.	108
71. — Իմ գառնուկս . (ոտան .) Ա. Փ.	110
72. — Երեք ընկերներ . հետեւողութիւն	113
73. — Զօրս նուէրներ . (ոտան .) Ռ. Ո.	114
74. — Անձման գործակիցներ . հետեւող . Յ. Գ.	115
75. — Մանուկը՝ ժամացոյցին . (ոտան .) Ռ. Ո.	115

75. — Միութեան ուժը. քարզմ.	117
76. — Մըջիւնն ու տղան. (ոտան.) Յ. Յարութիւնեան	118
77. — Գեղացին ու սատանան. ժողովրդական. Յ. Գ.	119
78. — Ընկոյզը. (ոտան.) Ս. Դ.	121
79. — Մկրատով կը հնձեն. ժողովրդ. Յ. Գ.	122
80. — Լեւոնիկը. (ոտան.) Կ. Ոսկեան	123
81. — Ապրիլի մէկը Յ. Գ.	125
82. — Թռչունին մտածումը. (ոտան.) Յ. Թումանեան	128
83. — Կաթիներու ճամբորդութիւնը. հետեւող.	129
84. — Հնդկահաւն ու տղաքը. (ոտան.) Ա. Փանոսեան	132
85. — Երեք հսկաներ. Յ. Գ.	134
86. — Վիճակի երգ. (ոտան.)	136
87. — Շահուած ոսկին. ժողովրդ. Յ. Գ.	137
88. — Օրօրերգ. (ոտան.) ժողովրդ.	140
89. — Փոքրիկ տղեկն ու հսկան. քարզմ.	143
90. — Ատաղձագործներ. (ոտան.)	146
91. — Ծիծեռնակին ծնունդը. նմանող. Ա. Թեոդիկ	147
92. — Այծը. (ոտան.) Ա. Փանոսեան	149
93. — Գամին պատմութիւնը. հետեւող.	151
94. — Դարբնոցին մէջ. (ոտան.) Կ. Տեմիրեան	153
95. — Թռչուններուն թաղաւորը. քարզմ.	154
96. — Պանդուխտին երգը. (ոտան.)	159
97. — Ագահ կօշկակարը	160
98. — Ագարակապանունին. (ոտան.) Ս. Հալեպեան	163
99. — Հայելին, կապերան ու սրուակը. ժողովրդ. Յ. Գ.	165

100. — Գարունն ու ամառը. (ոտան.) Մ. Ասատուր	170
101. — Ծննդունին ու որբերը. ժողովրդ.	171
102. — Պարերգ (ոտան.) Գ. Ապանոզեան	175
103. — Հեղինն ու դեւը. ժողովրդ. Յ. Գ.	177
104. — Արձակուրդ. (ոտան.) Ա. Կ. Պետիկեան	184

ԳՐԱՏՈՒՆ Պ. ՊԱԼԵՆՑ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ծիածան, Ա. Գիրք Քերկ.-Լեթերց. Մայրենի
Լեզուի

3.—

» Բ. »

4.—

» Դ. »

5.—

Նոր Քերականութիւն արդի հայ. լեզուի

Տարրական դասընթացք

3.—

Միջին

6.—

Բարձր. և լրացուցիչ դասընթացք

7.50

Կ. ԲԱՍՄԱԶԵԱՆ

Նոր դասագիրք Հայոց Պատմութեան

Ա. տարի պատկերազարդ և քարտէսով

4.—

Միջին դասընթացք

6.—

Իսկական պատմ. բարձր. դասընթացք

(քիչ օրէն կաւարտի)

ՏՈՒԹ. Ե. ԹԷՅԵԱՆ

Նախատարերք բնապատմական և բնագիտական

գիտութեանց, Ա.—Բ. տարի

6.—

Նոյնին Գ.—Դ. մասը

10.—

» Բարձր. դասընթացքը

15.—

» Իրագիտութիւն համառօտ

3.—

Պ. Պ. ԱՏՐՈՒՆԻ

Ամբողջական դասընթացք թուաբանութեան

Մանկական ընթացք

3.—

Տարրական Ա.—Բ. Տարի

5.—

Միջին Ա.—Բ. Տարի

8.—

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

Լուսինեան-Բաւմազեան, Առձեռն Բառարան Հայերէնի Ժաման.